Приступачност јавних установа културе у Србији

ПРИСТУПАЧНОСТ ЈАВНИХ УСТАНОВА КУЛТУРЕ У СРБИЈИ

Архитектонска, комуникационо-информациона и когнитивна приступачност

Објединњена аналитичка студија по делатностима

Маријана Миланков, Богдана Опачић, Слободан Мрђа

Завод за проучавање културног развитка
Београд, 2026.

Импресум

Маријана Миланков
Богдана Опачић
Слободан Мрђа

ПРИСТУПАЧНОСТ ЈАВНИХ УСТАНОВА КУЛТУРЕ У СРБИЈИ

Архитектонска, комуникационо-информациона и когнитивна приступачност

Рецензенти

доц. др Марија Д. Марић
др Лазар Јованов

Издавач

Завод за проучавање културног развитка
Риге од Фере 4, Београд
www.zaprokul.org.rs

За издавача

Владан Церовић

Дизајн корица

Марио Димитријевић

Фотографије на корицама

Бојана Јањић

Фотографије из фотодокументације Музеја савремене уметности у Београду

Детаљи „Плаве изложбе“ Музеја савремене уметности у Београду (2023) — тактилне интерпретације уметничких дела као примери приступачности у култури за особе са оштећењем вида.

Предња корица: тактилна интерпретација дела Уроша Ђурића, аутор Страхиња Зоћевић.

Задња корица: тактилна интерпретација дела Милана Миловановића, аутор Вукашин Рајковић.

Кустоскиње изложбе: Катарина Крстић и Сенка Ристивојевић.

Место и година издања

Београд, 2026.

Издање на ЦД носачу

Штампа: Завод за проучавање културног развитка

Тираж 30

ISBN 978-86-82170-32-7

Изводи из рецензија

„Посебна вредност овог свеобухватног текста лежи у савременом разумевању појма приступачности, који се не своди на испуњавање појединачних техничких услова, већ се дефинише као непрекинути ланац корисничког искуства који полази од информације пре доласка, преко кретања и коришћења садржаја, до безбедности корисника. Такво разумевање приступачности као важног предуслова за равноправно конзумирање културних садржаја водило је ка добро успостављеној и транспарентној методологији коју су аутори применили у истраживању. [...]

Важно је нагласити да ова Студија има и додатну вредност, посебно као истраживачки документ, али и као инструмент јавне политике јер доноси стручно утврђено почетно стање приступачности установа културе у Републици Србији, чиме се ствара основа за даље праћење промена и процену напретка у складу са препорукама изнетим у тексту.“

доц. др Марија Д. Марић

„Због свега наведеног, сматрам да је ова студија својеврсно обавезно штиво за читав ланац актера у култури: доносиоце одлука на различитим нивоима власти, директоре и менаџере у култури, кустосе, библиотекаре и архивисте, уметнике и продуценте, драматурге и програмске уреднике, архитекте, урбанисте и конзерваторе, дизајнере, ИТ и комуникационе стручњаке, службе набавке и људских ресурса, истраживаче публике, социологе, итд. Не зато што је приступачност данас „тема“, тренд или пожељан (европски) дискурс, већ зато што је равноправан приступ култури цивилизацијско питање и једно од основних мерила савремене јавне институције. У томе видим и највећи допринос ове студије: она нам, без стигматизовања појединачних установа и без сензационализма, пружа довољно прецизну слику постојећег стања да бисмо од декларативног залагања коначно могли да пређемо ка системском, мерљивом и остваривом унапређењу праксе.“

др Лазар Јованов

Сажетак

Студија приказује приступачност објеката и простора јавних установа културе, њихових услуга и програма у шест делатности: архивској, музејској, галеријској, позоришној, биоскопској и библиотечкој. Од 555 упућених упитника добијено је 498 одговора, што чини 89,7% планираног обухвата. Налази пружају широк увид у услове у којима публика користи културне просторе и садржаје.

Три показатеља — архитектонска, комуникационо-информациона и когнитивна приступачност — изведена су из одговора на конкретна анкетна питања, према критеријумима прилагођеним свакој делатности. Базне вредности утврђене су за 2024. годину, као полазиште за праћење мере 3.3 Стратегије унапређења положаја особа са инвалидитетом за период 2025–2030. У наредним циклусима мериће се настале промене према истим показатељима.

Делатност	Архитектонска	Комуникационо-информациона	Когнитивна
Архивска делатност	3/36 (8,3%)	5/36 (13,9%)	2/36 (5,6%)
Биоскопска делатност	19/73 (26,0%)	8/73 (11,0%)	4/73 (5,5%)
Позоришна делатност	16/39 (41,0%)	15/39 (38,5%)	10/39 (25,6%)
Музејска делатност	25/129 (19,4%)	37/129 (28,7%)	21/129 (16,3%)
Галеријска делатност	16/88 (18,2%)	13/88 (14,8%)	9/88 (10,2%)
Библиотечка делатност	14/133 (10,5%)	43/133 (32,3%)	31/133 (23,3%)

Основни архитектонски праг потврђен је у 93 од 498 анализираних одговора (18,7%), комуникационо-информациони у 121 (24,3%), а когнитивни у 77 (15,5%). Подаци се односе на пријављене објекте, просторе и припадајуће услуге. Исти одговор може потврдити испуњеност више показатеља, па се ова три броја не сабирају.

Налази показују да постојеће мере приступачности често нису повезане. Приступачан улаз није увек праћен приступачним тоалетом или простором за основну услугу. Информације, приступачни формати, прилагођени програми и подршка особља такође нису подједнако доступни. Приоритет је да се ови услови обезбеде заједно, у конкретном објекту и услузи, а њихово унапређење прати у наредним циклусима.

Садржај

Импресум....2
Изводи из рецензија....3
Сажетак....4
1. Полазиште, обухват и циљ истраживања....6
2. Стратешки и нормативни оквир: мера 3.3 и три показатеља....7
3. Методологија, оперативне дефиниције и квалитет података....8
4. Упоредни преглед....12
5. Архивска делатност....15
6. Музејска делатност....24
7. Галеријска делатност....32
8. Позоришна делатност....40
9. Биоскопска делатност....70
10. Библиотечка делатност....78
11. Заједнички налази и приоритети јавне политике....93
12. Закључак....95
Извори и литература....96

1. Полазиште, обухват и циљ истраживања

Истраживање се односи на јавне установе културе чији су оснивачи Република Србија, аутономна покрајина или јединице локалне самоуправе. Предмет анализе су објекти и простори које публика користи, као и услуге и програми доступни у њима. Базне вредности показатеља утврђене су за 2024. годину. У наредним циклусима пратиће се настале промене у архитектонској, комуникационо-информационој и когнитивној приступачности.

Циљ је да се утврди у којој мери објекти и простори јавних установа културе, заједно са услугама и програмима које нуде, испуњавају основне критеријуме приступачности. Налази повезују долазак и кретање кроз објекат са доступношћу информација, грађе, интерпретације, програма и подршке. На тој основи издвојене су мере које се могу спровести организационим променама и оне које захтевају већа улагања.

Заводи за заштиту споменика културе нису укључени као посебна делатност у овом истраживачком циклусу. Обухват је усмерен на непосредно коришћење културних садржаја и услуга, док би испитивање приступачности у делатности заштите непокретног културног наслеђа захтевало посебан оквир који разликује рад завода, услове на културним добрима и одговорности њихових управљача. Њихово изостављање стога представља границу овог истраживања, а не оцену да приступачност у тој области није релевантна.

2. Стратешки и нормативни оквир: мера 3.3 и три показатеља

Влада Републике Србије је 16. јануара 2025. усвојила Стратегију унапређења положаја особа са инвалидитетом у Републици Србији за период 2025–2030 (Службени гласник РС, бр. 6/2025) и први трогодишњи Акциони план за период 2025–2027. За област културе кључна је мера 3.3 — „Повећање приступачности културних садржаја за особе са инвалидитетом“. У опису мере изричито су препозната три нивоа приступачности: архитектонски, комуникацијски и когнитивни.

У студији су ова три показатеља разрађена према делатностима и повезана са конкретним анкетним питањима. Начин њиховог израчунавања објашњен је у поглављу 3, а посебности сваке делатности у поглављима 5–10.

Мера 3.3 одређује три показатеља приступачности, док се активност 3.3.1 у Акционом плану односи на „Истраживање приступачности установа културе и инклузивности програма/пројеката“. У тексту се ове ознаке користе према том разграничењу.

Базне вредности за 2024. годину претходе стратешком циклусу усвојеном 2025. и представљају полазиште за праћење напретка.

Нормативни контекст чине и Конвенција УН о правима особа са инвалидитетом, посебно чланови 9 (приступачност) и 30 (учешће у културном животу), Закон о спречавању дискриминације особа са инвалидитетом, прописи у области планирања и изградње и техничких стандарда приступачности, Закон о употреби знаковног језика, Закон о кретању уз помоћ пса водича, као и релевантни стандарди за поједине делатности и правила дигиталне приступачности.

У том смислу, приступачност се у овој студији не своди само на уклањање физичких, комуникационих и когнитивних баријера, већ се посматра као предуслов за остваривање права на равноправно учешће у културном животу. То подразумева могућност да особе са инвалидитетом под једнаким условима приступе програмима, интерпретацији и културним садржајима, учествују у њиховом креирању и користе услуге са упоредивим степеном самосталности, избора и достојанства.

3. Методологија, оперативне дефиниције и квалитет података

3.1. Дизајн истраживања и извор података

Истраживање је дескриптивно. Подаци су прикупљени стандардизованим упитницима прилагођеним појединим делатностима, а обрада обухвата број и удео одговора, расподеле категорија, основне статистике бројчаних података и тематско разврставање отворених одговора. Нису примењивани инференцијални статистички тестови, јер је циљ опис обухваћене мреже, а не процена стања целог система на основу случајног узорка.

Подаци представљају институционалну перспективу приступачности: установе су извештавале о условима у простору, доступним услугама, форматима, програмима, опреми и подршци. Испуњеност показатеља није одређена на основу опште самопроцене установе, већ повезивањем одговора на конкретна питања према утврђеним критеријумима. На тај начин раздвојени су извор података и поступак којим су израчунате базне вредности.

Истраживачки оквир и контактна евиденција формирани су на основу базе података Завода за проучавање културног развитка е-Култура, уз разврставање према делатности и објектима или просторима које публика користи. Подаци о приступачности прикупљени су стандардизованим упитницима прилагођеним појединим делатностима. База е-Култура служи као извор за одређивање обухвата, док су одговори на упитнике основ за израчунавање показатеља приступачности за базну 2024. годину.

3.2. Јединица анализе и просторни обухват

Јединица анализе одређена је према делатности и конкретном објекту или простору који публика користи, а не искључиво према правном статусу установе. Једна установа зато може бити заступљена кроз више одвојено пријављених простора или делатности. Налази се односе на те просторе и услуге које се у њима пружају.

Један музеј или културни центар може користити више физички одвојених објеката, изложбених простора или сала. У једном објекту улаз, тоалет и простор за публику могу бити приступачни, док у другом нису. Јединствена оцена на нивоу установе прикрила би ту разлику. Зато се услови приступачности разматрају за простор у којем се услуга заиста пружа, а различите делатности и простори исте установе посматрају се одвојено када се њихови услови разликују.

Засебно пријављени објекти и простори задржани су у одговарајућим базама по делатностима. Када један упитник садржи податке о више сала или просторија, они се приказују засебно, без увећавања броја добијених одговора. Обухват од 498 одговора стога није исто што и 498 јединствених зграда или самосталних правних лица. Посебности централних објеката јавних библиотека и мреже Библиотеке града Београда објашњене су у одељку 10.1.

3.3. Конструкција показатеља приступачности

Приступачност је посматрана као вишедимензионална појава. За сваку од три области одређено је шта се мери, која питања су релевантна и која комбинација одговора потврђује испуњеност основног прага. Архитектонски и комуникационо-информациони показатељ повезују више елемената, док је когнитивни показатељ у већини делатности заснован на једном програмском критеријуму; у библиотечкој делатности обухвата два алтернативна критеријума.

Архитектонска приступачност. Основни праг чине три истовремено испуњена услова: најмање један приступачан улаз, приступачан тоалет и приступ кључном простору за коришћење основне услуге. Услови се повезују логиком „И“, па појединачно постојање рампе или доступне сале није довољно за испуњавање овог показатеља. Кључни простор одређује се према делатности, као што је приказано у следећој табели.

Делатност	Кључна функционална јединица
Архивска делатност	читаоница и приступ архивској грађи
Музејска делатност	најмање један изложбени простор
Галеријска делатност	најмање један изложбени простор
Позоришна делатност	најмање једна позоришна сала/гледалиште
Биоскопска делатност	најмање једна биоскопска сала
Библиотечка делатност	најмање једно позајмно одељење или читаоница

Комуникационо-информациона приступачност. Истраживачки праг чине најмање два испуњена елемента из скупа одређеног за конкретну делатност. Тај скуп обухвата дигиталну приступачност, информације о условима посете, алтернативне формате, прилагођене садржаје, комуникациону опрему и подршку особља. У музејској и галеријској делатности важни су и тактилни и мултисензорни садржаји, а у библиотечкој приступачни формати грађе и достава публикација. У обрачун не улазе сви позитивни одговори из упитника, него само елементи који припадају овом показатељу.

Когнитивна приступачност. За архивску, музејску и галеријску делатност критеријум је постојање најмање једног одговарајућег програма, радионице или изложбе намењене особама са аутизмом, сензорним тешкоћама или когнитивним инвалидитетом. У позоришној делатности посматрају се прилагођене представе, а у биоскопској сензорно прилагођене пројекције. У библиотечкој делатности довољан је најмање један од два услова: одговарајући програм или доступна грађа на лако читљивом језику. Овде је примењена логика „ИЛИ“; библиотека која испуњава оба услова броји се једном.

Испуњеност показатеља утврђује се из појединачног упитника о пријављеном простору и услузи, а затим се сабира број одговора који испуњавају праг. Збирна вредност не добија се сабирањем процената из појединачних питања, јер се различити елементи могу јавити у истом или у различитим објектима. Прагови служе за праћење основног

нивоа приступачности и не подразумевају потпуну приступачност сваког простора и свих садржаја установе.

Конструкција показатеља додатно је објашњена на почетку поглавља о свакој делатности. Детаљне табеле садрже питања, број важећих одговора, резултате и кратке аналитичке напомене. Поред елемената показатеља, приказани су подаци о кадровима, финансирању, приоритетима и учешћу публике, који допуњују увид у услове рада.

Описи критеријума усклађени су са упоредним прегледима у студији „Приступачност јавних библиотека у Србији“ (Миланков, Опачић и Мрђа, 2026, одељци 4.2, 4.4 и 4.6). Радна индикаторска документација Завода и анкетне базе чине основу обраде. Уједначавање описа у овом издању не представља нови прорачун базних вредности нити накнадно проширивање скупа одговора.

3.4. Обухват, одзив и имениоци

За истраживање објеката, простора и услуга јавних установа културе упућено је 555 упитника, а добијено је 498 одговора. Одзив износи 498 / 555 × 100 = 89,7%. Одговор није добијен на 57 упитника, односно у 10,3% планираног обухвата.

Обухват истраживања и одзив по делатностима

Делатност	Упућени упитници	Добијени одговори	Без одговора	Одзив (%)
Архивска делатност	38	36	2	94,7
Музејска делатност	139	129	10	92,8
Галеријска делатност	95	88	7	92,6
Позоришна делатност	45	39	6	86,7
Биоскопска делатност	80	73	7	91,3
Библиотечка делатност	158	133	25	84,2
УКУПНО	**555**	**498**	**57**	**89,7**

Извор: Завод за проучавање културног развитка, база података е-Култура; евиденција обухвата и анкетне базе по делатностима о приступачности за 2024. годину. Одзив је израчунат као однос броја добијених одговора и упућених упитника, заокружен на једну децималу.

Одзив готово девет десетина контактиране мреже даје широку основу за опис стања и препознавање приоритета. Ова оцена односи се на истраживачки оквир од 555 упитника; услови у делу мреже за који одговори нису добијени нису непосредно испитани.

За базне показатеље користи се укупан број анализираних одговора у одговарајућој делатности. У детаљном приказу проценти се рачунају на стварном броју важећих одговора на конкретно питање. Тако су у музејској делатности базни удели 37/129

(28,7%) и 21/129 (16,3%), док код појединачних питања остају имениоци 127 или 128 када толико одговора постоји.

Условна питања односе се на одговарајућу групу испитаника, на пример на библиотеке које поседују одређени формат грађе. Недостајући одговор не тумачи се као доказ непостојања услова. Одзив од 89,7% описује обухват истраживања, док удео који испуњава показатељ описује стање приступачности.

3.5. Тумачење налаза и наредни циклуси

У анализи су раздвојени подаци које су установе доставиле, њихово тумачење и препоруке које из њих произлазе. Отворени одговори приказују приоритете и искуства установа; један одговор може припадати више тема, па збир навођења није нужно једнак броју испитаника. Разлике између делатности посматрају се уз уважавање намене простора, садржаја упитника и периода на који се питање односи.

Опрема, обуке и реализовани програми описују расположиве ресурсе и спроведене активности. Показатељи их повезују са условима за коришћење услуге. У наредним циклусима овај увид може се проширити праћењем редовности услуге, њене употребе и искуства публике, укључујући корисничко тестирање и разговоре са особама са инвалидитетом и њиховим организацијама.

У наредним циклусима мериће се настале промене према утврђеним показатељима, уз повезивање одговора за исти објекат, простор или услугу. Ако се прошири скуп елемената или промени праг, та промена приказаће се засебно, како би се разликовало унапређење приступачности од промене начина мерења.

У публикацији се користе изрази „особе са оштећењем вида“ и „особе са оштећењем слуха“. Када је реч о конкретним комуникационим потребама, користи се и назив „глуве и наглуве особе“. Израз „звучни опис“ означава аудио-дескрипцију визуелних садржаја. Асистивна и комуникациона опрема обухвата средства за приступачно коришћење садржаја, у упитницима означена и као „инклузивна опрема“. Формулације питања језички су и терминолошки уједначене, без мењања мереног услова, периода посматрања или вредности одговора. Ознака „Сажето питање“ издваја раније скраћене приказе; потпуна формулација проверава се у изворном упитнику. Званични називи, цитирани одговори и изводи из рецензија задржани су у изворном облику.

Детаљне табеле повезују питања и резултате са кратким аналитичким напоменама. Напомене издвајају значење налаза, али не уводе нове услове за испуњавање прага. Заједнички налази размотрени су у пратећем тексту, а препоруке на крају сваког поглавља. Ради прегледности, изостављена су условна потпитања без додатног садржаја када на основном питању нема потврдних одговора. Основна питања и самостални нулти налази су задржани.

4. Упоредни преглед

Упоредни преглед приказује испуњеност основних прагова приступачности објеката, простора и услуга по делатностима. Ознака N представља број анализираних одговора. Назив „Биоскопска делатност“ у табелама и графиконима односи се на биоскопе у јавним поливалентним установама културе, а не на приватне биоскопе. Разлике се тумаче према критеријумима сваке делатности; приказ није рангирање укупног квалитета рада установа.

4.1. Архитектонско-урбанистичка приступачност

Делатност	N	Испуњава праг	%
Архивска делатност	36	3	8,3%
Биоскопска делатност	73	19	26,0%
Позоришна делатност	39	16	41,0%
Музејска делатност	129	25	19,4%
Галеријска делатност	88	16	18,2%
Библиотечка делатност	133	14	10,5%
УКУПНО	498	93	18,7%

Графикон 1. Архитектонско-урбанистичка приступачност по делатностима

Основни архитектонски праг потврђен је у 18,7% анализираних одговора о објектима и просторима јавних установа културе. У више делатности приступачан улаз није праћен свим условима за боравак. Зато је овај резултат потребно читати заједно са подацима о тоалетима, приступу основној услузи и кретању кроз објекат.

4.2. Комуникационо-информациона приступачност

Делатност	N	Испуњава праг	%
Архивска делатност	36	5	13,9%
Биоскопска делатност	73	8	11,0%
Позоришна делатност	39	15	38,5%
Музејска делатност	129	37	28,7%
Галеријска делатност	88	13	14,8%
Библиотечка делатност	133	43	32,3%
УКУПНО	498	121	24,3%

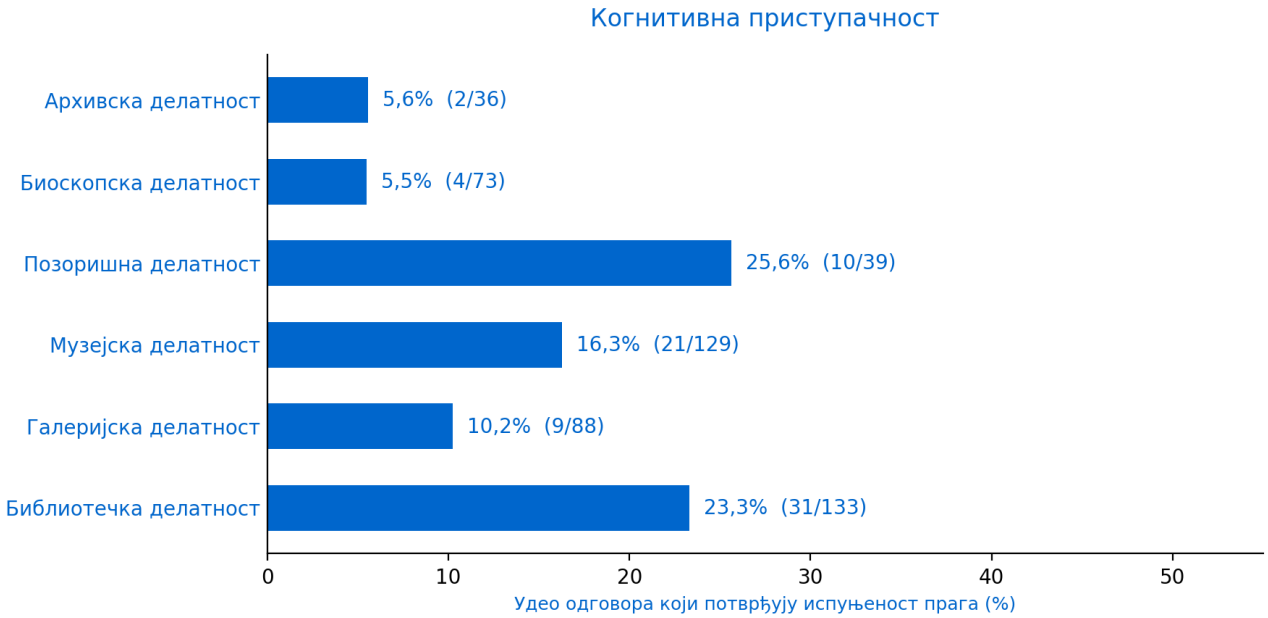

Графикон 2. Комуникационо-информациона приступачност по делатностима

Испуњеност комуникационо-информационог прага потврђена је у 24,3% анализираних одговора. Иза тог резултата стоје различите комбинације информација, формата, програма, опреме и подршке особља. Пошто су елементи прилагођени делатностима, исти проценат не подразумева и исту врсту подршке.

4.3. Когнитивна приступачност

Делатност	N	Испуњава праг	%
Архивска делатност	36	2	5,6%
Биоскопска делатност	73	4	5,5%
Позоришна делатност	39	10	25,6%
Музејска делатност	129	21	16,3%
Галеријска делатност	88	9	10,2%
Библиотечка делатност	133	31	23,3%
УКУПНО	498	77	15,5%

Графикон 3. Когнитивна приступачност по делатностима

Испуњеност когнитивног прага потврђена је у 15,5% анализираних одговора. У већини делатности то значи да је пријављен најмање један одговарајући програм, док библиотеке могу испунити критеријум и доступношћу грађе на лако читљивом језику. Показатељ описује постојећу понуду; не мери редовност примене свих когнитивних прилагођавања.

4.4. Заједничко читање резултата

Заједнички преглед показује неуједначену приступачност. У позоришној делатности основни прагови најчешће су испуњени, али су прилагођена извођења и опрема ретки. У библиотечкој делатности комуникационо-информациони и когнитивни праг чешће су испуњени од архитектонског. Музејска и галеријска делатност показују јаз између доступности простора и интерпретације, а биоскопска између приступа сали и филмском садржају. У архивској делатности сваки од три прага испуњава мали удео испитаника.

5. Архивска делатност

5.1. Обухват и конструкција показатеља

Архивска делатност представљена је са 36 одговора о архивским објектима, просторима и услугама. У средишту анализе је могућност да корисник дође до читаонице, користи архивску грађу и добије потребну истраживачку подршку.

Архитектонски показатељ повезује одговоре на питања о приступачном улазу, приступачном тоалету и приступачној читаоници. Сва три услова морају бити испуњена. Изложбени простор, када постоји, разматра се додатно и не замењује читаоницу као основни простор за рад са грађом.

Комуникационо-информациони показатељ обухвата приступачност интернет странице, информације на Брајевом писму или у увећаном формату, програме и радионице са звучним описом и/или тумачењем на знаковни језик, дигитализовану архивску грађу у приступачним форматима и асистивну и комуникациону опрему. Истраживачки праг испуњавају најмање два елемента. Остала питања о информисању и дигиталним услугама допуњују увид у начин коришћења архивске грађе.

Когнитивни показатељ односи се на постојање најмање једног програма или радионице за особе са аутизмом, различитим сензорним потешкоћама и/или когнитивним инвалидитетом. Базна вредност 2/36 (5,6%) наведена је у упоредној индикаторској документацији. Детаљне табеле приказују питања за која је у достављеном прегледу доступна расподела одговора.

Димензија	Базна вредност	%
Архитектонска	3/36	8,3%
Комуникационо-информациона	5/36	13,9%
Когнитивна	2/36	5,6%

Конкретна питања и расподеле одговора приказани су по темама у одељку 5.3. Базни удео рачуна се на 36 анализираних одговора, док је уз свако питање наведен његов број важећих одговора.

5.2. Кључни налази

Приступачан улаз потврђен је у 11/35 одговора (31,4%), читаоница у 8/35 (22,9%), а тоалет у 7/35 (20,0%). Тражена комбинација услова утврђена је у три одговора. Насупрот томе, јавни простор око објекта оцењен је као приступачан у 27/35 одговора (77,1%). Главне препреке зато се не завршавају на прилазу згради.

Информације о приступачности објављује 19 од 35 архива који су одговорили (54,3%), а приступачне верзије грађе нуди 13 (37,1%). Ниједан одговор не потврђује асистивну и комуникациону опрему, нити информације на Брајевом писму или у увећаном формату. Ова разлика усмерава пажњу са самог информисања о архиву на начине коришћења грађе.

5.3. Детаљни тематски преглед питања и резултата

Организација, кадрови и политика услуга

Питање	База и резултат	Аналитичка напомена
Да ли међу запосленима у архиву имате особе са инвалидитетом?	База: 36. „Да“ 12/36 (33,3%); „Не“ 24/36 (66,7%).	Запошљавање особа са инвалидитетом присутно је у трећини архива; овај налаз описује радно укључивање, а не подршку посетиоцима.
Ако је одговор ДА, наведите број:	База: 12 архива са запосленим особама са инвалидитетом. Једна особа: 11/12 (91,7%); две особе: 1/12 (8,3%). Укупно је пријављено 13 запослених.	Текстуални записи бројева сведени су на бројчане вредности. Три одговора архива који су претходно навели „не“ искључена су из условне базе.
Да ли међу запосленима постоје обучене особе задужене за пружање подршке особама са инвалидитетом?	База: 36. „Да“ 1/36 (2,8%); „Не“ 35/36 (97,2%).	Обучену особу за подршку пријављује само један архив, што указује на ограничену кадровску подршку корисницима.
Да ли постоји политика повлашћених услуга или накнада за особе са инвалидитетом?	База: 35. „Да“ 9/35 (25,7%); „Не“ 26/35 (74,3%).	Повлашћене накнаде нису уобичајена пракса, па је и финансијска доступност неуједначена.
Да ли постоји запослена особа која обавља послове координатора за приступачност архивских услуга и простора?	База: 35. „Да“ 9/35 (25,7%); „Не“ 26/35 (74,3%).	Посебна одговорност за приступачност успостављена је у мањини архива.

Питање	База и резултат	Аналитичка напомена
Који су највећи изазови у развоју приступачности у архиву?	База: 35. Недостатак средстава за адаптацију простора: 26/35 (74,3%); недостатак специјализоване опреме: 20/35 (57,1%); незаинтересованост оснивача: 3/35 (8,6%); недовољна едукација запослених: 2/35 (5,7%); недостатак приступачних формата грађе: 2/35 (5,7%). Четири друга навода: сваки по 1/35 (2,9%).	Могуће је више одговора, па збир процената прелази 100%. Најчешће се наводе средства и опрема. Остали наводи односе се на услуге без посебно дефинисаних погодности, ограничења адаптације заштићене зграде, ненаменски простор и већ обезбеђен приступ. Последњи навод описује постојећу приступачност, а не препреку.

Дванаест од 36 архива наводи да има запослене особе са инвалидитетом, али обучену особу за подршку пријављује само један архив. Први податак описује запошљавање, а други организовану подршку посетиоцима. За коришћење архивске услуге важно је да посетилац зна коме може да се обрати и какву помоћ може добити.

Дигитална, информациона и програмска приступачност

Питање	База и резултат	Аналитичка напомена
Да ли је интернет страница архива прилагођена особама са инвалидитетом?	База: 35. „Да“ 10/35 (28,6%); „Не“ 25/35 (71,4%).	Већина архива не пријављује приступачну интернет страницу, што сужава могућност самосталног информисања на даљину.
Да ли интернет страница садржи информације о приступачности објекта, архивске грађе и услуга?	База: 35. „Да“ 19/35 (54,3%); „Не“ 16/35 (45,7%).	Информације о приступачности чешће су присутне него технички приступачне интернет странице; садржај информације и начин приступа нису исто.

Питање	База и резултат	Аналитичка напомена
Да ли дигитална архивска платформа омогућава приступ особама са инвалидитетом?	База: 35. „Да“ 6/35 (17,1%); „Не“ 29/35 (82,9%).	Приступачност дигиталних платформи заостаје за информативним интернет страницама, па приступ грађи на даљину остаје ограничен.
Да ли је пријемно место (информативни пулт или пријемна канцеларија) приступачно?	База: 35. „Да“ 23/35 (65,7%); „Не“ 12/35 (34,3%).	Пријемно место је повољније оцењено од приступа читаоници: доступан пулт не значи и доступан рад са грађом.
Да ли архив има јасно видљиве ознаке које указују на приступачан улаз/излаз?	База: 35. „Да“ 14/35 (40,0%); „Не“ 21/35 (60,0%).	Недовољно означавање улаза и излаза отежава проналажење приступачне путање при доласку.
Да ли постоји мапа архивског простора са уцртаним приступачним путањама и садржајима?	База: 35. „Да“ 9/35 (25,7%); „Не“ 26/35 (74,3%).	Преглед целе путање кроз архив ретко је доступан у облику мапе.
Да ли су информације о приступачним садржајима (тоалети, лифтови, читаонице) јасно обележене?	База: 34. „Да“ 17/34 (50,0%); „Не“ 17/34 (50,0%).	Одговори су подељени: јасно означавање доступних садржаја још није уједначена пракса.
Да ли архив нуди информације у алтернативним форматима (Брајево писмо, увећан фонт)?	База: 35. „Да“ 0/35 (0,0%); „Не“ 35/35 (100,0%).	Ниједан одговор не потврђује ове алтернативне формате, па су начини читања информација веома ограничени.
Да ли сте у 2024. години имали изложбе и друге културне садржаје уз обезбеђен звучни опис за особе са оштећењем вида?	База: 35. „Да“ 2/35 (5,7%); „Не“ 33/35 (94,3%).	Звучни опис је забележен само изузетно, а не као шире прихваћен начин представљања садржаја.

Питање	База и резултат	Аналитичка напомена
Ако сте имали, наведите број и назив догађаја:	База: 5. Стална изложба на прозорима Историјског архива "Прозори говоре" — 1/5 (20,0%); не — 1/5 (20,0%); Н/А — 1/5 (20,0%); Изложба поводом обележавања 70 година постојања и рада Историјског архива — 1/5 (20,0%); - — 1/5 (20,0%)	Два одговора именују изложбе; остали не наводе конкретне догађаје.
Да ли сте у 2024. години имали изложбе и друге културне садржаје са тумачењем на знаковни језик?	База: 35. „Да“ 1/35 (2,9%); „Не“ 34/35 (97,1%).	Тумачење на знаковном језику ослања се на један пријављен пример.
Ако сте имали, наведите број и назив догађаја:	База: 3. отварање сталне поставке "Град и људи", предавање о архивској делатности "Путовање једног папира" — 1/3 (33,3%); Н/А — 1/3 (33,3%); - — 1/3 (33,3%)	Један одговор описује поставку и предавање. Број попуњених поља није број реализованих програма.
Да ли архив нуди истраживачима приступачне верзије архивске грађе (аудио, дигитализовани документи у прилагођеном формату)?	База: 35. „Да“ 13/35 (37,1%); „Не“ 22/35 (62,9%).	Прилагођена грађа заступљенија је од специјализованих програма, што представља ослонац за развој истраживачке услуге.
Да ли архив поседује инклузивну опрему (индукционе петље, звучни софтвер, Брајев ред, таблети са читачем текста)?	База: 35. „Да“ 0/35 (0,0%); „Не“ 35/35 (100,0%).	Ниједан архив није пријавио наведену опрему за комуникациону подршку.

Информације о приступачности чешће су доступне од приступачних дигиталних платформи и алтернативних формата. Зато развој треба усмерити и на саму грађу и поступак њеног коришћења: информација о архиву помаже планирању посете, а приступачан документ омогућава истраживачки рад. Наведени примери програма илуструју локалну праксу, али не показују њену учесталост у целој мрежи.

Физичка, сензорна и безбедносна приступачност

Питање	База и резултат	Аналитичка напомена
Да ли је јавни простор који окружује зграду архива приступачан?	База: 35. „Да“ 27/35 (77,1%); „Не“ 8/35 (22,9%).	Окружење је приступачније од унутрашњих простора. Подаци упућују на препреке након приласка згради.
Да ли постоји приступачан паркинг у близини архива за особе са инвалидитетом?	База: 35. „Да“ 21/35 (60,0%); „Не“ 14/35 (40,0%).	Паркинг је чешће обезбеђен него приступачан улаз, па долазак возилом не решава цео приступ архиву.
Да ли су улазна врата приступачна за кориснике колица?	База: 35. „Да“ 9/35 (25,7%); „Не“ 26/35 (74,3%).	Врата су честа препрека већ на почетку посете, пре доласка до читаонице.
Да ли је барем један улаз у објекат приступачан за кориснике инвалидских колица?	База: 35. „Да“ 11/35 (31,4%); „Не“ 24/35 (68,6%).	Приступ објекту решен је у мањини архива; он је први услов основног архитектонског прага.
Да ли је читаоница приступачна корисницима колица?	База: 35. „Да“ 8/35 (22,9%); „Не“ 27/35 (77,1%).	Неприступачна читаоница непосредно ограничава коришћење основне архивске услуге.
Ако је читаоница приступачна, наведите број приступачних радних места?	База: 8 архива са приступачном читаоницом; 7 је навело број места, а један није. Два места: 4/7 (57,1%); три места: 1/7 (14,3%); пет места: 2/7 (28,6%).	У седам одговора пријављено је укупно 21 приступачно радно место. То није укупан број за свих осам читаоница. Два одговора без бројчане вредности, из архива без приступачне читаонице, искључена су.

Питање	База и резултат	Аналитичка напомена
Да ли архив поседује изложбени простор?	База: 35. „Да“ 19/35 (54,3%); „Не“ 16/35 (45,7%).	Изложбени простор проширује јавну функцију архива, али његово постојање још не описује приступачност.
Уколико поседује, да ли је изложбени простор приступачан за кориснике инвалидских колица?	Сви евидентирани одговори (27): „Да“ 8/27 (29,6%); „Не“ 19/27 (70,4%). Архиви са изложбеним простором (19): „Да“ 8/19 (42,1%); „Не“ 11/19 (57,9%).	Удео од 29,6% описује свих 27 одговора на ово питање, укључујући осам одговора „не“ из архива без изложбеног простора. Условни удео од 42,1% односи се на 19 архива који тај простор имају.
Уколико поседује, да ли изложбени простор има постављене тактилне стазе за особе са оштећењем вида?	База: 19 архива са изложбеним простором. „Да“ 0/19 (0,0%); „Не“ 19/19 (100,0%).	Ниједан од 19 архива са изложбеним простором не пријављује тактилне стазе. Од укупно 28 евидентираних одговора, девет одговора архива без тог простора искључено је из условне базе.
Да ли у архиву постоји тоалет приступачан за особе са инвалидитетом?	База: 35. „Да“ 7/35 (20,0%); „Не“ 28/35 (80,0%).	Недостатак приступачног тоалета ограничава услове дужег боравка и истраживачког рада.
Да ли су ходници и пролазне просторије кроз које се креће публика/корисници приступачни за неометано кретање корисника инвалидских колица?	База: 35. „Да“ 16/35 (45,7%); „Не“ 19/35 (54,3%).	Више од половине одговора указује на препреке у ходницима, што ограничава приступ услугама унутар зграде.
Да ли су у ходницима и пролазним просторијама кроз које се креће публика/корисници постављене тактилне стазе водиље за особе са оштећењем вида?	База: 35. „Да“ 0/35 (0,0%); „Не“ 35/35 (100,0%).	Тактилно вођење до услуге потпуно изостаје из пријављене праксе.

Питање	База и резултат	Аналитичка напомена
Да ли постоје звучна обавештења која особама са оштећењем вида олакшавају кретање кроз простор?	База: 35. „Да“ 0/35 (0,0%); „Не“ 35/35 (100,0%).	Звучна подршка оријентацији није забележена, што додатно сужава самостално сналажење корисника са оштећењем вида.
Да ли архив има приступачан путнички лифт?	База: 35. Приступачан лифт: 5/35 (14,3%); нема лифта, а потребан је: 15/35 (42,9%); нема лифта и није потребан: 14/35 (40,0%); постоји лифт који није приступачан: 1/35 (2,9%).	Петнаест архива изричито наводи потребу за лифтом, а један има неприступачан лифт. Четрнаест архива наводи да им лифт није потребан; одсуство лифта само по себи није доказ препреке.
Да ли у установи постоји успостављен пут за евакуацију прилагођен за особе са инвалидитетом?	База: 35. „Да“ 7/35 (20,0%); „Не“ 28/35 (80,0%).	Прилагођена евакуација заостаје за доступношћу окружења и представља посебан безбедносни приоритет.

Од релативно приступачног окружења објекта до приступачне читаонице број позитивних одговора се смањује. Путању до грађе треба посматрати заједно са тоалетом и условима евакуације. Тактилне стазе и звучна оријентација нису пријављене у овим одговорима, па просторне интервенције треба да обухвате и потребе корисника са оштећењем вида.

Приоритети и коментари

Питање	База и резултат	Аналитичка напомена
Шта бисте издвојили као приоритет за унапређење приступачности простора и услуга вашег архива?	База: 31. 31 текстуалних одговора; најчешће теме: архитектонско/просторно прилагођавање (19); дигитална приступачност и информације (4); обука и кадровски капацитет (3); сарадња са организацијама и корисницима (3).	Просторна прилагођавања убедљиво преовлађују, што подржава усмеравање улагања на приступ основној архивској услузи.

Питање	База и резултат	Аналитичка напомена
Коментари/примедбе	База: 12 попуњених поља, од којих девет садржи суштински коментар, а три ознаке без додатног садржаја („/“, „N/A“, „нема“). Најчешће теме: финансирање и буџет (3); обука и кадровски капацитет (2); архитектонско/просторно прилагођавање (2); приступачни програми и садржаји (1).	Коментари повезују просторне потребе са финансирањем и кадровима; решење није искључиво грађевинско.

Отворени одговори превасходно усмеравају пажњу на просторна прилагођавања, док коментари указују и на финансирање, кадрове и програме. Ове теме објашњавају шта установе препознају као потребу; учесталост навођења није мера трошка или тежине појединачне препреке.

5.4. Закључак и препоруке

За архивску делатност најважније је повезати приступ објекту са условима за рад у читаоници и доступним форматима грађе. У 31 одговору о приоритетима просторна прилагођавања наведена су 19 пута, што подржава усмеравање инвестиција на улаз, читаоницу и тоалет. Упоредо са тим, дигитализација и подршка особља могу проширити доступност истраживачке услуге.

Носилац	Препорука	Приоритет и рок
Оснивачи/ Министарство културе	Планирати непрекинут приступ читаоници, приступачан тоалет и потребно вертикално кретање; за заштићене објекте предвидети техничке студије изводљивих решења.	висок / 12–24 месеца
Руководство архива	Објавити страницу „Приступачност“, именовати контакт особу и увести поступак подршке и пријема корисника.	висок / 12 месеци
Стручне службе	Планирати приступачну дигитализацију и алтернативне формате архивске грађе као део редовног процеса, не као накнадну адаптацију.	висок / 12 месеци
Програмски тимови/партнери	Увести најмање један редован приступачан програм годишње уз звучни опис, знаковни језик или други релевантан формат и прикупити повратну информацију корисника.	висок / 12 месеци

6. Музејска делатност

6.1. Обухват и конструкција показатеља

За музејску делатност анализирано је 129 одговора о музејским објектима, просторима и програмима. Посматрају се приступ изложбеном простору, могућност праћења поставке и интерпретације и учешће у програмима. Објекти истог музеја могу имати различите услове приступачности.

Архитектонски показатељ захтева приступачан улаз, приступачан тоалет и најмање један приступачан изложбени простор. Анкетну основу чине питања о улазу и тоалету и податак о изложбеним просторијама које омогућавају приступ корисницима инвалидских колица. Број просторија тумачи се према обухвату наведеном у питању, укључујући питања која се односе на све објекте музеја.

Комуникационо-информациони показатељ обухвата приступачност интернет странице и информације о условима посете, алтернативне формате информација, тактилне и мултисензорне садржаје, програме и радионице са звучним описом и/или тумачењем на знаковни језик, асистивну и комуникациону опрему и обучено особље за подршку посетиоцима. Праг чине најмање два испуњена елемента. У музејској делатности ове мере повезују информисање са приступом предметима и тумачењу поставке.

Когнитивни показатељ утврђује се на основу питања о програмима или радионицама за особе са аутизмом, сензорним тешкоћама или когнитивним инвалидитетом. За основни праг довољно је постојање једног таквог програма. Базна вредност је 21/129, док одговор на конкретно питање има сопствени именилац 128.

Димензија	Базна вредност	%
Архитектонска	25/129	19,4%
Комуникационо-информациона	37/129	28,7%
Когнитивна	21/129	16,3%

Конкретна питања и расподеле одговора приказани су по темама у одељку 6.3. Базни удео рачуна се на 129 анализираних одговора, док је уз свако питање наведен његов број важећих одговора.

6.2. Кључни налази

Бар један приступачан улаз потврђен је у 73/129 одговора (56,6%), а приступачан тоалет у 27/128 (21,1%). Основни архитектонски праг достиже 25/129 (19,4%). Разлика показује зашто инвестиције треба планирати за целу путању посете, а не само за улаз.

Тактилни предмети доступни су према 29/127 одговора (22,8%), програми са звучним описом према 16/129 (12,4%), а са знаковним језиком према 9/127 (7,1%). Приступачну интернет страницу има 15/129 музеја (11,6%). Приступ поставци стога зависи не само од кретања кроз простор већ и од начина на који су предмети и тумачења представљени.

6.3. Детаљни тематски преглед питања и резултата

Организација, кадрови и политика публике

Питање	База и резултат	Аналитичка напомена
Да ли међу запосленима у музеју имате особе са инвалидитетом?	База: 129. „Да“ 20/129 (15,5%); „Не“ 109/129 (84,5%).	Особе са инвалидитетом запослене су у мањем делу музеја; њихово присуство не треба мешати са обученошћу за подршку.
Уколико је одговор ДА, наведите број запослених који су особе са инвалидитетом:	База: 44. 0 — 16/44 (36,4%); 1 — 11/44 (25,0%); / — 6/44 (13,6%); 2 — 4/44 (9,1%); - — 2/44 (4,5%)	Међу одговорима има нула и ознака без бројчане вредности. Број уноса није број музеја са запосленим особама са инвалидитетом.
Да ли међу запосленима постоје обучене особе које су задужене за пружање подршке особама са инвалидитетом?	База: 129. „Да“ 11/129 (8,5%); „Не“ 118/129 (91,5%).	Обучена подршка посетиоцима је ретка, упркос знатно широј примени повлашћених улазница.
Да ли постоји политика повлашћених улазница за особе са инвалидитетом?	База: 129. „Да“ 97/129 (75,2%); „Не“ 32/129 (24,8%).	Финансијске олакшице су широко прихваћене, али не решавају баријере у кретању и праћењу поставке.
Да ли постоји политика повлашћених улазница за пратиоца особе са инвалидитетом?	База: 129. „Да“ 89/129 (69,0%); „Не“ 40/129 (31,0%).	Повластице за пратиоце нешто су ређе него за саме посетиоце, па услови за заједничку посету нису уједначени.
Да ли у музеју постоји запослена особа која обавља послове координатора за приступачност музејских садржаја?	База: 129. „Да“ 24/129 (18,6%); „Не“ 105/129 (81,4%).	Већина музеја нема посебно одређеног координатора за приступачност садржаја.
Који су највећи проблеми у области развоја инклузије и приступачности у вашој установи?	База: 128. „Да“ 0/128 (0,0%); „Не“ 116/128 (90,6%); други/условни одговори 12/128 (9,4%).	Бинарни приказ не одговара питању о врстама проблема; није основ за закључак да музеји немају препреке.

Повлашћене улазнице знатно су распрострањеније од обученог особља и одређеног координатора. Смањење цене подржава финансијску доступност посете, док обука и координација уређују начин пружања услуге. Ове мере треба планирати повезано, али их у анализи не треба сводити на исти показатељ.

Информације, оријентација и интерпретација

Питање	База и резултат	Аналитичка напомена
Да ли је интернет страница музеја прилагођена особама са инвалидитетом?	База: 129. „Да“ 15/129 (11,6%); „Не“ 114/129 (88,4%).	Приступачне интернет странице су малобројне, па је дигитално информисање једна од слабијих тачака музејске понуде.
Да ли интернет страница музеја садржи информације о приступачности музеја, са детаљним описом архитектонске приступачности, приступачном опремом, програмима и услугама?	База: 128. „Да“ 22/128 (17,2%); „Не“ 106/128 (82,8%).	Већина интернет страница не пружа податке потребне да посетилац унапред процени услове доласка и боравка.
Да ли је информативни пулт (билетарница) одговарајуће висине за кориснике инвалидских колица, са горњом равни на висини од 80 цм од пода, са осигураним приступом у ширини од најмање 120 цм?	База: 127. „Да“ 49/127 (38,6%); „Не“ 78/127 (61,4%).	Пријем и куповина улазница на одговарајућој висини нису обезбеђени у већини одговора.
Да ли је изложбени мобилијар одговарајуће висине за кориснике инвалидских колица, са горњом равни на висини од 80 цм од пода, са осигураним приступом у ширини од најмање 120 цм?	База: 124. „Да“ 57/124 (46,0%); „Не“ 67/124 (54,0%).	Скоро половина пријављује прилагођен мобилијар, али поставка није једнако доступна корисницима колица у целој мрежи.
Да ли је осветљење уједначено кроз простор уз довољну јачину да се предмети виде јасно (минимално 100 лукса)?	База: 127. „Да“ 97/127 (76,4%); „Не“ 30/127 (23,6%).	Осветљење је један од боље оцењених елемената, нарочито у односу на алтернативне начине интерпретације.
Да ли су боје зидова, подова и намештаја у међусобном контрасту ради јасног уочавања простора и прегледности?	База: 128. „Да“ 85/128 (66,4%); „Не“ 43/128 (33,6%).	Контраст је релативно заступљен ослонац визуелне оријентације; приближно трећина га ипак не пријављује.

Питање	База и резултат	Аналитичка напомена
Да ли на сталној поставци постоје предмети које особе са оштећењем вида могу да доживе додиром?	База: 127. „Да“ 29/127 (22,8%); „Не“ 98/127 (77,2%).	Доживљај предмета додиром доступан је у мањини поставки, па визуелно представљање и даље преовлађује.
Да ли музеј има јасно видљиве ознаке које указују на приступачне улазе и излазе?	База: 129. „Да“ 59/129 (45,7%); „Не“ 70/129 (54,3%).	У више од половине одговора приступачни улази и излази нису јасно означени.
Да ли музеј нуди мапу простора са означеним приступачним путањама?	База: 127. „Да“ 29/127 (22,8%); „Не“ 98/127 (77,2%).	Мапе су ређе од ознака улаза: посетиоцу често недостаје преглед приступачне путање кроз поставку.
Да ли су информације о приступачним садржајима (тоалети, лифт, седишта за особе са инвалидитетом) јасно обележене?	База: 128. „Да“ 32/128 (25,0%); „Не“ 96/128 (75,0%).	Доступни садржаји нису систематично обележени, што отежава њихово проналажење у музеју.
Да ли музеј нуди информације (о установи, програмима, простору) доступне у алтернативним форматима (на Брајевом писму, увећаном фонту, кроз поједностављен језик или сликовне приказе)?	База: 127. „Да“ 13/127 (10,2%); „Не“ 114/127 (89,8%).	Избор формата информација је узак; већина музеја не нуди наведене алтернативе стандардном тексту.

Осветљење и контраст чешће су пријављени као одговарајући од тактилних предмета и алтернативних формата. За музејску интерпретацију важно је да предмет, текст и објашњење буду доступни на више начина. Мапе и ознаке помажу оријентацији, док тактилни предмети и прилагођени текстови омогућавају приступ самом изложбеном садржају.

Приступачни програми и опрема за подршку

Питање	База и резултат	Аналитичка напомена
Да ли сте у 2024. години имали изложбе и друге културне садржаје уз обезбеђен звучни опис за особе са оштећењем вида?	База: 129. „Да“ 16/129 (12,4%); „Не“ 113/129 (87,6%).	Звучни опис постоји у делу музејске понуде, али је још далеко од уобичајене праксе.

Питање	База и резултат	Аналитичка напомена
Уколико је одговор ДА, наведите број таквих програма и њихове називе:	База: 34. 34 текстуалних одговора; најчешће теме: приступачни програми и садржаји (6); сарадња са организацијама и корисницима (2).	Наводи пружају примере програма и сарадње; број текстуалних уноса не представља број приступачних догађаја.
Да ли сте у 2024. години имали изложбе и друге културне садржаје са тумачењем на знаковни језик?	База: 127. „Да“ 9/127 (7,1%); „Не“ 118/127 (92,9%).	Тумачење на знаковном језику ређе је од звучног описа, што сужава избор садржаја за посетиоце који га користе.
Уколико је одговор ДА, наведите број таквих програма и њихове називе:	База: 28. 28 текстуалних одговора; најчешће теме: приступачни програми и садржаји (4); архитектонско/просторно прилагођавање (1).	Тематски преглед описује пријављене праксе, али не даје јединствен збир програма са тумачењем.
Да ли сте у 2024. години имали програме/радионице за особе са аутизмом, различитим сензорним потешкоћама и/или когнитивним инвалидитетом?	База: 128. „Да“ 21/128 (16,4%); „Не“ 107/128 (83,6%).	Прилагођени програми присутни су у мањини музеја. Ова ставка је основ когнитивног показатеља.
Уколико је одговор ДА, наведите број таквих програма и њихове називе:	База: 37. 37 текстуалних одговора; најчешће теме: приступачни програми и садржаји (9); сарадња са организацијама и корисницима (3); архитектонско/просторно прилагођавање (1).	Међу описима се издвајају приступачни садржаји и сарадња; назив програма сам не описује врсту прилагођавања.
Да ли музеј има опрему са инклузивним функцијама?	База: 129. „Да“ 20/129 (15,5%); „Не“ 109/129 (84,5%).	Опрему за подршку праћењу садржаја пријављује мањи део музеја.
Уколико је одговор ДА, наведите шта:	База: 40. 40 текстуалних одговора; најчешће теме: опрема и асистивна технологија (9); приступачни програми и садржаји (4); архитектонско/просторно прилагођавање (1).	Одговори мешају опрему, програме и просторне мере; при тумачењу треба раздвојити те врсте подршке.

Програме са звучним описом, тумачењем на знаковни језик и когнитивним прилагођавањима пријављује различит број музеја. Пошто исти музеј може имати више

врста програма, ти одговори се не сабирају као број јединствених музеја са приступачном понудом. Описана пракса и расположива опрема пружају основу за укључивање прилагођавања у поставке и годишњи програм.

Физичка, сензорна и безбедносна приступачност

Питање	База и резултат	Аналитичка напомена
Да ли је јавни простор који окружује зграду установе приступачан?	База: 129. „Да“ 88/129 (68,2%); „Не“ 41/129 (31,8%).	Приступачност околине зграде чешћа је од доступности тоалета и других услова боравка.
Да ли у близини установе постоји обезбеђен паркинг за особе са инвалидитетом, површине 370 × 480 цм по паркинг месту?	База: 128. „Да“ 61/128 (47,7%); „Не“ 67/128 (52,3%).	Одговори о паркингу су готово подељени, па услови доласка возилом значајно варирају.
Да ли улазна врата омогућавају слободан приступ и самостално кретање корисника инвалидских колица?	База: 129. „Да“ 49/129 (38,0%); „Не“ 80/129 (62,0%).	Врата чешће представљају препреку него сам прилаз објекту.
Да ли је барем један улаз у објекат приступачан за кориснике инвалидских колица?	База: 129. „Да“ 73/129 (56,6%); „Не“ 56/129 (43,4%).	Више од половине пријављује бар један приступачан улаз, али знатно мање испуњава цео архитектонски праг.
Да ли у установи постоји успостављен пут за евакуацију прилагођен за особе са инвалидитетом?	База: 129. „Да“ 25/129 (19,4%); „Не“ 104/129 (80,6%).	Евакуациона путања прилагођена је у мањини објеката, што издваја безбедност као засебан недостатак.
Да ли установа има обезбеђен барем један тоалет приступачан за особе са инвалидитетом?	База: 128. „Да“ 27/128 (21,1%); „Не“ 101/128 (78,9%).	Тоалет је једна од главних препрека целовитој посети: доступност улаза знатно је већа.
Да ли су ходници и пролазне просторије кроз које се креће публика приступачни за неометано кретање корисника инвалидских колица?	База: 127. „Да“ 66/127 (52,0%); „Не“ 61/127 (48,0%).	Кретање кроз унутрашњи простор решено је у око половине одговора, уз значајне разлике међу објектима.

Питање	База и резултат	Аналитичка напомена
Да ли су у ходницима и пролазним просторијама кроз које се креће публика постављене тактилне стазе водиље за особе са оштећењем вида?	База: 128. „Да“ 10/128 (7,8%); „Не“ 118/128 (92,2%).	Тактилне путање ретко прате простор који је физички доступан корисницима колица.
Да ли у музеју постоје аутоматска аудио обавештења или звучна сигнализација која особама са оштећењем вида помажу у кретању кроз простор?	База: 129. „Да“ 4/129 (3,1%); „Не“ 125/129 (96,9%).	Звучна оријентација је готово одсутна из пријављене музејске праксе.
Да ли установа има путнички лифт који је приступачан за коришћење особама са инвалидитетом?	База: 129. „Да“ 9/129 (7,0%); „Не“ 111/129 (86,0%); други/условни одговори 9/129 (7,0%).	Лифт је редак, али потребу за њим треба посматрати према положају садржаја и спратности објекта.
Колико изложбених просторија има музеј (укупан број у свим објектима) – уписати број:	База: 107. 107 бројчаних одговора; збир 641.0, просек 6.0, медијана 4.0, распон 0.0–52.0.	Број изложбених просторија знатно се разликује; неколико великих вредности подиже просек изнад медијане.
Колико изложбених просторија омогућава приступ корисницима инвалидских колица (укупан број таквих изложбених простора у свим објектима) - уписати број:	База: 116. 116 бројчаних одговора; збир 293.0, просек 2.5, медијана 1.0, распон 0.0–32.0.	Медијана је једна приступачна просторија. Због различитих база, овај збир није директно упоредив са укупним бројем просторија.
Колико изложбених просторија има постављене тактилне стазе за особе са оштећењем вида? (укупан број таквих изложбених простора у свим објектима) - уписати број:	База: 104. 104 бројчаних одговора; збир 8.0, просек 0.1, медијана 0.0, распон 0.0–2.0.	Медијана нула и мали укупан број показују да је тактилно вођење изузетно ограничено.

Доступан улаз није у истој мери праћен доступним тоалетом и вертикалним кретањем. Питања о броју изложбених просторија имају различит број важећих одговора, па однос њихових укупних збирова не представља поуздан удео приступачних просторија. За планирање радова важни су конкретан објекат и изложбена путања, а не само укупан број просторија музеја.

Приоритети

Питање	База и резултат	Аналитичка напомена
Шта бисте издвојили као приоритет за унапређење приступачности простора и програма ваше установе (уписати):	База: 103. 103 текстуалних одговора; најчешће теме: архитектонско/просторно прилагођавање (50); приступачни програми и садржаји (11); опрема и асистивна технологија (9); обука и кадровски капацитет (6).	Просторне интервенције су најчешћи приоритет, док програми, опрема и обука чине допунске правце унапређења.

Просторна прилагођавања најчешће су наведена као приоритет, али су препознате и потребе за програмима, опремом и обуком. Улагање у зграду зато треба повезати са развојем изложбених садржаја у оквиру истог плана приступачности.

6.4. Закључак и препоруке

Музејској делатности потребан је паралелан развој просторне приступачности и интерпретације. У 103 одговора о приоритетима најчешће су наведена просторна прилагођавања (50), затим приступачни програми и садржаји (11), опрема (9) и обука (6). Такав распоред потреба упућује на заједничко планирање инвестиција, поставки и рада са публиком.

Носилац	Препорука	Приоритет и рок
Оснивачи/ руководство	Приоритетно повезати приступачан улаз, тоалет и бар једну целу изложбену путању; инвестиције планирати по корисничком путу.	висок / 12–24 месеца
Кустоски и програмски тимови	Развијати тактилне/мултисензорне елементе, лако разумљиве интерпретације, звучни опис и знаковни језик већ у концепту изложбе.	висок / 12 месеци
Дигитални/ПР тимови	Објавити проверљиве информације о приступачности и технички тестирати интернет страницу.	висок / 12 месеци
Руководство и кадровска служба	Увести континуирану обуку особља и јасну одговорност за приступачност, са евиденцијом захтева и повратних информација.	висок / 12 месеци

7. Галеријска делатност

7.1. Обухват и конструкција показатеља

За галеријску делатност анализирано је 88 одговора о изложбеним објектима, просторима и програмима. Анализа прати приступ изложби и начине на које посетилац добија информације и тумачење поставке.

Архитектонски показатељ повезује приступачан улаз, приступачан тоалет и најмање један приступачан изложбени простор. Питања о кретању кроз просторије, лифту, тактилним стазама и евакуацији дају детаљнији приказ услова, одвојено од основног прага.

Комуникационо-информациони показатељ обухвата приступачност интернет странице и информације о условима посете, алтернативне формате информација, тактилне и мултисензорне садржаје, изложбе и радионице са звучним описом и/или тумачењем на знаковни језик, асистивну и комуникациону опрему и обучено особље за подршку посетиоцима. Опис је усклађен са упоредним прегледом у публикацији о јавним библиотекама. Праг чине најмање два испуњена елемента, а базна вредност остаје 13/88 (14,8%). Тактилне стазе за оријентацију разликују се од изложбених садржаја који се могу доживети додиром.

Когнитивни показатељ, као и у упоредном прегледу библиотечке публикације, обухвата најмање једну изложбу или радионицу за особе са аутизмом, различитим сензорним потешкоћама и/или когнитивним инвалидитетом. Базна вредност износи 9/88 (10,2%). Појединачно питање у детаљној табели односи се на изложбе и има 8 потврдних од 86 важећих одговора (9,3%). Оба приказа су задржана према изворима; расположиви збирни подаци не показују који појединачни запис објашњава разлику у броју позитивних случајева.

Димензија	Базна вредност	%
Архитектонска	16/88	18,2%
Комуникационо-информациона	13/88	14,8%
Когнитивна	9/88	10,2%

Конкретна питања и расподеле одговора приказани су по темама у одељку 7.3. Базни удео рачуна се на 88 анализираних одговора, док је уз свако питање наведен његов број важећих одговора.

7.2. Кључни налази

У галеријској делатности улаз и кретање кроз простор чешће су приступачни него целина услова боравка. Улаз је потврђен у 61/88 одговора (69,3%), кретање у 70/88 (79,5%), а тоалет у 22/88 (25,0%). Основни архитектонски праг достиже 16/88 (18,2%).

Комуникациона подршка изложби знатно је ређа. Звучни опис је наведен у 3/88 одговора (3,4%), знаковни језик у 3/86 (3,5%), а алтернативни формати информација у

7/88 (8,0%). Приступачну интернет страницу пријављује 6/88 галерија (6,8%). Ови налази издвајају интерпретацију и доступно информисање као важне области развоја.

7.3. Детаљни тематски преглед питања и резултата

Организација, кадрови и политика публике

Питање	База и резултат	Аналитичка напомена
Да ли међу запосленима у галерији имате особе са инвалидитетом?	База: 88. „Да“ 9/88 (10,2%); „Не“ 79/88 (89,8%).	Радно укључивање особа са инвалидитетом забележено је у малом делу галерија.
Наведите број запослених који су особе са инвалидитетом:	База: 9. 9 бројчаних одговора; збир 10.0, просек 1.1, медијана 1.0, распон 1.0–2.0.	Запошљавање је углавном појединачно: у осам од девет одговора реч је о једној особи.
Да ли међу запосленима постоје обучене особе које су задужене за пружање подршке особама са инвалидитетом?	База: 88. „Да“ 9/88 (10,2%); „Не“ 79/88 (89,8%).	Обучено особље за подршку није уобичајено доступно галеријским посетиоцима.
Да ли постоји политика повлашћених улазница за особе са инвалидитетом?	База: 87. „Да“ 60/87 (69,0%); „Не“ 27/87 (31,0%).	Повлашћен улаз чешће је обезбеђен од комуникационе и програмске подршке.
Да ли постоји политика повлашћених улазница за пратиоца особе са инвалидитетом?	База: 87. „Да“ 51/87 (58,6%); „Не“ 36/87 (41,4%).	Повластице за пратиоце су нешто ређе, па цена заједничке посете није свуда решена на исти начин.
Да ли у галерији постоји запослена особа која обавља послове координатора за приступачност галеријских садржаја?	База: 88. „Да“ 29/88 (33,0%); „Не“ 59/88 (67,0%).	Координатори су присутнији од обученог особља за подршку; организациона улога и непосредна подршка нису исто.
Који су највећи проблеми у области развоја инклузије и приступачности у вашој установи?	База: 87. „Да“ 0/87 (0,0%); „Не“ 76/87 (87,4%); други/условни одговори 11/87 (12,6%).	Категорије „да/не“ не откривају које проблеме галерије наводе. Њихова врста видљивија је у отвореним одговорима о приоритетима.

Повлашћене улазнице чешће су обезбеђене него обучено особље и формално одређена координација. За приступачну галеријску услугу важни су и комуникација са посетиоцима и начин тумачења изложбе. Подаци о запошљавању особа са инвалидитетом приказани су засебно, јер не описују исту врсту подршке.

Информације, оријентација и интерпретација

Питање	База и резултат	Аналитичка напомена
Да ли је интернет страница галерије прилагођена особама са инвалидитетом?	База: 88. „Да“ 6/88 (6,8%); „Не“ 82/88 (93,2%).	Приступачна интернет страница је изузетак, што ограничава самостално информисање о изложбама.
Да ли интернет страница галерије садржи информације о приступачности галерије, са детаљним описом архитектонске приступачности, приступачном опремом, програмима и услугама?	База: 86. „Да“ 12/86 (14,0%); „Не“ 74/86 (86,0%).	Опис услова приступачности ретко је доступан пре посете.
Да ли је информативни пулт одговарајуће висине за кориснике инвалидских колица, са горњом равни на висини од 80 цм од пода, са осигураним приступом у ширини од најмање 120 цм?	База: 87. „Да“ 37/87 (42,5%); „Не“ 50/87 (57,5%).	Пријемни пулт није прилагођен у већини одговора, иако је кретање кроз галерије повољније оцењено.
Да ли је изложбени мобилијар одговарајуће висине за кориснике инвалидских колица, са горњом равни на висини од 80 цм од пода, са осигураним приступом у ширини од најмање 120 цм?	База: 87. „Да“ 43/87 (49,4%); „Не“ 44/87 (50,6%).	Одговори су готово изједначени: приступачност изложбеног мобилијара није уједначена.
Да ли је осветљење уједначено кроз простор уз довољну јачину да се предмети виде јасно (минимално 100 лукса)?	База: 87. „Да“ 68/87 (78,2%); „Не“ 19/87 (21,8%).	Одговарајуће осветљење чешће је пријављено од приступачних формата информација.
Да ли су боје зидова, подова и намештаја у међусобном контрасту ради јасног уочавања простора и прегледности?	База: 86. „Да“ 61/86 (70,9%); „Не“ 25/86 (29,1%).	Контраст помаже визуелном сналажењу у већем делу галерија које су одговориле.

Питање	База и резултат	Аналитичка напомена
Да ли галерија има јасно видљиве ознаке које указују на приступачне улазе и излазе?	База: 87. „Да“ 56/87 (64,4%); „Не“ 31/87 (35,6%).	Ознаке улаза су релативно честе, али нису праћене једнако доступним мапама целог простора.
Да ли галерија нуди мапу простора са означеним приступачним путањама?	База: 88. „Да“ 24/88 (27,3%); „Не“ 64/88 (72,7%).	Већина галерија не нуди преглед приступачних путања кроз изложбу.
Да ли су информације о приступачним садржајима (тоалети, лифт и сл.) јасно обележене?	База: 87. „Да“ 48/87 (55,2%); „Не“ 39/87 (44,8%).	Јасно означавање садржаја присутно је у нешто више од половине одговора.
Да ли галерија нуди информације (о галерији, изложбама, простору) доступне у алтернативним форматима (на Брајевом писму, увећаном фонту, кроз поједностављен језик или сликовне приказе)?	База: 88. „Да“ 7/88 (8,0%); „Не“ 81/88 (92,0%).	Алтернативни формати су веома ретки; физички приступ изложби знатно је распрострањенији од приступачних информација.

Подршка оријентацији кроз ознаке и мапе чешћа је од доступности алтернативних формата информација. Прилагођавање тумачења изложбе треба планирати уз избор предмета, текстова и начина вођења, како посетилац не би зависио само од визуелног праћења поставке.

Приступачни програми и опрема за подршку

Питање	База и резултат	Аналитичка напомена
Да ли сте у 2024. години имали изложбе и друге садржаје уз обезбеђен звучни опис за особе са оштећењем вида?	База: 88. „Да“ 3/88 (3,4%); „Не“ 85/88 (96,6%).	Звучни опис је ограничен на појединачне примере изложбене праксе.
Наведите број таквих програма и њихове називе:	База: 3. 1 — 1/3 (33,3%); изложба Бранислав Нушић, случај једне собе — 1/3 (33,3%); 4(музичке и ликовне радионице), као и плес " Аутизам није тишина, већ музика коју је неопходно да научимо да слушамо" — 1/3 (33,3%)	Наводи обухватају различите врсте догађаја; потребно је разликовати назив програма од примењеног звучног описа.

Питање	База и резултат	Аналитичка напомена
Да ли сте у 2024. години имали изложбе и друге садржаје са тумачењем на знаковни језик?	База: 86. „Да“ 3/86 (3,5%); „Не“ 83/86 (96,5%).	Изложбе и пратећи садржаји на знаковном језику ретко су доступни.
Наведите број таквих програма и њихове називе:	База: 2. Имали смо две представе Београдског центра за особе са инвалидитетом на знаковном језику. — 1/2 (50,0%); изложба Бранислав Нушић, случај једне собе — 1/2 (50,0%)	Пријављени примери укључују изложбу и гостујуће представе, па подршка није везана само за један програмски облик.
Да ли сте у 2024. години имали изложбе за особе са аутизмом, различитим сензорним потешкоћама и/или когнитивним инвалидитетом?	База: 86. „Да“ 8/86 (9,3%); „Не“ 78/86 (90,7%).	Питање се односи на изложбе (8/86). Шири показатељ обухвата изложбу или радионицу (9/88); порекло разлике у броју позитивних случајева није видљиво из овог приказа.
Наведите број таквих програма и њихове називе:	База: 8. 8 текстуалних одговора; најчешће теме: приступачни програми и садржаји (3); сарадња са организацијама и корисницима (1).	Описи указују на програмске и партнерске праксе, али не представљају збир свих реализованих изложби.
Да ли галерија има опрему са инклузивним функцијама?	База: 85. „Да“ 3/85 (3,5%); „Не“ 82/85 (96,5%).	Техничка подршка приступачној интерпретацији готово није заступљена.
Наведите коју опрему са инклузивним функцијама поседујете:	База: 3. 3 текстуалних одговора; најчешће теме: приступачни програми и садржаји (2); архитектонско/просторно прилагођавање (1); опрема и асистивна технологија (1).	Описи обухватају и програме и просторне мере, па нису сви наводи попис техничке опреме.

Звучни опис, знаковни језик и асистивна и комуникациона опрема пријављени су у малом броју одговора. Називи изложби и радионица пружају примере постојећег рада; за њихово ширење важни су програмско планирање и сарадња са корисницима, а не само набавка опреме.

Физичка, сензорна и безбедносна приступачност

Питање	База и резултат	Аналитичка напомена
Да ли је јавни простор који окружује зграду галерије приступачан?	База: 88. „Да“ 71/88 (80,7%); „Не“ 17/88 (19,3%).	Окружење галерије један је од повољније оцењених делова пута посетиоца.
Да ли у близини галерије постоји обезбеђен паркинг за особе са инвалидитетом, површине 370 × 480 цм по паркинг месту?	База: 86. „Да“ 53/86 (61,6%); „Не“ 33/86 (38,4%).	Паркинг је обезбеђен у већини одговора, али не прати све објекте са доступним окружењем.
Да ли улазна врата омогућавају слободан приступ и самостално кретање корисника инвалидских колица?	База: 88. „Да“ 55/88 (62,5%); „Не“ 33/88 (37,5%).	Приступачна врата су релативно честа, уз преостале баријере у значајном делу објеката.
Да ли је барем један улаз у објекат приступачан за кориснике инвалидских колица?	База: 88. „Да“ 61/88 (69,3%); „Не“ 27/88 (30,7%).	Улаз је много доступнији од тоалета, што објашњава зашто мањи број галерија испуњава основни праг.
Да ли у галерији постоји успостављен пут за евакуацију прилагођен за особе са инвалидитетом?	База: 87. „Да“ 27/87 (31,0%); „Не“ 60/87 (69,0%).	Прилагођена евакуација заостаје за могућношћу уласка и кретања кроз простор.
Да ли галерија има обезбеђен барем један тоалет приступачан за особе са инвалидитетом?	База: 88. „Да“ 22/88 (25,0%); „Не“ 66/88 (75,0%).	Одсуство приступачног тоалета у три четвртине одговора ограничава услове боравка.
Да ли су просторије кроз које се креће публика приступачне за неометано кретање корисника инвалидских колица?	База: 88. „Да“ 70/88 (79,5%); „Не“ 18/88 (20,5%).	Кретање кроз просторије повољно је оцењено, али га ретко прати тактилна или звучна оријентација.
Да ли су у просторијама кроз које се креће публика постављене тактилне стазе водиље за особе са оштећењем вида?	База: 87. „Да“ 2/87 (2,3%); „Не“ 85/87 (97,7%).	Тактилно вођење је сведено на појединачне објекте.
Да ли у галерији постоје аутоматска аудио обавештења или звучна сигнализација која особама са оштећењем вида помажу у кретању кроз простор?	База: 85. „Да“ 1/85 (1,2%); „Не“ 84/85 (98,8%).	Звучна оријентација постоји само у једном пријављеном случају.

Питање	База и резултат	Аналитичка напомена
Да ли галерија има путнички лифт који је приступачан за коришћење особама са инвалидитетом?	База: 88. „Да“ 6/88 (6,8%); „Не“ 78/88 (88,6%); други/условни одговори 4/88 (4,5%).	Приступачан лифт ретко је пријављен; последице зависе од спратности и положаја изложбе.
Колико изложбених просторија има галерија (укупан број у свим објектима) – уписати број:	База: 87. 87 бројчаних одговора; збир 185.0, просек 2.1, медијана 2.0, распон 1.0–11.0.	Медијана је две просторије; поједине галерије располажу знатно већим бројем просторија.
Колико изложбених просторија омогућава приступ корисницима инвалидских колица (укупан број таквих изложбених простора у свим објектима) - уписати број:	База: 86. 86 бројчаних одговора; збир 116.0, просек 1.3, медијана 1.0, распон 0.0–7.0.	Медијана је једна приступачна просторија. Различит број одговора не дозвољава непосредно поређење збирова.
Колико изложбених просторија има постављене тактилне стазе за особе са оштећењем вида? (укупан број таквих изложбених простора у свим објектима) - уписати број:	База: 83. 83 бројчаних одговора; збир 5.0, просек 0.1, медијана 0.0, распон 0.0–1.0.	Само пет просторија у приказаном збиру има тактилне стазе, што показује врло ограничену покривеност.

Кретање кроз изложбени простор чешће је доступно него тоалет и сензорна оријентација. Лифт треба тумачити у односу на спратност и распоред садржаја, а не као исти захтев за сваки објекат. Подаци о броју просторија односе се на различите групе важећих одговора и не треба их механички претварати у један збирни проценат.

Приоритети и коментари

Питање	База и резултат	Аналитичка напомена
Шта бисте издвојили као приоритет за унапређење приступачности простора и програма ваше галерије (уписати):	База: 76. 76 текстуалних одговора; најчешће теме: архитектонско/просторно прилагођавање (29); опрема и асистивна технологија (11); приступачни програми и садржаји (9); обука и кадровски капацитет (4).	Просторна прилагођавања су водећа потреба, а следе опрема и приступачни садржаји.

Питање	База и резултат	Аналитичка напомена
Коментари и примедбе:	База: 40. 40 текстуалних одговора; најчешће теме: приступачни програми и садржаји (9); архитектонско/просторно прилагођавање (6); сарадња са организацијама и корисницима (4); обука и кадровски капацитет (2).	Коментари допуњују просторне приоритете наглашавањем програма и сарадње.

Из одговора се издвајају простор, опрема и програмска прилагођавања, а коментари додају значај сарадње и обуке. То омогућава поделу задатака између оснивача и управљача простора, с једне стране, и кустоских и програмских тимова, с друге.

7.4. Закључак и препоруке

У галеријској делатности потребно је доступније улазе и изложбене просторе допунити приступачним тоалетима, оријентацијом и интерпретацијом. Међу 76 одговора о приоритетима простор је наведен 29 пута, опрема 11, приступачни програми девет, а обука четири пута. Препоруке зато повезују просторне интервенције са припремом изложби које се могу пратити на различите начине.

Носилац	Препорука	Приоритет и рок
Оснивачи/ управљачи простора	Финансирати приступачан санитарни чвор и уклањање кључних грађевинских баријера у објектима у којима је улаз већ доступан.	висок / 12–24 месеца
Руководство	Увести систем оријентације: мапу, јасне ознаке, приступачне информације и контакт за подршку.	висок / 12 месеци
Кустоси/програмски тимови	Сваку већу изложбу планирати са бар једним алтернативним начином интерпретације и укључити повратне информације корисника.	висок / 12 месеци
Запослени/ партнери	Развити обуку и партнерства са локалним организацијама особа са инвалидитетом, посебно за сензорну и когнитивну приступачност.	висок / 12 месеци

8. Позоришна делатност

8.1. Обухват и конструкција показатеља

Позоришна делатност представљена је са 39 одговора. Упитник раздваја опште услове у објекту од услова у појединим салама. Главни упоредни налази користе податке о Сали 1, док су остале пријављене сале приказане засебно. Временски обухват репертоарских питања задржан је у њиховим изворним формулацијама у детаљном прегледу.

Архитектонски показатељ повезује приступачан улаз у објекат, приступачан тоалет и приступ најмање једној позоришној сали. Анкетна основа су питања о улазу, тоалету и доступности сале, док питања о путањи до сале, местима у гледалишту и евакуацији додатно објашњавају услове посете. Приступачност једне сале не преноси се на остале.

Комуникационо-информациони показатељ обухвата приступачност интернет странице, информације о условима посете, податке о приступачним местима и прилагођавањима на платформи за продају карата, асистивну и комуникациону опрему, представе са звучним описом и/или тумачењем на знаковни језик и обучено особље за подршку публици. Истраживачки праг чине најмање два испуњена елемента. Представе чија је тема инвалидитет и учешће особа са инвалидитетом на сцени описују друге аспекте позоришног рада и не поистовећују се са приступачним начином праћења представе.

Когнитивни показатељ везан је за питање 17: да ли су у претходне три сезоне игране представе, у сопственој продукцији или гостујуће, намењене или прилагођене особама са когнитивним инвалидитетом и/или аутизмом. Позитиван одговор испуњава основни критеријум.

Димензија	Базна вредност	%
Архитектонска	16/39	41,0%
Комуникационо-информациона	15/39	38,5%
Когнитивна	10/39	25,6%

Конкретна питања и расподеле одговора приказани су по темама у одељку 8.3. Базни удео рачуна се на 39 анализираних одговора, док је уз свако питање наведен његов број важећих одговора.

8.2. Кључни налази

У овом поређењу позоришна делатност има највећи удео одговора који потврђују основне прагове, али ниједан праг не достиже већина позоришта. Приступачан улаз у објекат пријављује 34/37 (91,9%), улаз у Салу 1 32/37 (86,5%), а тоалет 17/37 (45,9%). Посебно означена места за кориснике инвалидских колица у Сали 1 наведена су у 7/38 одговора (18,4%).

У претходне три сезоне представе са знаковним језиком пријављује 5/39 позоришта (12,8%), а са звучним описом 3/39 (7,7%). За Салу 1 опрему за титлове наводи 18/37

(48,6%), док индукциону петљу наводи 1/37 (2,7%). Подаци о опреми и подаци о стварно пријављеном репертоару описују различите делове исте услуге.

8.3. Детаљни тематски преглед питања и резултата

Стратешка оријентација, нормативни капацитет и финансирање

Питање	База и резултат	Аналитичка напомена
1. Уопштено гледано, да ли сматрате да је ваша установа приступачна за особе са инвалидитетом?	База: 38. Делимично — 17/38 (44,7%); Да — 16/38 (42,1%); Не — 5/38 (13,2%)	Почетна самопроцена најчешће је делимично позитивна; она се разликује од оцене изведене из конкретних критеријума.
2. Који су највећи проблеми у области развоја инклузије и приступачности у вашој установи (означите два најважнија одговора)	База: 38. „Да“ 0/38 (0,0%); „Не“ 33/38 (86,8%); други/условни одговори 5/38 (13,2%).	Питање тражи избор проблема, а приказ садржи „да/не“. Ова расподела не омогућава рангирање стварних препрека.
3. Да ли сматрате да је за развој ваше установе потребно увести различите механизме приступачности и инклузије:	База: 38. „Да“ 35/38 (92,1%); „Не“ 3/38 (7,9%).	Потреба за новим мерама широко је препозната, што показује отвореност за промене, а не већ остварену приступачност.

Питање	База и резултат	Аналитичка напомена
3.а. У коју област је посебно важно улагати, са становишта потреба ваше установе, у циљу унапређења приступачности? (изаберите један одговор)	База: 35. Повећања средстава за програме установе за реализацију инклузивних програма — 12/35 (34,3%); Улагања у домену архитектонске и урбанистичке приступачности — 11/35 (31,4%); Улагања у домену набавке специјализоване опреме/софтвера — 7/35 (20,0%); Улагања у едукацију оснивача, управе и запослених у установи на тему приступачности — 2/35 (5,7%); Свакако је потребно уложити у едукацију оснивача додатно и приморати га да поштује законске процедуре — 1/35 (2,9%)	Програмска и просторна улагања су готово подједнако важна; набавка опреме је следећи приоритет.
4. У којој мери се слажете да је увођење приступачних и инклузивних пракси важно за: [Унапређење искуства посетилаца]	База: 39. У потпуности се слажем — 25/39 (64,1%); Слажем се — 10/39 (25,6%); Нити се слажем, нити се не слажем — 4/39 (10,3%)	Приступачност се претежно препознаје као део квалитета посете, а не само као техничка обавеза.
4. У којој мери се слажете да је увођење приступачних и инклузивних пракси важно за: [Ширење публике]	База: 39. У потпуности се слажем — 23/39 (59,0%); Слажем се — 12/39 (30,8%); Нити се слажем, нити се не слажем — 4/39 (10,3%)	Већина види везу са развојем публике; питање мери став, не стварно повећање посећености.
4. У којој мери се слажете да је увођење приступачних и инклузивних пракси важно за: [Унапређење културних права и добробити заједнице]	База: 39. У потпуности се слажем — 27/39 (69,2%); Слажем се — 10/39 (25,6%); Нити се слажем, нити се не слажем — 2/39 (5,1%)	Најснажније слагање односи се на културна права и добробит заједнице.

Питање	База и резултат	Аналитичка напомена
4. У којој мери се слажете да је увођење приступачних и инклузивних пракси важно за: [Испуњавање законских обавеза]	База: 37. У потпуности се слажем — 20/37 (54,1%); Слажем се — 15/37 (40,5%); Нити се слажем, нити се не слажем — 1/37 (2,7%); У потпуности се не слажем — 1/37 (2,7%)	Законска обавеза је широко препозната, али овај одговор не описује степен њеног спровођења.
5. Да ли је установа упозната са: [Законом о спречавању дискриминације особа са инвалидитетом]	База: 38. „Да“ 35/38 (92,1%); „Не“ 3/38 (7,9%).	Општи антидискриминациони оквир добро је познат међу позориштима која су одговорила.
5. Да ли је установа упозната са: [Законом о професионалној рехабилитацији и запошљавању особа са инвалидитетом]	База: 37. „Да“ 33/37 (89,2%); „Не“ 4/37 (10,8%).	Информисаност о радном укључивању је висока; стварно запошљавање приказано је у посебном блоку.
5. Да ли је установа упозната са: [Законом о кретању уз помоћ пса водича]	База: 37. „Да“ 16/37 (43,2%); „Не“ 21/37 (56,8%).	Правила о псу водичу позната су мањини, за разлику од општег антидискриминационог оквира.
5. Да ли је установа упозната са: [Законом о употреби знаковног језика]	База: 38. „Да“ 21/38 (55,3%); „Не“ 17/38 (44,7%).	Познавање прописа о знаковном језику није уједначено, а његова програмска примена је још ређа.
5. Да ли је установа упозната са: [Стратегијом унапређења положаја особа са инвалидитетом у РС]	База: 38. „Да“ 26/38 (68,4%); „Не“ 12/38 (31,6%).	Већина познаје стратешки оквир, док је конкретан интерни план приступачности знатно ређи.
5. Да ли је установа упозната са: [Уредбом о ближим условима за израду и одржавање веб-презентација органа државне управе и јединица локалне самоуправе, Министарство државне управе и локалне самоуправе (2014)]	База: 37. „Да“ 17/37 (45,9%); „Не“ 20/37 (54,1%).	Више од половине позоришта која су одговорила није упознато са овим прописом о дигиталној приступачности.

Питање	База и резултат	Аналитичка напомена
5. Да ли је установа упозната са: [Правилником о техничким стандардима планирања, пројектовања и изградње објеката, којима се осигурава несметано кретање и приступ особама са инвалидитетом, деци и старим особама]	База: 38. „Да“ 27/38 (71,1%); „Не“ 11/38 (28,9%).	Технички стандарди су релативно познати, али та информисаност није исто што и приступачан објекат.
6. Да ли је установа у последње три године имала посебно опредељена средства за унапређење приступачности (физичке, програмске, кроз опрему, обуке и сл.)?	База: 38. „Да“ 7/38 (18,4%); „Не“ 31/38 (81,6%).	Посебно опредељена средства су ретка чак и у вишегодишњем периоду обухваћеном питањем.

Ставови о важности приступачности углавном су позитивни, али се посебно опредељена средства за њено унапређење наводе у 7/38 одговора. Познавање прописа такође није уједначено. Ови налази описују ставове и услове за рад, а не већ обезбеђен приступ простору или представи.

Интерне политике, обуке и партнерства

Питање	База и резултат	Аналитичка напомена
6.а. Молимо вас укратко опишите за које активности (одговор није обавезан)	База: 4. 4 текстуалних одговора; најчешће теме: приступачни програми и садржаји (3); архитектонско/просторно прилагођавање (1); сарадња са организацијама и корисницима (1).	Малобројни описи улагања пре свега упућују на програме; један одговор може обухватити више активности.
7. Да ли позориште има следеће ставке: [у стратешком опредељењу и правним документима (статуту, плану и програму, стратегији развоја установе) истакнуту отвореност за приступачност и инклузију особа са инвалидитетом]	База: 38. „Да“ 13/38 (34,2%); „Не“ 25/38 (65,8%).	Приступачност је формално препозната у мањини стратешких и правних докумената установа.
7. Да ли позориште има следеће ставке: [израђен интерни акт/план о развоју приступачности]	База: 38. „Да“ 5/38 (13,2%); „Не“ 33/38 (86,8%).	Конкретан план је знатно ређи од опште отворености за инклузију.

Питање	База и резултат	Аналитичка напомена
7. Да ли позориште има следеће ставке: [успостављен интерни поступак/процедуру за жалбу (неформалну – вербалну или формалну-писану) због евентуалног недостатка приступачности према процени посетилаца, запослених и/или сарадника ваше установе]	База: 38. „Да“ 11/38 (28,9%); „Не“ 27/38 (71,1%).	Већина нема утврђен поступак за пријављивање баријера, што слаби повратну везу са публиком.
8. Да ли је позориште организовало обуке за запослене и сараднике за стицање вештина у области приступачности (подршка особама са инвалидитетом, прилагођавање програма, креирање инклузивних програма и сл.)?	База: 39. „Да“ 7/39 (17,9%); „Не“ 32/39 (82,1%).	Организоване обуке су ретке у односу на широко исказану потребу за унапређењем.
8.а. Наведите области/теме или називе едукација: (одговор није обавезан)	База: 3. Рад са посебним групама. — 1 навода; Ради се о интерној доброј вољи запослених да помогну публици, Знаковни језик — 1 навода; Гардероберке, обезбеђење прошли су обуку рада са особама са инвалидитетом и помоћи приликом посете СНП-у — 1 навода	Описи помињу и обуку и добру вољу запослених; то нису истоветни облици стручне припреме.
9. Уколико постоји интересовање за одржавање оваквих едукација, означите две најважније теме, према процени приоритетности за вашу установу:	База: 38. 38 текстуалних одговора; најчешће теме: обука и кадровски капацитет (23); приступачни програми и садржаји (22); архитектонско/просторно прилагођавање (14); сарадња са организацијама и корисницима (14).	Најтраженија су знања за рад са публиком и припрему приступачних програма, уз просторна и партнерска питања.
10. Да ли имате остварену сарадњу са другим институцијама/организацијама у циљу развоја инклузивних програма?	База: 39. „Да“ 18/39 (46,2%); „Не“ 21/39 (53,8%).	Партнерства постоје у скоро половини одговора и представљају ослонац за развој програма.

Питање	База и резултат	Аналитичка напомена
10.а. Да ли сте ту сарадњу остварили са: *означите све што се односи на вашу установу	База: 18. 18 текстуалних одговора; најчешће теме: сарадња са организацијама и корисницима (18).	Збирна тематска ознака потврђује сарадњу, али не раздваја довољно врсте партнерских организација.
10.б. Наведите називе тих организација/институција:	База: 17. 17 текстуалних одговора; најчешће теме: сарадња са организацијама и корисницима (8); приступачни програми и садржаји (1).	Наводи допуњују слику партнерстава, али из тематског збира није могуће утврдити број јединствених партнера.
11. Приликом организације програма установе, укључујући радионице, разговоре и друге догађаје, да ли сте: [имали праксу да консултујете организације особа са инвалидитетом у циљу приступачности садржаја]	База: 38. „Да“ 21/38 (55,3%); „Не“ 17/38 (44,7%).	Консултације са организацијама особа са инвалидитетом чешће су од консултација са другим стручњацима.
11. Приликом организације програма установе, укључујући радионице, разговоре и друге догађаје, да ли сте: [имали праксу да консултујете стручњаке који се баве темом приступачности и инклузије]	База: 38. „Да“ 12/38 (31,6%); „Не“ 26/38 (68,4%).	Стручна подршка при планирању програма присутна је у мањини позоришта.
11. Приликом организације програма установе, укључујући радионице, разговоре и друге догађаје, да ли сте: [имали прилику да укључите особе са инвалидитетом као уметнике, креаторе, говорнике и друге активне учеснике]	База: 38. „Да“ 13/38 (34,2%); „Не“ 25/38 (65,8%).	Учешће особа са инвалидитетом као стваралаца ређе је од консултовања њихових организација.

Извори подршке и спремност за даљи рад

Питање	База и резултат	Аналитичка напомена
12. Да ли сте до сада аплицирали за подршку са пројектима који се тичу инклузивних и приступачних пракси?	База: 39. „Да“ 10/39 (25,6%); „Не“ 29/39 (74,4%).	Само мањи део позоришта тражио је пројектну подршку за приступачност и инклузију.

Питање	База и резултат	Аналитичка напомена
12.а. Код кога сте све конкурисали и какви су резултати по питању подршке: [Министарство културе]	База: 10. „Да“ 7/10 (70,0%); „Не“ 0/10 (0,0%); други/условни одговори 3/10 (30,0%).	Министарство културе је највидљивији извор у овом блоку; бинарни приказ не разјашњава исход сваке пријаве.
12.а. Код кога сте све конкурисали и какви су резултати по питању подршке: [Министарство за рад, запошљавање, борачка и социјална питања]	База: 6. Нисмо конкурисали — 5/6 (83,3%); Да, али нисмо остварили подршку — 1/6 (16,7%)	Забележен је један неуспешан покушај, док остали одговори не показују коришћење овог извора.
12.а. Код кога сте све конкурисали и какви су резултати по питању подршке: [Министарство правде]	База: 6. Нисмо конкурисали — 5/6 (83,3%); Да, али нисмо остварили подршку — 1/6 (16,7%)	Код Министарства правде наведен је један покушај без подршке; највећи део групе није конкурисао.
12.а. Код кога сте све конкурисали и какви су резултати по питању подршке: [Неко друго министарство]	База: 6. Нисмо конкурисали — 6/6 (100,0%)	Други ресори нису коришћени у приказаној групи одговора.
12.а. Код кога сте све конкурисали и какви су резултати по питању подршке: [јавни органи власти Аутономне покрајине Војводине]	База: 6. Нисмо конкурисали — 6/6 (100,0%)	Међу одговорима није забележено конкурисање покрајинским органима за ову намену.
12.а. Код кога сте све конкурисали и какви су резултати по питању подршке: [локална самоуправа]	База: 7. Нисмо конкурисали — 4/7 (57,1%); Да и остварили смо подршку — 3/7 (42,9%)	Локална самоуправа је један од извора са потврђеном оствареном подршком.
12.а. Код кога сте све конкурисали и какви су резултати по питању подршке: [Амбасаде]	База: 6. Нисмо конкурисали — 5/6 (83,3%); Да, али нисмо остварили подршку — 1/6 (16,7%)	Обраћање амбасадама је изузетно ретко и без забележене подршке у овој групи.
12.а. Код кога сте све конкурисали и какви су резултати по питању подршке: [Еразмус плус]	База: 6. Нисмо конкурисали — 6/6 (100,0%)	Еразмус плус није коришћен у приказаним одговорима; налаз се односи на малу условну групу.
12.а. Код кога сте све конкурисали и какви су резултати по питању подршке: [Креативна Европа]	База: 6. Нисмо конкурисали — 6/6 (100,0%)	Ниједан одговор у овом блоку не бележи пријаву програму Креативна Европа.

Питање	База и резултат	Аналитичка напомена
12.а. Код кога сте све конкурисали и какви су резултати по питању подршке: [Culture and Creativity for the Western Balkans (CC4WBs)]	База: 6. Нисмо конкурисали — 6/6 (100,0%)	За наведени регионални програм нису пријављени покушаји конкурисања.
12.а. Код кога сте све конкурисали и какви су резултати по питању подршке: [Хоризонт 2020]	База: 6. Нисмо конкурисали — 6/6 (100,0%)	Хоризонт 2020 није наведен као коришћен извор подршке у овој групи.
12.а. Код кога сте све конкурисали и какви су резултати по питању подршке: [Interreg]	База: 6. Нисмо конкурисали — 6/6 (100,0%)	У приказаним одговорима нема пријава програмима Interreg.
12.а. Код кога сте све конкурисали и какви су резултати по питању подршке: [ИПА]	База: 6. Нисмо конкурисали — 6/6 (100,0%)	ИПА средства нису коришћена путем пријава евидентираних у овом блоку.
12.а. Код кога сте све конкурисали и какви су резултати по питању подршке: [УНЕСКО]	База: 6. Нисмо конкурисали — 6/6 (100,0%)	Ниједан одговор не бележи конкурисање за подршку УНЕСКО-а.
12.а. Код кога сте све конкурисали и какви су резултати по питању подршке: [УНИЦЕФ]	База: 6. Нисмо конкурисали — 5/6 (83,3%); Да, али нисмо остварили подршку — 1/6 (16,7%)	Забележен је један покушај код УНИЦЕФ-а, али без остварене подршке.
12.а. Код кога сте све конкурисали и какви су резултати по питању подршке: [неки други домаћи фонд]	База: 6. Нисмо конкурисали — 6/6 (100,0%)	Други домаћи фондови нису наведени као извор коме су се испитаници обраћали.
12.а. Код кога сте све конкурисали и какви су резултати по питању подршке: [компаније/спонзори/донатори]	База: 6. Нисмо конкурисали — 4/6 (66,7%); Да и остварили смо подршку — 1/6 (16,7%); Да, али нисмо остварили подршку — 1/6 (16,7%)	Приватна подршка је спорадична: пријављени су један успешан и један неуспешан покушај.
12.а. Код кога сте све конкурисали и какви су резултати по питању подршке: [неки други међународни фонд]	База: 6. Нисмо конкурисали — 6/6 (100,0%)	Остали међународни фондови нису коришћени у приказаној условној групи.

Питање	База и резултат	Аналитичка напомена
12б. Да ли сте упознати са могућностима подршке у оквиру КОНКУРСА за финансирање или суфинансирање пројеката из области савременог стваралаштва у Републици Србији У ОБЛАСТИ КУЛТУРНИХ ДЕЛАТНОСТИ ОСОБА СА ИНВАЛИДИТЕТОМ које расписује Министарство културе	База: 38. Нисмо се до сада информисали о том конкурсу — 22/38 (57,9%); Да — 16/38 (42,1%)	Недовољна информисаност о наменском конкурсу прати мали број позоришта која су конкурисала.
13. Колико је ваша установа вољна да се убудуће бави активностима за унапређење приступачности и инклузије? (означите један одговор)	База: 39. „Да“ 38/39 (97,4%); „Не“ 1/39 (2,6%).	Исказана спремност је веома висока, али тек будуће активности могу показати њено остваривање.

Сарадњу пријављује 18/39 позоришта, док је интерни план приступачности наведен у 5/38 одговора, а обука у 7/39. Постојећа партнерства могу бити основа за континуирани рад, уз јаснији план и подршку запосленима. Одговори о конкурсима односе се на различите условне групе, па се не могу сабирати као број различитих позоришта која су добила средства.

Репертоар, приступачни програми и учешће особа са инвалидитетом

Питање	База и резултат	Аналитичка напомена
14. Да ли сте у претходне три сезоне имали представе (било у сопственој продукцији или гостујуће) чија тема се првенствено односи на живот особа са инвалидитетом?	База: 39. „Да“ 13/39 (33,3%); „Не“ 26/39 (66,7%).	Теме живота особа са инвалидитетом присутне су у делу репертоара; тематска заступљеност није исто што и прилагођено извођење.
14.а. Наведите називе тих представа и уколико су гостујуће, у чијој су продукцији: (одговор није обавезан)	База: 9. Не дај се Њофра! Казалиште „Нови живот“ из Загреба — 1/9 (11,1%); "Ко је Лорет?", "Нежне силе космичке" — 1/9 (11,1%); Радованка трећа — 1/9 (11,1%); Представе: Временко, Новогодишња представа, Капетан Џон Пиплфокс, Јежева кућица, Камена срца и деда мраз... — 1/9 (11,1%); "Сакати Били са Инишмана" — 1/9 (11,1%)	Наведени наслови показују разноврсност репертоара, али сами не описују приступачне елементе представа.

Питање	База и резултат	Аналитичка напомена
15. Да ли су у последње три сезоне у вашој установи биле одигране представе (било сопствена продукција или гостујуће) које су биле уживо интерпретиране на српском знаковном језику:	База: 39. „Да“ 5/39 (12,8%); „Не“ 34/39 (87,2%).	Извођења на знаковном језику су малобројна и у ширем периоду обухваћеном питањем.
15.а. Наведите називе тих представа и уколико су гостујуће, у чијој су продукцији: (одговор није обавезан)	База: 4. Женидба и удадба, Књажевско-српски театар — 1/4 (25,0%); Мјузикл "Врапчић", копродукција са Књажевско српским театром из Крагујевца — 1/4 (25,0%); "Кроки и пријатељи " ''Ветар" "Јежић Зозо" — 1/4 (25,0%); ШВАЉЕРАНЦИЈА , Народног позоришта Пирот — 1/4 (25,0%)	Примери укључују копродукције и гостовања, што указује на улогу размене приступачних представа.
16. Да ли су у последње три сезоне у вашој установи игране представе (било у сопственој продукцији или гостујуће) са обезбеђеним звучним описом за особе са оштећењем вида?	База: 39. „Да“ 3/39 (7,7%); „Не“ 36/39 (92,3%).	Звучни опис је ређи од знаковног језика и доступна у врло малом делу позоришне понуде.
16.а. Наведите називе тих представа и уколико су гостујуће, у чијој су продукцији: (одговор није обавезан)	База: 2. Дочек Деда Мраза... — 1/2 (50,0%); ШВАЉЕРАНЦИЈА, Народног позоришта Пирот — 1/2 (50,0%)	Два наведена примера конкретизују праксу, али не дају укупан број приступачних извођења.
17. Да ли су у последње три сезоне у вашој установи игране представе (било у сопственој продукцији или гостујуће) које су биле намењене/прилагођене особама са когнитивним инвалидитетом и/или особама са поремећајима из спектра аутизма?	База: 39. „Да“ 10/39 (25,6%); „Не“ 29/39 (74,4%).	Прилагођене представе потврђене су у око четвртини одговора; ова ставка је основ когнитивног показатеља.

Питање	База и резултат	Аналитичка напомена
17.а. Наведите називе тих представа и уколико су гостујуће, у чијој су продукцији: (одговор није обавезан)	База: 7. "Нежне силе космичке" — 1/7 (14,3%); Цео наш репертоар. Све те особе су наши редовни посетиоци ,наравно гратис. — 1/7 (14,3%); Камена срца и деда мраз, Капетан Џон Пиплфокс — 1/7 (14,3%); Углавном су у питању представе за децу и младе: Каламандарија, Сребрни цар, Љубав се носи у три — 1/7 (14,3%); Необичан догађај са псом у ноћи — 1/7 (14,3%)	Описи прилагођавања обухватају наслове, цео репертоар и бесплатан улаз. Ти наводи не описују исту врсту подршке.
18. Да ли сте у претходне три сезоне имали представе у сопственој продукцији у којима глуме/учествују на сцени и особе са инвалидитетом:	База: 39. „Да“ 6/39 (15,4%); „Не“ 33/39 (84,6%).	Укључивање особа са инвалидитетом у сопствену сценску продукцију забележено је у мањини позоришта.
18.а. Наведите називе тих представа: (одговор није обавезан)	База: 5. Чекајући доктора — 1/5 (20,0%); Аудио видео прилози који се емитују на Јутубе каналу Дечјег позоришта Суботица. Има их неколико. — 1/5 (20,0%); Представа "Вечера будала" — 1/5 (20,0%); "Сакати Били са Инишмана" — 1/5 (20,0%); МусицБокс - опрема за понети — 1/5 (20,0%)	Наводи обухватају представе и аудиовизуелне прилоге, па нису сви исти тип сценског ангажмана.
19. Да ли су у претходне три сезоне у вашој установи игране гостујуће представе у којима глуме/учествују на сцени и особе са инвалидитетом:	База: 38. „Да“ 9/38 (23,7%); „Не“ 29/38 (76,3%).	Гостовања са извођачима са инвалидитетом чешће су пријављена него њихово учешће у сопственој продукцији.
19.а. Наведите називе тих представа и организација/установа које су гостовале: (одговор није обавезан)	База: 4. 4 текстуалних одговора; најчешће теме: сарадња са организацијама и корисницима (2); приступачни програми и садржаји (1).	Партнерства и гостујуће продукције проширују могућност сценског учешћа.

Питање	База и резултат	Аналитичка напомена
20. Да ли имате повратну информацију, кроз упитнике, књигу утисака или разговоре, колико су особе са инвалидитетом задовољне посетом вашој установи и/или какве услуге и услови су им потребни?	База: 39. „Да“ 10/39 (25,6%); „Не“ 29/39 (74,4%).	Већина не прикупља повратне информације о потребама и задовољству ове публике.
20.а. Молим Вас опишите какве повратне информације сте добили:	База: 9. 9 текстуалних одговора; најчешће теме: приступачни програми и садржаји (4); архитектонско/просторно прилагођавање (2); сарадња са организацијама и корисницима (2); дигитална приступачност и информације (1).	Примљене повратне информације односе се на програме, простор и комуникацију, а не само на једну врсту баријере.
21. У којој мери се следећи искази односе на вашу установу: [Особе са инвалидитетом нису заинтересоване за програме које нудимо]	База: 38. Не слажем се — 20/38 (52,6%); Уопште се не слажем — 11/38 (28,9%); Слажем се — 6/38 (15,8%); У потпуности се слажем — 1/38 (2,6%)	Већина одбацује претпоставку о незаинтересованости особа са инвалидитетом за позоришни програм.
21. У којој мери се следећи искази односе на вашу установу: [Нисмо усмерени на особе са инвалидитетом као публику]	База: 37. Не слажем се — 16/37 (43,2%); Уопште се не слажем — 11/37 (29,7%); Слажем се — 9/37 (24,3%); У потпуности се слажем — 1/37 (2,7%)	Већина наводи да је усмерена на ову публику, али део позоришта то не потврђује.
22. Да ли у Плану и програму рада установе за 2025. годину имате предложене програме/пројекте намењене приступачности и инклузији особа са инвалидитетом?	База: 39. „Да“ 6/39 (15,4%); „Не“ 33/39 (84,6%).	Приступачност је ретко преточена у конкретне предлоге за наредни годишњи програм.
22.а. Наведите називе тих програма/пројеката:	База: 6. - — 1/6 (16,7%); "Мала Фрида" — 1/6 (16,7%); Континуирано их очекујемо као публику. — 1/6 (16,7%); Превођење представа на знаковни језик. — 1/6 (16,7%); Инклузија у позоришту Стерија за слепе и слабовиде особе. — 1/6 (16,7%)	Поред конкретних пројеката, јављају се опште намере; очекивање публике није исто што и разрађен програм.

Тема инвалидитета у представи, учешће особа са инвалидитетом на сцени и приступачност извођења различити су аспекти позоришног рада и овде су приказани

одвојено. Звучни опис и тумачење на знаковни језик омогућавају праћење представе. Подаци о ауторству, учешћу и повратним информацијама показују шири однос позоришта према укључивању особа са инвалидитетом.

Људски ресурси, подршка публици и продаја карата

Питање	База и резултат	Аналитичка напомена
23. Колико запослених по уговору о раду има установа?	База: 37. 37 бројчаних одговора; збир 2083.0, просек 56.3, медијана 28.0, распон 1.0–625.0.	Неколико великих вредности подиже просечан број запослених; медијана је мање осетљива на те разлике.
24. Да ли ваша установа има запослене особе са инвалидитетом по уговору о раду?	База: 39. „Да“ 15/39 (38,5%); „Не“ 24/39 (61,5%).	Запошљавање особа са инвалидитетом присутније је од њиховог ангажовања као спољних сарадника.
24а. Наведите број и на којим радним местима по систематизацији:	База: 15. 15 текстуалних одговора; најчешће теме: обука и кадровски капацитет (1).	Тематски приказ не даје потпуну структуру радних места нити поуздан збир запослених.
25. Да ли ваша установа има ангажоване сараднике по различитим уговорима који су део популације особа са инвалидитетом?	База: 39. „Да“ 6/39 (15,4%); „Не“ 33/39 (84,6%).	Спољно ангажовање особа са инвалидитетом је ограничено на мали део позоришта.
25.а. Наведите број и на којим пословима/активностима су ангажовани	База: 5. 1 — 1/5 (20,0%); израда ситног декора — 1/5 (20,0%); 1- композитор — 1/5 (20,0%); Програм реализујемо у сарадњи са НСЗЗ на пројектима "Јавни радови" : фризер, шминкер, гардеробер, декоратер, курир) — 1/5 (20,0%); До 5, гардеробер, декоратвр, реквизитер — 1/5 (20,0%)	Примери обухватају уметничке и техничке послове, показујући учешће и изван извођења на сцени.
26. Да ли ваша установа има ангажоване волонтере који су део популације особа са инвалидитетом?	База: 39. „Да“ 0/39 (0,0%); „Не“ 39/39 (100,0%).	Волонтерско укључивање особа са инвалидитетом није забележено.

Питање	База и резултат	Аналитичка напомена
27. Да ли ваша установа има координатора за друштвено одговорне послове:	База: 39. „Да“ 1/39 (2,6%); „Не“ 38/39 (97,4%).	Посебан координатор за друштвено одговорне послове постоји само изузетно.
28. Да ли међу запосленима у установи постоји особа задужена за питања приступачности и разноликости?	База: 39. „Да“ 5/39 (12,8%); „Не“ 34/39 (87,2%).	Одговорност за приступачност ретко је додељена конкретној особи у колективу.
29. Да ли установа има спољног сарадника/саветника за питања приступачности и инклузије?	База: 39. „Да“ 3/39 (7,7%); „Не“ 36/39 (92,3%).	Спољно саветовање је малобројно, па се установе углавном ослањају на сопствене капацитете.
30. Да ли установа има обучене запослене, сараднике или волонтере задужене за пружање подршке особама са инвалидитетом приликом посете позоришту?	База: 39. „Да“ 18/39 (46,2%); „Не“ 21/39 (53,8%).	Непосредна подршка заступљенија је од координационих улога, али није обезбеђена у већини одговора.
30.а. Да ли су те особе доступне за пружање подршке:	База: 18. Увек, приликом приказивања свих представа — 14/18 (77,8%); На основу претходне најаве — 4/18 (22,2%)	Тамо где подршка постоји, углавном је доступна на свим представама; део публике ипак мора да најави долазак.
31. Како процењујете, да ли је колектив ваше установе заинтересован за увођење нових пракси у програмске активности у домену приступачности и инклузије особа са инвалидитетом?	База: 38. Заинтересовани — 28/38 (73,7%); Незаинтересовани — 6/38 (15,8%); У потпуности заинтересовани — 4/38 (10,5%)	Преовлађује интересовање колектива, што даје простор за обуку и увођење нових пракси.
32. Да ли постоји политика повлашћених улазница за особе са инвалидитетом?	База: 38. „Да“ 27/38 (71,1%); „Не“ 11/38 (28,9%).	Повлашћене улазнице су релативно честа мера финансијске доступности.
32.а. Да ли се политика повлашћених улазница односи и на пратиоца особе са инвалидитетом?	База: 27. „Да“ 22/27 (81,5%); „Не“ 5/27 (18,5%).	Већина позоришта са повластицама укључује и пратиоце, али то није правило без изузетка.

Питање	База и резултат	Аналитичка напомена
33. Да ли постоји продаја карата преко интернета?	База: 38. „Да“ 16/38 (42,1%); „Не“ 22/38 (57,9%).	Продаја преко интернета постоји у мањини позоришта и сама не говори о приступачности куповине.
33.а. Да ли на платформи за продају преко интернета постоје означена места за особе са инвалидитетом?	База: 16. „Да“ 1/16 (6,2%); „Не“ 15/16 (93,8%).	Готово ниједна продајна платформа не означава приступачна места, па је самосталан избор седишта ограничен.
33. б. Да ли на платформи за продају преко интернета постоје информације да ли је за представу обезбеђен титл и на ком језику, звучни опис, тумачење на знаковном језику?	База: 16. „Да“ 3/16 (18,8%); „Не“ 13/16 (81,2%).	Информације о прилагођеном извођењу ретко прате продају карата преко интернета.

Подршку публици обезбеђује 18/39 позоришта; од тих 18, њих 14 наводи доступност током свих представа, а четири подршку уз најаву. То је корисна разлика за планирање посете. Продаја преко интернета је присутна у 16/38 одговора, али је означавање приступачних места наведено само у једном од тих 16 одговора.

Објекат, прилаз и унутрашњи простор

Питање	База и резултат	Аналитичка напомена
34. Да ли је објекат у коме се налази позориште категоризован као културно добро или се налази у оквиру заштићене просторне културно-историјске целине?	База: 38. „Да“ 22/38 (57,9%); „Не“ 16/38 (42,1%).	Статус заштићеног објекта је чест и важан за планирање радова; сам по себи не одређује приступачност.
35. Да ли је јавни простор који окружује зграду установе приступачан? (прилаз објекту је од главног пешачког тока до улаза без препрека)	База: 37. „Да“ 33/37 (89,2%); „Не“ 4/37 (10,8%).	Прилаз згради један је од боље решених делова позоришне посете.
35. Да ли у близини установе постоји обезбеђен паркинг за особе са инвалидитетом, површине 370 × 480 цм по паркинг месту?	База: 37. „Да“ 24/37 (64,9%); „Не“ 13/37 (35,1%).	Паркинг је ређе обезбеђен од приступачног пешачког прилаза.

Питање	База и резултат	Аналитичка напомена
35. Сажето питање: Да ли улазна врата омогућавају слободан приступ и самостално кретање корисника инвалидских колица?	База: 37. „Да“ 23/37 (62,2%); „Не“ 14/37 (37,8%).	Прилагођеност врата је слабије оцењена него постојање бар једног приступачног улаза.
35. Да ли је барем један улаз у објекат приступачан за кориснике инвалидских колица?	База: 37. „Да“ 34/37 (91,9%); „Не“ 3/37 (8,1%).	Улаз је широко доступан, али знатно мање објеката испуњава и остале услове архитектонског прага.
35. Да ли су прилази, улази/излази установе визуелно уочљиви, са високим контрастом боја?	База: 37. „Да“ 14/37 (37,8%); „Не“ 23/37 (62,2%).	Визуелна уочљивост заостаје за физичком доступношћу улаза.
35. Да ли на прилазима и улазима установе постоје јасно уочљиве ознаке за приступачност? (табле, налепнице и друге ознаке)	База: 36. „Да“ 15/36 (41,7%); „Не“ 21/36 (58,3%).	Већина не пријављује јасне ознаке приступачности на прилазу и улазу.
35. Да ли у установи постоји успостављен пут за евакуацију прилагођен за особе са инвалидитетом? (јасно означен пут за евакуацију, са звучним и визуелним алармом)	База: 36. „Да“ 20/36 (55,6%); „Не“ 16/36 (44,4%).	Евакуација је прилагођена у нешто више од половине одговора, знатно ређе него улазак у објекат.
35. Да ли је улаз у објекат који је приступачан за кориснике инвалидских колица истовремено и главни улаз за сву публику?	База: 37. „Да“ 23/37 (62,2%); „Не“ 14/37 (37,8%).	Заједнички главни улаз обезбеђен је у већини одговора, док део публике користи други приступ.
36. Да ли установа има путнички лифт који је приступачан за коришћење особама са инвалидитетом? (унутрашњих димензија најмање 110 × 140 цм, врата кабине најмање 80 цм, дугмад на висини 90-120 цм од пода са рељефним ознакама и контрастним бојама)	База: 37. „Да“ 4/37 (10,8%); „Не“ 32/37 (86,5%); други/условни одговори 1/37 (2,7%).	Лифт је редак; значај овог налаза зависи од спратности и распореда сала.
37. Да ли установа има обезбеђен барем један тоалет приступачан за особе са инвалидитетом? (тоалет који испуњава услове приступачности предвиђене чланом 20. Правилника)	База: 37. „Да“ 17/37 (45,9%); „Не“ 20/37 (54,1%).	Недостатак приступачног тоалета чешће ограничава боравак него сам улаз у позориште.

Питање	База и резултат	Аналитичка напомена
37. а. Да ли је до приступачног тоалета за особе са инвалидитетом могуће неометано доћи, равном стазом без препрека или са превазиђеним висинским разликама, од улаза у зграду до самог тоалета?	База: 17. „Да“ 17/17 (100,0%); „Не“ 0/17 (0,0%).	Сви који су одговорили у овој условној групи потврђују проходну путању до приступачног тоалета.
37. б. Да ли је постављена тактилна стаза водиља од улазних врата објекта до врата приступачног тоалета у ширини од најмање 40 цм?	База: 16. „Да“ 5/16 (31,2%); „Не“ 11/16 (68,8%).	Тактилно вођење до тоалета много је ређе од физички проходне путање.
38. Да ли су ходници и пролазне просторије кроз које се креће публика приступачни за неометано кретање корисника инвалидских колица?	База: 37. „Да“ 25/37 (67,6%); „Не“ 12/37 (32,4%).	Кретање кроз ходнике је релативно доступно, али не у свим пријављеним објектима.
38. Да ли су у ходницима и пролазним просторијама за публику постављене тактилне стазе водиље за особе са оштећењем вида?	База: 37. „Да“ 4/37 (10,8%); „Не“ 33/37 (89,2%).	Тактилне путање знатно су ређе од физички проходних ходника и пролаза.
38. Уколико у установи постоје степенице, да ли су оне обезбеђене рукохватима?	База: 37. „Да“ 33/37 (89,2%); „Не“ 4/37 (10,8%).	Рукохвати су широко заступљени као подршка кретању степеништем.
38. Сажето питање: Да ли су информативни пулт и билетарница одговарајуће висине за кориснике инвалидских колица?	База: 37. „Да“ 21/37 (56,8%); „Не“ 16/37 (43,2%).	Прилагођен пулт постоји у нешто више од половине одговора, уз преостале препреке при пријему публике.
38. Да ли су простори за одржавање трибина, предавања, концерата, радионица и сличних програма приступачни корисницима инвалидских колица?	База: 35. „Да“ 20/35 (57,1%); „Не“ 15/35 (42,9%).	Пратећи програми нису једнако физички доступни као главна сала.
38. Да ли је у установи дозвољено присуство пса водича?	База: 36. „Да“ 18/36 (50,0%); „Не“ 18/36 (50,0%).	Одговори су подељени, што показује неуједначен приступ посети са псом водичем.

Питање	База и резултат	Аналитичка напомена
38. Да ли је особама које користе инвалидска колица омогућен приступ канцеларијама и/или другом простору за запослене?	База: 37. „Да“ 6/37 (16,2%); „Не“ 31/37 (83,8%).	Простори за запослене знатно су мање доступни од простора за публику.
39. Колико позориште има сала?	База: 39. Једну салу — 21/39 (53,8%); Две сале — 14/39 (35,9%); Три сале — 3/39 (7,7%); Немамо своју салу — 1/39 (2,6%)	Преовлађују позоришта са једном салом, али вишесалне установе захтевају засебан увид у сваки простор.

Сала 1

Питање	База и резултат	Аналитичка напомена
40.а. Колико седишта има Сала 1? *унесите број	База: 37. 37 бројчаних одговора; збир 12866.0, просек 347.7, медијана 308.0, распон 96.0–990.0.	Капацитет главне сале знатно варира, па исти број приступачних места нема свуда исту тежину.
40.б. Да ли у Сали 1 унутар гледалишта постоје посебно одређена места, видно обележена, за кориснике инвалидских колица, чије су димензије најмање 90 × 140 цм по месту, на подлози без нагиба?	База: 38. „Да“ 7/38 (18,4%); „Не“ 31/38 (81,6%).	Одређена места у гледалишту много су ређа од приступачног улаза у салу.
40. в. Наведите број таквих места у гледалишту:	База: 8. 4 — 3/8 (37,5%); - — 2/8 (25,0%); 1 — 1/8 (12,5%); 5 — 1/8 (12,5%); Једно — 1/8 (12,5%)	Међу бројчаним наводима најчешћа су четири места; ознаке без вредности не представљају додатна седишта.
40. г. Да ли су приступачна места у гледалишту поред пролаза и у близини улаза?	База: 7. „Да“ 7/7 (100,0%); „Не“ 0/7 (0,0%).	У свим потврдним случајевима положај места омогућава близину пролаза и улаза.
41. Да ли је улаз у Салу 1 приступачан за кориснике инвалидских колица (улаз у нивоу терена или са превазиђеним висинским разликама у виду рампи)?	База: 37. „Да“ 32/37 (86,5%); „Не“ 5/37 (13,5%).	Улаз у главну салу приступачан је у великој већини одговора.

Питање	База и резултат	Аналитичка напомена
41. Да ли је од улаза у позориште до улаза у Салу 1 омогућено кретање без препрека, или са превазиђеним висинским разликама, за кориснике инвалидских колица?	База: 37. „Да“ 31/37 (83,8%); „Не“ 6/37 (16,2%).	Проходност пута до главне сале углавном прати доступност њеног улаза.
41. Да ли је од улаза у позориште до улаза у Салу 1 постављена тактилна стаза водиља за особе са оштећењем вида?	База: 36. „Да“ 3/36 (8,3%); „Не“ 33/36 (91,7%).	Путања до сале ретко је означена тактилном стазом.
41. Да ли су унутар Сале 1 постављене тактилне стазе за особе са оштећењем вида које воде до седишта?	База: 34. „Да“ 1/34 (2,9%); „Не“ 33/34 (97,1%).	Тактилно вођење унутар гледалишта још је ређе него на путу до сале.
41. Да ли је натпис на вратима/зиду Сале 1 обезбеђен на Брајевом писму?	База: 37. „Да“ 2/37 (5,4%); „Не“ 35/37 (94,6%).	Брајеве ознаке сале су изузетак, па тактилно препознавање простора није уобичајено.
41. Да ли у Сали 1 постоји опрема за приказивање титлова (екран изнад или поред сцене, пројекциони систем за титлове и сл.)	База: 37. „Да“ 18/37 (48,6%); „Не“ 19/37 (51,4%).	Опрема за титловање заступљенија је од остале специјализоване опреме; њено постојање није број титлованих извођења.
41. Да ли су у Сали 1 постављене индукционе петље? (систем који омогућава чист пријем звука без позадинске буке за кориснике слушних помагала)	База: 37. „Да“ 1/37 (2,7%); „Не“ 36/37 (97,3%).	Индукциона петља пријављена је у само једној главној сали.
41. Да ли у сали постоји опрема за звучни опис?	База: 36. „Да“ 4/36 (11,1%); „Не“ 32/36 (88,9%).	Опрема за звучни опис је ретка и не прати широко доступан физички улаз у салу.
41. Да ли у Сали 1 постоје водичи за оријентацију и осветљење високог контраста на важним местима?	База: 37. „Да“ 7/37 (18,9%); „Не“ 30/37 (81,1%).	Оријентациона и контрастна подршка недостаје у већини гледалишта.

Питање	База и резултат	Аналитичка напомена
42. Да ли су у Сали 1 обезбеђена седишта у гледалишту са опремом за приступачно праћење представе (опремљена екранима/таблетима/телефонима за титлове, приказе на знаковном језику, звучни опис, слушалицама и сл.)	База: 37. „Да“ 1/37 (2,7%); „Не“ 36/37 (97,3%).	Индивидуална опрема на седиштима забележена је само у једном одговору.
42.а. Наведите број таквих седишта:	База: 1. 1 бројчаних одговора; збир 152.0, просек 152.0, медијана 152.0, распон 152.0–152.0.	Један одговор описује опремљена седишта, а не места за колица; не представља просек позоришне мреже.

Сала 2

Питање	База и резултат	Аналитичка напомена
40-2. Да ли имате још позоришних сала у вашој установи?	База: 39. „Да“ 17/39 (43,6%); „Не“ 22/39 (56,4%).	Значајан део позоришта користи додатну салу, чија приступачност може бити различита од главне.
40.а-2. Колико седишта Сала 2 има: *унесите број	База: 15. 15 бројчаних одговора; збир 2574.0, просек 171.6, медијана 100.0, распон 50.0–550.0.	Друге сале имају мањи типични капацитет, уз неколико већих простора који подижу просек.
40.б. -2. Да ли у Сали 2 унутар гледалишта постоје посебно одређена места, видно обележена, за кориснике инвалидских колица, чије су димензије најмање 90 × 140 цм по месту, на подлози без нагиба?	База: 17. „Да“ 5/17 (29,4%); „Не“ 12/17 (70,6%).	Места за кориснике колица нису обезбеђена у већини других сала.
40. в. -2. Наведите број таквих места у гледалишту:	База: 4. 4 бројчаних одговора; збир 120.0, просек 30.0, медијана 8.0, распон 4.0–100.0.	Вредност 100 снажно подиже просек; тумачење захтева разликовање места за колица од укупних седишта.

Питање	База и резултат	Аналитичка напомена
40. г.-2. Да ли су приступачна места у гледалишту поред пролаза и у близини улаза?	База: 5. „Да“ 5/5 (100,0%); „Не“ 0/5 (0,0%).	Свих пет одговора потврђује повољан положај приступачних места.
41.-2. Да ли је улаз у Салу 2 приступачан за кориснике инвалидских колица (улаз у нивоу терена или са превазиђеним висинским разликама у виду рампи)?	База: 17. „Да“ 9/17 (52,9%); „Не“ 8/17 (47,1%).	Улаз у другу салу много је ређе приступачан него у главну, уз различите базе одговора.
41.-2. Да ли је од улаза у позориште до улаза у Салу 2 омогућено кретање без препрека, или са превазиђеним висинским разликама, за кориснике инвалидских колица?	База: 17. „Да“ 9/17 (52,9%); „Не“ 8/17 (47,1%).	Кретање до друге сале остаје нерешено у готово половини одговора.
41.-2. Да ли је од улаза у позориште до улаза у Салу 2 постављена тактилна стаза водиља за особе са оштећењем вида?	База: 16. „Да“ 1/16 (6,2%); „Не“ 15/16 (93,8%).	Тактилна путања до друге сале забележена је само изузетно.
41.-2. Да ли су унутар Сале 2 постављене тактилне стазе за особе са оштећењем вида које воде до седишта?	База: 16. „Да“ 1/16 (6,2%); „Не“ 15/16 (93,8%).	Вођење до седишта тактилним стазама постоји у једном пријављеном случају.
41.-2. Да ли је натпис на вратима/зиду Сале 2 обезбеђен на Брајевом писму?	База: 17. „Да“ 1/17 (5,9%); „Не“ 16/17 (94,1%).	Брајева ознака друге сале готово није заступљена.
41.-2. Да ли у Сали 2 постоји опрема за приказивање титлова (екран изнад или поред сцене, пројекциони систем за титлове и сл.)	База: 17. „Да“ 8/17 (47,1%); „Не“ 9/17 (52,9%).	Титловање је технички могуће у делу других сала, али није универзално обезбеђено.
41.-2. Да ли су у Сали 2 постављене индукционе петље? (систем који омогућава чист пријем звука без позадинске буке за кориснике слушних помагала)	База: 17. „Да“ 1/17 (5,9%); „Не“ 16/17 (94,1%).	Подршка слушним помагалима путем индукционе петље ограничена је на један пример.
41.-2. Да ли у Сали 2 постоји опрема за звучни опис?	База: 16. „Да“ 1/16 (6,2%); „Не“ 15/16 (93,8%).	Опрему за звучни опис пријављује само једна друга сала.

Питање	База и резултат	Аналитичка напомена
41.-2. Да ли у Сали 2 постоје водичи за оријентацију и осветљење високог контраста на важним местима?	База: 17. „Да“ 3/17 (17,6%); „Не“ 14/17 (82,4%).	Већина других сала нема наведену оријентациону и контрастну подршку.
42.-2. Да ли су у Сали 2 обезбеђена седишта у гледалишту са опремом за приступачно праћење представе (опремљена екранима/таблетима/телефонима за титлове, приказе на знаковном језику, звучни опис, слушалицама и сл.)	База: 17. „Да“ 1/17 (5,9%); „Не“ 16/17 (94,1%).	Опрема на појединачним седиштима није уобичајена у другим салама.
42.а.-2. Наведите број таквих седишта:	База: 1. 1 бројчаних одговора; збир 100.0, просек 100.0, медијана 100.0, распон 100.0–100.0.	Податак се односи на једно гледалиште са опремом; не описује уобичајен број приступачних места.

Сала 3

Питање	База и резултат	Аналитичка напомена
40-3. Да ли имате још позоришних сала у вашој установи?	База: 17. „Да“ 3/17 (17,6%); „Не“ 14/17 (82,4%).	Трећу салу користи мали део вишесалних позоришта, па наредни одговори описују врло уску групу.
40.-3. Напишите назив Сале 3:	База: 3. Камерна сцена — 1/3 (33,3%); Мултимедијална сала — 1/3 (33,3%); Летња сцена — 1/3 (33,3%)	Називи указују на различите намене трећег простора: камерну, мултимедијалну и летњу сцену.
40.а.-3. Колико седишта Сала 3 има: *унесите број	База: 3. 120 — 1/3 (33,3%); до 90 — 1/3 (33,3%); 147 — 1/3 (33,3%)	Капацитети су различити, а „до 90“ је горња граница, не прецизан број седишта.
40.б. -3. Да ли у Сали 3 унутар гледалишта постоје посебно одређена места, видно обележена, за кориснике инвалидских колица, чије су димензије најмање 90 × 140 цм по месту, на подлози без нагиба?	База: 3. „Да“ 0/3 (0,0%); „Не“ 3/3 (100,0%).	Ни у једној од три сале нису пријављена посебно одређена места за колица.

Питање	База и резултат	Аналитичка напомена
41.-3. Да ли је улаз у Салу 3 приступачан за кориснике инвалидских колица (улаз у нивоу терена или са превазиђеним висинским разликама у виду рампи)?	База: 3. „Да“ 1/3 (33,3%); „Не“ 2/3 (66,7%).	Приступачан улаз пријављен је у једној од три сале означене као Сала 3.
41.-3. Да ли је од улаза у позориште до улаза у Салу 3 омогућено кретање без препрека, или са превазиђеним висинским разликама, за кориснике инвалидских колица?	База: 3. „Да“ 1/3 (33,3%); „Не“ 2/3 (66,7%).	Проходна путања до треће сале потврђена је само једним одговором.
41.-3. Да ли је од улаза у позориште до улаза у Салу 3 постављена тактилна стаза водиља за особе са оштећењем вида?	База: 3. „Да“ 0/3 (0,0%); „Не“ 3/3 (100,0%).	Ниједна од три путање до сале није опремљена тактилним вођењем.
41.-3. Да ли су унутар Сале 3 постављене тактилне стазе за особе са оштећењем вида које воде до седишта?	База: 3. „Да“ 0/3 (0,0%); „Не“ 3/3 (100,0%).	Тактилно вођење до седишта није забележено у овој малој групи сала.
41.-3. Да ли је натпис на вратима/зиду Сале 3 обезбеђен на Брајевом писму?	База: 3. „Да“ 0/3 (0,0%); „Не“ 3/3 (100,0%).	Брајеве ознаке треће сале нису пријављене.
41.-3. Да ли у Сали 3 постоји опрема за приказивање титлова (екран изнад или поред сцене, пројекциони систем за титлове и сл.)	База: 3. „Да“ 0/3 (0,0%); „Не“ 3/3 (100,0%).	Ниједан одговор не потврђује опрему за титловање у трећој сали.
41.-3. Да ли су у Сали 3 постављене индукционе петље? (систем који омогућава чист пријем звука без позадинске буке за кориснике слушних помагала)	База: 3. „Да“ 0/3 (0,0%); „Не“ 3/3 (100,0%).	У трећим салама није пријављена индукциона петља.
41.-3. Да ли у Сали 3 постоји опрема за звучни опис?	База: 3. „Да“ 0/3 (0,0%); „Не“ 3/3 (100,0%).	Опрема за звучни опис изостаје у сва три одговора.
41.-3. Да ли у Сали 3 постоје водичи за оријентацију и осветљење високог контраста на важним местима?	База: 3. „Да“ 0/3 (0,0%); „Не“ 3/3 (100,0%).	Оријентациона и контрастна подршка није забележена у овој групи.

Питање	База и резултат	Аналитичка напомена
42.-3. Да ли су у Сали 3 обезбеђена седишта у гледалишту са опремом за приступачно праћење представе (опремљена екранима/таблетима/телефонима за титлове, приказе на знаковном језику, звучни опис, слушалицама и сл.)	База: 3. „Да“ 0/3 (0,0%); „Не“ 3/3 (100,0%).	Нису пријављена седишта са индивидуалном опремом за приступачно праћење представе.

Ознаке и оријентација у објекту

Питање	База и резултат	Аналитичка напомена
43. Да ли у близини главног улаза постоји информативна табла у виду плана/скице са ознакама за кретање кроз установу?	База: 37. „Да“ 19/37 (51,4%); „Не“ 18/37 (48,6%).	План простора доступан је према око половини одговора.
43. Да ли постоји тактилна информативна табла, прилагођена за особе са оштећењем вида?	База: 37. „Да“ 3/37 (8,1%); „Не“ 34/37 (91,9%).	Тактилна информативна табла много је ређа од стандардног визуелног плана.
43. Сажето питање: Да ли су простори установе означени међународним симболима приступачности?	База: 37. „Да“ 17/37 (45,9%); „Не“ 20/37 (54,1%).	Међународне ознаке приступачности нису доследно заступљене у простору позоришта.
43. Да ли у установи постоје путокази и знакови за оријентацију у простору?	База: 37. „Да“ 22/37 (59,5%); „Не“ 15/37 (40,5%).	Путокази су чешћи од тактилних и звучних информација, па преовлађује визуелна оријентација.
43. Да ли постоји звучна сигнализација за кретање кроз установу?	База: 35. „Да“ 2/35 (5,7%); „Не“ 33/35 (94,3%).	Звучно усмеравање је веома ретко, што оставља мало избора за самостално сналажење посетилаца са оштећењем вида.

Подаци о салама имају различите имениоце јер не располажу све установе истим бројем сала и не одговарају све на сва потпитања. Сала 1 зато не представља аутоматски све просторе установе. Број седишта, места за кориснике инвалидских колица и уређаја за праћење представе треба читати одвојено од одговора о приступачном улазу у салу.

Алтернативни формати, ПР и дигитална комуникација

Питање	База и резултат	Аналитичка напомена
44. Да ли установа штампа или дигитално приказује програме представа на Брајевом писму?	База: 38. „Да“ 1/38 (2,6%); „Не“ 37/38 (97,4%).	Програм на Брајевом писму пријављен је само изузетно.
44. Да ли установа штампа или дигитално приказује програме представа са увећаним словима?	База: 38. „Да“ 12/38 (31,6%); „Не“ 26/38 (68,4%).	Увећана слова су знатно чешћа од Брајевог писма, али нису уобичајена у целој мрежи.
44. Да ли установа штампа или дигитално приказује програме представа са поједностављеним језиком и/или кроз сликовне приказе?	База: 38. „Да“ 13/38 (34,2%); „Не“ 25/38 (65,8%).	Једноставнији језик и сликовни прикази доступни су у око трећини одговора.
44. Да ли установа штампа или дигитално приказује програме представа кроз видео приказе на знаковном језику?	База: 37. „Да“ 4/37 (10,8%); „Не“ 33/37 (89,2%).	Видео-прикази на знаковном језику ретко прате програм представа.
44. Да ли у установи постоји пракса штампања и/или дигиталних приказа програма представа: [тактилна књига за додиривање са узорцима костима и деловима сценографије са представе]?	База: 37. „Да“ 0/37 (0,0%); „Не“ 37/37 (100,0%).	Тактилни програм са узорцима костима и сценографије није забележен.
44. а. Уколико сте имали прилагођено приказане програме представа, наведите називе тих представа:	База: 8. - — 2/8 (25,0%); не — 2/8 (25,0%); / — 1/8 (12,5%); не — 1/8 (12,5%); Мјузикл Врапчић— 1/8 (12,5%)	Већина наведених уноса не именује конкретну представу, па не чини попис приступачних програма.
45. Да ли сматрате да су у ПР активностима ваше установе довољно заступљене особе са инвалидитетом као циљна група?	База: 37. „Да“ 5/37 (13,5%); „Не“ 32/37 (86,5%).	Особе са инвалидитетом ретко су препознате као довољно заступљена циљна група промоције.
45. Да ли сматрате да у медијима постоји довољно простора за промоцију инклузије особа са инвалидитетом у културне активности?	База: 38. „Да“ 11/38 (28,9%); „Не“ 27/38 (71,1%).	Преовлађује оцена да у медијима нема довољно простора за промоцију инклузије.

Питање	База и резултат	Аналитичка напомена
45. Да ли сматрате да је потребна национална кампања на јавном сервису о инклузији у сектору културе?	База: 37. „Да“ 31/37 (83,8%); „Не“ 6/37 (16,2%).	Национална кампања има широку подршку, али налаз описује став о потреби, не реализовану активност.
45. Да ли на мејлинг листи или међу пратиоцима на друштвеним мрежама имате удружења особа са инвалидитетом?	База: 36. „Да“ 29/36 (80,6%); „Не“ 7/36 (19,4%).	Контакт са удружењима је чест и пружа канал за циљано информисање публике.
45. Да ли промотивни материјал установе садржи информације о приступачном простору и програмима?	База: 37. „Да“ 4/37 (10,8%); „Не“ 33/37 (89,2%).	Контакти са удружењима нису праћени једнако честим информацијама о приступачности у промотивном материјалу.
45. Да ли је интернет страница установе израђена тако да прати смернице за приступачне интернет странице?	База: 36. „Да“ 9/36 (25,0%); „Не“ 27/36 (75,0%).	Приступачну интернет страницу пријављује мањина позоришта; дигитални контакт је слабији од непосредне подршке.
45. Да ли интернет страница установе садржи информације о приступачности позоришта, са детаљним описом архитектонске приступачности, приступачном опремом и услугама?	База: 36. „Да“ 11/36 (30,6%); „Не“ 25/36 (69,4%).	Услови посете често нису описани на интернет страници, што отежава планирање доласка.
45. Да ли интернет страница установе има опцију аутоматског читања текста?	База: 36. „Да“ 2/36 (5,6%); „Не“ 34/36 (94,4%).	Аутоматско читање текста ретко је доступно; ова појединачна опција није целокупна приступачност интернет странице.
45. Да ли на интернет страници установе постоји опција приказа садржаја на знаковном језику?	База: 35. „Да“ 0/35 (0,0%); „Не“ 35/35 (100,0%).	Ниједан одговор не бележи садржај интернет странице на знаковном језику.

Питање	База и резултат	Аналитичка напомена
45. Да ли у оквиру информативног пулта/билетарнице постоје доступне информације у вези са приступачношћу?	База: 36. „Да“ 10/36 (27,8%); „Не“ 26/36 (72,2%).	Информације о приступачности на пријемном месту доступне су у мањини одговора.
46. Да ли у вашој установи постоји пракса тумачења на знаковни језик за радионице, трибине и друге догађаје у установи?	База: 38. „Да“ 3/38 (7,9%); „Не“ 35/38 (92,1%).	Тумачење пратећих догађаја на знаковном језику није уобичајена пракса.
46. Да ли у вашој установи постоји пракса да особе са оштећењем вида након представе могу додиром да упознају сценографију и костиме на бини?	База: 37. „Да“ 8/37 (21,6%); „Не“ 29/37 (78,4%).	Додиривање сценографије и костима доступније је од појединих техничких решења, али остаје ограничена пракса.

Програми представа у приступачним форматима, информације на интернет страници и комуникација приликом куповине карте повезују припрему посете са праћењем извођења. Увећан текст и поједностављени прикази чешћи су од Брајевог писма и тактилних програмских књига. Листе за електронско обавештавање удружења олакшавају информисање, али саме не показују да удружења учествују у осмишљавању програма.

Завршна процена, приоритети и коментари

Питање	База и резултат	Аналитичка напомена
47. Укупно гледано, да ли сматрате да је ваша установа приступачна за особе са инвалидитетом?	База: 38. Делимично — 29/38 (76,3%); Не — 6/38 (15,8%); Да — 3/38 (7,9%)	Завршна процена је уздржанија од почетне: преовлађује делимична приступачност. Ово поређење није праћење промене кроз време.
48. Да ли сматрате да вам је овај упитник био едукативан у области прилагођавања простора и програма ваше установе?	База: 36. „Да“ 35/36 (97,2%); „Не“ 1/36 (2,8%).	Упитник је готово једнодушно оцењен као едукативан, што указује на његову улогу у препознавању баријера.

Питање	База и резултат	Аналитичка напомена
49. Шта бисте издвојили као приоритет за унапређење приступачности простора и програма ваше установе:	База: 23. 23 текстуалних одговора; најчешће теме: архитектонско/просторно прилагођавање (5); опрема и асистивна технологија (4); приступачни програми и садржаји (3); дигитална приступачност и информације (2).	Приоритети повезују простор, опрему и програме, без једног решења које би покрило све потребе.
50. На овом месту можете оставити ваше коментаре, проблеме и предлоге у области приступачности:	База: 15. 15 текстуалних одговора; најчешће теме: приступачни програми и садржаји (6); сарадња са организацијама и корисницима (4); архитектонско/просторно прилагођавање (4); финансирање и буџет (1).	Коментари додатно наглашавају програмску сарадњу и конкретна просторна прилагођавања.

На почетку упитника потпуну приступачност наводи 16/38 позоришта, а на крају 3/38, док се удео делимичне оцене повећава. Без упаривања појединачних одговора то није доказ промене става сваке установе, али јесте разлика између две расподеле. Упитник као едукативан оцењује 35/36 испитаника.

8.4. Закључак и препоруке

Главни развојни задатак позоришне делатности јесте да се релативно доступнији улаз и главна сала повежу са одговарајућим местима у гледалишту, тоалетом и приступачним извођењима. Обуку пријављује 7/39 позоришта, а повратне информације публике прикупља 10/39. Уз просторне мере, потребно је планирати редовне приступачне термине, подршку при куповини карата и јасну одговорност за рад са публиком.

Носилац	**Препорука**	Приоритет и рок
Оснивачи/ руководство	Очувати релативно бољу физичку базу, али инвестиције усмерити на места у гледалишту, приступачне тоалете, евакуацију и непрекинут пут до сале.	висок / 12–24 месеца
Уметничко/ програмско руководство	Увести редован репертоарски модел звучног описа, знаковног језика, титлова и сензорно/когнитивно прилагођених извођења; не ослањати се на појединачне пројекте.	висок / 12 месеци
Продаја/ПР/ИТ	Повезати продају преко интернета са означеним приступачним местима и јасном информацијом о титловима, звучном опису и подршци.	висок / 12 месеци
Руководство и кадровска служба	Одредити контакт особу, обезбедити обучено особље и поступак за примедбе и повратне информације; укључити особе са инвалидитетом у креирање програма.	висок / 12 месеци

9. Биоскопска делатност

9.1. Обухват и конструкција показатеља

За биоскопску делатност анализирана су 73 одговора о просторима и пројекцијама у јавним поливалентним установама културе. Кориснички пут повезује информацију о пројекцији, набавку карте, долазак до сале, место у гледалишту и праћење филма.

Архитектонски показатељ захтева приступачан улаз у објекат, приступачан тоалет и приступ биоскопској сали. Питања о броју приступачних сала, местима у гледалишту и евакуацији разрађују тај основни оквир.

Комуникационо-информациони показатељ обухвата приступачност интернет странице, информације о условима посете и услузи на платформи за продају карата, алтернативне формате информација, пројекције са титловима за глуве и наглуве особе и/или звучним описом за особе са оштећењем вида и обучено особље за подршку публици. Праг чине најмање два испуњена елемента. У детаљном прегледу на питањима о означеним приступачним местима и информацијама о прилагођеним пројекцијама у интернет продаји нема потврдних одговора.

Когнитивни показатељ заснован је на питању о сензорно прилагођеним пројекцијама за особе са аутизмом, сензорним тешкоћама или когнитивним инвалидитетом. Најмање једна таква пројекција испуњава критеријум. За базни удео користи се 4/73, док је расподела одговора на појединачно питање дата на 71 важећем одговору.

Димензија	Базна вредност	%
Архитектонска	19/73	26,0%
Комуникационо-информациона	8/73	11,0%
Когнитивна	4/73	5,5%

Конкретна питања и расподеле одговора приказани су по темама у одељку 9.3. Базни удео рачуна се на 73 биоскопа, док је уз свако питање наведен његов број важећих одговора.

9.2. Кључни налази

Улаз у објекат приступачан је према 61/71 одговора (85,9%), а улаз у салу према 55/72 (76,4%). Тоалет је приступачан према 19/72 (26,4%), што је знатно ређи услов. Основни архитектонски праг испуњава 19/73 биоскопа (26,0%).

Сам садржај пројекција много ређе је прилагођен: звучни опис пријављују 2/72 биоскопа (2,8%), а титлове за особе са оштећењем слуха 3/72 (4,2%). Ниједан од 72 биоскопа који су одговорили на питање о асистивној и комуникационој опреми није пријавио њено постојање. Зато је, поред улагања у сале, важна доступност прилагођених верзија филмова и информација о пројекцијама.

9.3. Детаљни тематски преглед питања и резултата

Организација, кадрови и политика публике

Питање	База и резултат	Аналитичка напомена
Да ли међу запосленима у биоскопу имате особе са инвалидитетом?	База: 72. „Да“ 13/72 (18,1%); „Не“ 59/72 (81,9%).	Запошљавање особа са инвалидитетом забележено је у мањем делу установа са биоскопском делатношћу.
Уколико је одговор ДА, наведите број запослених који су особе са инвалидитетом:	База: 12. 12 бројчаних одговора; збир 11.0, просек 0.9, медијана 1.0, распон 0.0–1.0.	Позитивни бројчани одговори односе се на по једног запосленог; један унос је нула.
Да ли међу запосленима постоје обучене особе које су задужене за пружање подршке особама са инвалидитетом?	База: 71. „Да“ 3/71 (4,2%); „Не“ 68/71 (95,8%).	Обучено особље за подршку ретко је доступно, па непосредна подршка публици није уједначено обезбеђена.
Да ли постоји политика повлашћених улазница за особе са инвалидитетом?	База: 72. „Да“ 44/72 (61,1%); „Не“ 28/72 (38,9%).	Повлашћене карте су знатно чешће од прилагођених пројекција и стручне подршке.
Да ли постоји политика повлашћених улазница за пратиоца особе са инвалидитетом?	База: 72. „Да“ 38/72 (52,8%); „Не“ 34/72 (47,2%).	Олакшице за пратиоце су нешто ређе него за саме посетиоце.
Да ли ваша установа има координатора за друштвено одговорне послове?	База: 72. „Да“ 1/72 (1,4%); „Не“ 71/72 (98,6%).	Координациона улога у области друштвене одговорности постоји само у једном пријављеном случају.

Питање	База и резултат	Аналитичка напомена
Који су највећи проблеми у области развоја инклузије и приступачности у вашој установи?	Недостатак средстава за специјализовану опрему:19/ 59,4% Недостатак средстава за реализацију инклузивних програма 15/ 46,9% Недостатак средстава за архитектонско и урбанистичко прилагођавање зграде и околине 13/ 40,6% Недовољан број запослених који би се бавили питањима приступачности 12/ 37,5% Недовољна едукованост запослених у области приступачности и инклузије 10/ 31,3% Друго: недовољан број запослених и за обављање основне делатности установе 1/3,1%	Предњачи недостатак средстава за опрему, затим за програме; кадрови и простор чине повезане, али различите потребе.

У овим одговорима кадровске и финансијске потребе прате недостатак техничке опреме. Међу 32 одговора у приказаној расподели проблема, опрема је наведена 19 пута, инклузивни програми 15, просторна прилагођавања 13, недостатак запослених 12 и недовољна обученост десет пута. Реч је о вишеструком избору; збир навођења није број различитих биоскопа.

Дигитална продаја, информације и оријентација

Питање	База и резултат	Аналитичка напомена
Да ли је интернет страница биоскопа прилагођена особама са инвалидитетом?	База: 72. „Да“ 6/72 (8,3%); „Не“ 66/72 (91,7%).	Приступачна интернет страница је ретка, што ограничава информисање о пројекцијама на даљину.
Да ли интернет страница биоскопа садржи информације о приступачности биоскопа, са детаљним описом архитектонске приступачности, приступачном опремом, програмима и услугама?	База: 71. „Да“ 8/71 (11,3%); „Не“ 63/71 (88,7%).	Услови посете углавном нису описани на интернет страници, чак и када је улаз у салу физички доступан.

Питање	База и резултат	Аналитичка напомена
Уколико постоји продаја карата преко интернета, да ли на платформи за продају преко интернета постоје означена места за особе са инвалидитетом?	База: 64. „Да“ 0/64 (0,0%); „Не“ 64/64 (100,0%).	Ниједан одговор не потврђује означена места у продаји преко интернета; база не доказује да сви имају продајну платформу.
Уколико постоји продаја карата преко интернета, да ли на платформи за продају преко интернета постоје информације да ли је за пројекцију обезбеђен титл за глуве и наглуве особе и/или звучни опис за особе са оштећењем вида?	База: 64. „Да“ 0/64 (0,0%); „Не“ 64/64 (100,0%).	Информације о титловима и звучном опису нису пријављене у овом блоку продаје преко интернета.
Да ли је информативни пулт (билетарница) одговарајуће висине за кориснике инвалидских колица, са горњом равни на висини од 80 цм од пода, са осигураним приступом у ширини од најмање 120 цм?	База: 71. „Да“ 35/71 (49,3%); „Не“ 36/71 (50,7%).	Потврдни и одрични одговори о приступачности билетарнице готово су изједначени: куповина уживо није свуда једнако доступна.
Да ли биоскоп има јасно видљиве ознаке које указују на приступачне улазе и излазе?	База: 72. „Да“ 45/72 (62,5%); „Не“ 27/72 (37,5%).	Ознаке улаза су чешће од информација о доступним услугама и прилагођеним пројекцијама.
Да ли биоскоп нуди мапу објекта са означеним приступачним путањама?	База: 72. „Да“ 27/72 (37,5%); „Не“ 45/72 (62,5%).	Преглед приступачних путања кроз објекат није уобичајено доступан.
Да ли су информације о приступачним садржајима (тоалети, лифт, седишта за особе са инвалидитетом) јасно обележене?	База: 72. „Да“ 24/72 (33,3%); „Не“ 48/72 (66,7%).	Две трећине одговора указују на недостатак јасног обележавања приступачних садржаја.
Да ли биоскоп нуди информације (о установи, програмима, простору) доступне у алтернативним форматима?	База: 72. „Да“ 7/72 (9,7%); „Не“ 65/72 (90,3%).	Алтернативни формати информација су ретки, што сужава начине на које публика може да се информише.

На питања о приступачним местима и информацијама о прилагођеним пројекцијама у продаји преко интернета није забележен позитиван одговор. Тај налаз треба читати у односу на број одговора у условном блоку, а не као доказ да сви обухваћени биоскопи

имају платформу за продају. Информације пре доласка и подршка при избору места остају важни делови биоскопске услуге.

Приступачне пројекције и опрема за подршку

Питање	База и резултат	Аналитичка напомена
Да ли сте у 2024. години имали пројекције филмова уз обезбеђен звучни опис за особе са оштећењем вида?	База: 72. „Да“ 2/72 (2,8%); „Не“ 70/72 (97,2%).	Пројекције са звучним описом своде се на појединачне примере.
Уколико је одговор ДА, наведите број таквих пројекција:	База: 4. - — 2/4 (50,0%); 0 — 1/4 (25,0%); 8 — 1/4 (25,0%)	Само један унос наводи позитиван број пројекција; број попуњених поља није број активних приказивача.
Да ли сте у 2024. години имали пројекције филмова са применом титлова за глуве и наглуве особе?	База: 72. „Да“ 3/72 (4,2%); „Не“ 69/72 (95,8%).	Титлови за особе са оштећењем слуха нису уобичајени део пријављеног репертоара.
Уколико је одговор ДА, наведите број таквих пројекција:	База: 5. - — 2/5 (40,0%); 0 — 1/5 (20,0%); 5 (пет) — 1/5 (20,0%); 8 — 1/5 (20,0%)	Два уноса садрже позитивне бројеве пројекција; остали су нула или ознаке без вредности.
Уколико је одговор Да, да ли сте примењивали SDH титлове за домаће филмове?	База: 40. „Да“ 0/40 (0,0%); „Не“ 40/40 (100,0%).	За домаће филмове није забележена примена SDH титлова у овој групи одговора.
Да ли сте у претходној години имали сензорно прилагођене пројекције за особе са аутизмом, различитим сензорним потешкоћама и/или когнитивним инвалидитетом?	База: 71. „Да“ 4/71 (5,6%); „Не“ 67/71 (94,4%).	Сензорно прилагођени термини су ретки; ова ставка чини основ когнитивног показатеља.
Да ли биоскоп има опрему са инклузивним функцијама?	База: 72. „Да“ 0/72 (0,0%); „Не“ 72/72 (100,0%).	Ниједан одговор не потврђује опрему са наведеним инклузивним функцијама.

Звучни опис, титлови за особе са оштећењем слуха и сензорно прилагођене пројекције пријављени су у малом броју одговора. Питања о броју пројекција садрже и ознаке без

бројчане вредности, па се из тих расподела не изводи укупан број приступачних приказивања. Прилагођени садржај и опрема за његово коришћење треба да се планирају заједно.

Физичка, сензорна и безбедносна приступачност

Питање	База и резултат	Аналитичка напомена
Да ли је јавни простор који окружује зграду установе приступачан?	База: 72. „Да“ 65/72 (90,3%); „Не“ 7/72 (9,7%).	Окружење објекта је широко приступачно у поређењу са условима боравка и праћења филма.
Да ли у близини установе постоји обезбеђен паркинг за особе са инвалидитетом, површине 370 × 480 цм по паркинг месту?	База: 72. „Да“ 40/72 (55,6%); „Не“ 32/72 (44,4%).	Паркинг је ређе обезбеђен од проходног прилаза згради.
Да ли улазна врата омогућавају слободан приступ и самостално кретање корисника инвалидских колица?	База: 71. „Да“ 47/71 (66,2%); „Не“ 24/71 (33,8%).	Врата су неприступачна у приближно трећини одговора, иако већина пријављује бар један доступан улаз.
Да ли је барем један улаз у објекат приступачан за кориснике инвалидских колица?	База: 71. „Да“ 61/71 (85,9%); „Не“ 10/71 (14,1%).	Улаз је релативно добро решен, али није праћен једнако доступним тоалетом и местима у гледалишту.
Да ли у установи постоји успостављен пут за евакуацију прилагођен за особе са инвалидитетом?	База: 71. „Да“ 28/71 (39,4%); „Не“ 43/71 (60,6%).	Безбедна евакуација заостаје за физичким приступом сали.
Да ли установа има обезбеђен барем један тоалет приступачан за особе са инвалидитетом?	База: 72. „Да“ 19/72 (26,4%); „Не“ 53/72 (73,6%).	Недостатак приступачног тоалета је главна препрека целовитом боравку у многим објектима.
Да ли су ходници и пролазне просторије кроз које се креће публика приступачни за неометано кретање корисника инвалидских колица?	База: 72. „Да“ 46/72 (63,9%); „Не“ 26/72 (36,1%).	Ходници и пролази приступачни су према већини одговора, али тај услов није испуњен у свим пријављеним просторима.
Да ли су у простору биоскопа постављене тактилне стазе водиље за особе са оштећењем вида?	База: 71. „Да“ 1/71 (1,4%); „Не“ 70/71 (98,6%).	Тактилно вођење кроз биоскоп забележено је само у једном случају.

Питање	База и резултат	Аналитичка напомена
Да ли у биоскопу постоје аутоматска аудио обавештења или звучна сигнализација која особама са оштећењем вида помажу у кретању кроз простор?	База: 72. „Да“ 0/72 (0,0%); „Не“ 72/72 (100,0%).	Звучна подршка оријентацији није пријављена ни у једном одговору.
Да ли установа има путнички лифт који је приступачан за коришћење особама са инвалидитетом?	База: 71. „Да“ 8/71 (11,3%); „Не“ 63/71 (88,7%).	Лифт је редак; његов значај зависи од спрата на коме се налази сала.
Да ли је сам улаз у биоскопску салу/сале приступачан за кориснике инвалидских колица?	База: 72. „Да“ 55/72 (76,4%); „Не“ 17/72 (23,6%).	Физички улаз у салу је много чешће решен од одговарајућих места у гледалишту.
Уколико је одговор ДА, упишите број таквих сала:	База: 44. 44 бројчаних одговора; збир 48.0, просек 1.1, медијана 1.0, распон 1.0–2.0.	У већини бројчаних одговора реч је о једној приступачној сали, уз неколико објеката са две.
Да ли у биоскопској сали/салама унутар гледалишта постоје посебно одређена места, за кориснике инвалидских колица?	База: 72. „Да“ 16/72 (22,2%); „Не“ 56/72 (77,8%).	Посебна места за кориснике колица нису обезбеђена у већини гледалишта.
Уколико је одговор ДА, наведите број таквих места:	База: 15. 15 бројчаних одговора; збир 74.0, просек 4.9, медијана 4.0, распон 1.0–14.0.	Медијана су четири места, уз поједине знатно веће капацитете; налаз описује само групу која је дала број.
Уколико је одговор ДА, да ли су приступачна места у гледалишту поред пролаза и у близини улаза?	База: 34. „Да“ 20/34 (58,8%); „Не“ 14/34 (41,2%).	Положај места је повољан у већини ових одговора, али условна база није иста као у питању о постојању места.

Приступ сали чешће је пријављен од обезбеђених места у гледалишту и приступачног тоалета. Условна питања о броју сала и места описују мање групе одговора. За конкретну пројекцију важно је повезати приступ објекту, доступно место и безбедно напуштање сале.

Приоритети

Питање	База и резултат	Аналитичка напомена
Шта бисте издвојили као приоритет за унапређење приступачности простора и програма ваше установе (уписати):	База: 50. 50 текстуалних одговора; најчешће теме: архитектонско/просторно прилагођавање (14); опрема и асистивна технологија (10); приступачни програми и садржаји (7); обука и кадровски капацитет (4).	Приоритети повезују просторне радове са опремом и приступачним филмским садржајима; улагање само у улаз није довољно.

Просторна прилагођавања и опрема предњаче међу наведеним приоритетима, али су присутни и програмски и кадровски захтеви. Подела надлежности између оснивача, установе и дистрибутера важна је да једна врста улагања не остане без потребне програмске или организационе подршке.

9.4. Закључак и препоруке

У биоскопској делатности приоритети обухватају и простор и филмски садржај. Међу 50 одговора о приоритетима просторна прилагођавања наведена су 14 пута, опрема десет, приступачни програми седам и обука четири пута. За приступачне пројекције потребна је сарадња приказивача и дистрибутера, док су тоалети, места у гледалишту и подршка публици непосредни задаци установе и њеног оснивача.

Носилац	Препорука	Приоритет и рок
Оснивачи/ управљачи	Пошто је улаз у многим објектима доступан, приоритетно решавати приступачан тоалет, места у гледалишту и безбедну евакуацију.	висок / 12–24 месеца
Дистрибутери, приказивачи и Министарство културе	Развити системску доступност звучног описа, SDH титлова и приступачних верзија домаћих филмова; проблем се не може решити само на нивоу појединачне сале.	висок / 12 месеци
ИТ/продаја	У продаји преко интернета приказати приступачна места и расположиве облике подршке за конкретну пројекцију.	висок / 12 месеци
Руководство/ особље	Увести обучено особље, јасне информације и сензорно прилагођене термине, уз праћење употребе и повратне информације публике.	висок / 12 месеци

10. Библиотечка делатност

10.1. Обухват и конструкција показатеља

Истраживањем су обухваћене јавне библиотеке у Србији. Од 158 упућених упитника добијена су 133 одговора, што представља одзив од 84,2%. Анализирани су библиотечки простори, доступност фонда и дигиталних услуга, програми и подршка корисницима.

Просторни обухват одређен је према конкретним објектима и организацији библиотечке мреже. За јавне библиотеке чији су оснивачи јединице локалне самоуправе посматрани су централни објекти. Библиотеке у оквиру домова и центара за културу укључене су према простору у којем пружају услуге публици. Исти приступ примењен је на Библиотеку града Београда, уз уважавање њене мрежне организације са општинским библиотекама: посматрани су релевантни објекти, простори и услуге, а не само статус правног лица.

Архитектонски показатељ чине приступачан улаз, приступачан тоалет и доступно позајмно одељење или читаоница. Код питања о читаоницама и позајмним одељењима, као испуњење овог елемента прихваћени су и потпун и делимичан приступ. То одговара основном прагу, јер је потребно најмање једно доступно место за услугу, а не приступачност свих одељења.

Комуникационо-информациони показатељ обухвата приступачност интернет странице и дигиталних база података, информације о приступачности, доставу публикација на адресу корисника, грађу у приступачним форматима, асистивну и комуникациону опрему, програме и радионице са звучним описом и/или тумачењем на знаковни језик и обучено особље за подршку корисницима. Истраживачки праг чине најмање два испуњена елемента. Питања о врстама формата и обиму фонда приказана су засебно: број наслова или примерака описује понуду и није број испуњених критеријума.

Когнитивни показатељ има два алтернативна критеријума: програм или радионицу за особе са аутизмом, развојним тешкоћама или интелектуалним инвалидитетом, односно књиге и материјале на лако читљивом језику (easy-to-read). Довољно је испуњење једног критеријума. Библиотека која има оба броји се само једном, па се потврдни одговори на ова два питања не сабирају механички.

Димензија	Базна вредност	%
Архитектонска	14/133	10,5%
Комуникационо-информациона	43/133	32,3%
Когнитивна	31/133	23,3%

Конкретна питања и расподеле одговора приказани су по темама у одељку 10.3. Базни удео рачуна се на 133 анализирана одговора, док је уз свако питање наведен његов број важећих одговора.

10.2. Кључни налази

У библиотечкој делатности постоји изражена разлика између приступачног улаза и услова за боравак. Бар један приступачан улаз потврђен је у 77/133 одговора (57,9%), а приступачан тоалет у 17/132 (12,9%). Основни архитектонски праг достиже 14/133 (10,5%).

Достава публикација доступна је према 55/132 одговора (41,7%), а приступачни формати грађе према 24/132 (18,2%). Приступачну интернет страницу пријављује 6/132 библиотека (4,5%), асистивну и комуникациону опрему 7/129 (5,4%), програме са звучним описом 4/129 (3,1%), а са знаковним језиком 2/129 (1,6%). Ови односи показују да организационе услуге имају шири домет од специјализованих дигиталних и програмских решења.

10.3. Детаљни тематски преглед питања и резултата

Кадрови, услуге и организација

Питање	База и резултат	Аналитичка напомена
Да ли међу запосленима у библиотеци имате особе са инвалидитетом?	133 важећих одговора. Најчешћи одговор је „Не” - 103 од 133 важећих одговора (77,4%).	Запошљавање особа са инвалидитетом присутно је у делу мреже, али је знатно чешће од подршке обученог особља.
Упишите број запослених особа са инвалидитетом:	29 важећих одговора од 133 анализирана упитника. Бројчани податак наведен је у 29 одговора; укупан збир је 38, просек 1,3, медијана 1, а максимум 3.	Медијана је једна запослена особа са инвалидитетом, што указује на претежно појединачно запошљавање.
Да ли међу запосленима постоје обучене особе које су задужене за пружање подршке особама са инвалидитетом?	130 важећих одговора од 133 анализирана упитника. Најчешћи одговор је „Не” - 122 од 130 важећих одговора (93,8%).	Обучено особље за подршку пријавило је 8 од 130 библиотека (6,2%), што је усклађено са посебном библиотечком публикацијом.
Да ли постоји политика повлашћених услуга или чланарина за особе са инвалидитетом?	133 важећих одговора. Најчешћи одговор је „Да, бесплатно чланство” - 86 од 133 важећих одговора (64,7%).	Бесплатно чланство је распрострањен облик финансијске подршке, али не описује доступност грађе и простора.

Питање	База и резултат	Аналитичка напомена
Да ли библиотека нуди услугу достављања књига/публикација на адресу за кориснике из популације особа са инвалидитетом (када нису у могућности да посете библиотеку)?	132 важећих одговора од 133 анализирана упитника. Најчешћи одговор је „Не” - 77 од 132 важећих одговора (58,3%).	Достава проширује приступ грађи ван објекта, али још није доступна у већини одговора.
Да ли у библиотеци постоји запослена особа која обавља послове координатора за приступачност библиотечких услуга и програма?	132 важећих одговора од 133 анализирана упитника. Најчешћи одговор је „Не” - 114 од 132 важећих одговора (86,4%).	Координација приступачности није уобичајено поверена посебно одређеној особи.
Који су највећи проблеми у области развоја инклузије и приступачности у вашој библиотеци?	132 важећих одговора од 133 анализирана упитника. Најчешће наведен проблем је „Недостатак средстава за архитектонско и урбанистичко прилагођавање” - 87 навођења. Укупно је забележено 229 навођења код 132 библиотека.	Просторна улагања су најчешће наведена потреба. Збир навођења је већи од броја библиотека због вишеструких одговора.

Најмање једну запослену особу са инвалидитетом има 30 од 133 библиотеке. Обучено особље за подршку корисницима пријављује 8 од 130 библиотека које су одговориле (6,2%), а координатора за приступачност 18/132 (13,6%). Ове вредности, усклађене са библиотечком публикацијом, описују различите организационе услове: запошљавање, непосредну подршку и координацију. За развој услуга важни су јасна подела одговорности и обука запослених.

Бесплатно чланство и достава публикација проширују доступност библиотечке услуге. Достава је нарочито важна за кориснике који тешко долазе у библиотеку, али не замењује прилагођавање простора. У одговорима о проблемима најчешће су наведена средства за просторне интервенције; пошто је било могуће навести више проблема, њихов збир није број различитих библиотека.

Дигиталне услуге и приступачни формати

Питање	База и резултат	Аналитичка напомена
Да ли је интернет страница библиотеке прилагођена особама са инвалидитетом (компатибилна са читачима екрана, алтернативни текст за слике, титловани видео садржаји, у складу са WCAG стандардима)?	132 важећих одговора од 133 анализирана упитника. Најчешћи одговор је „Не” - 126 од 132 важећих одговора (95,5%).	Веома мали број библиотека пријављује приступачну интернет страницу, што издваја дигитално информисање као слабу тачку.
Да ли интернет страница библиотеке садржи информације о приступачности библиотеке (приступ објекту, опрема, услуге, приступачни формати књига)?	132 важећих одговора од 133 анализирана упитника. Најчешћи одговор је „Не” - 97 од 132 важећих одговора (73,5%).	Информације о приступачности су чешће од технички приступачних интернет страница, али и даље недостају већини.
Уколико библиотека нуди електронске услуге на својој интернет страници (е-читање, е-чланство), да ли дигитална платформа библиотеке омогућава приступ особама са инвалидитетом?	131 важећи одговор од 133 анализирана упитника. Најчешћи одговор је „Не” - 119 од 131 важећи одговор (90,8%).	Баријере се односе и на дигиталне услуге, а не само на представљање библиотеке на интернету.
Да ли библиотека корисницима обезбеђује библиотечку грађу у приступачним форматима (нпр. аудио-књиге, издања на Брајевом писму, публикације са увећаним фонтом, приступачни електронски формати)?	132 важећих одговора од 133 анализирана упитника. Најчешћи одговор је „Не” - 108 од 132 важећих одговора (81,8%).	Приступачни формати доступни су у мањини библиотека; наредне расподеле односе се на ту условну групу.

Приступачну интернет страницу пријављује 6/132 библиотека, информације о приступачности 35/132, а приступачне дигиталне услуге 12/131. Одвојено посматрање ових питања показује да информисање о библиотеци и употребљивост њених електронских услуга нису исто. Развој каталога, образаца и електронских садржаја треба повезати са редовним одржавањем дигиталних услуга.

Приступачне формате грађе пријављују 24 од 132 библиотеке које су одговориле. Проценти уз питања о појединим форматима односе се само на библиотеке које су одговарале на та потпитања, а не на свих 133 анализирана упитника.

Грађа на Брајевом писму и аудио-књиге

Питање	База и резултат	Аналитичка напомена
Да ли су корисницима доступне публикације на Брајевом писму?	24 важећих одговора од 133 анализирана упитника. Најчешћи одговор је „Не” - 19 од 24 важећих одговора (79,2%).	Брајево писмо ретко је доступно чак и међу библиотекама које већ имају неки приступачан формат.
Унесите укупан број примерака на Брајевом писму у претходној години:	5 важећих одговора од 133 анализирана упитника. Бројчани податак наведен је у 5 одговора; укупан збир је 147, просек 29,4, медијана 8, а максимум 113.	Највећи фонд садржи већину пријављених примерака, па је мрежна доступност важнија од самог просека.
Унесите број набављених примерака на Брајевом писму у претходној години:	3 важећих одговора од 133 анализирана упитника. Бројчани податак наведен је у 3 одговора; укупан збир је 4, просек 1,3, медијана 0, а максимум 4.	Набавка је врло мала и концентрисана у једном од три бројчана одговора.
Да ли су корисницима доступне аудио-књиге (ЦД, МП3, интернет базе)?	23 важећих одговора од 133 анализирана упитника. Најчешћи одговор је „Да” - 17 од 23 важећих одговора (73,9%).	Аудио-књиге су најзаступљеније у условној групи приступачних формата.
Унесите укупан број аудио наслова у претходној години:	14 важећих одговора од 133 анализирана упитника. Бројчани податак наведен је у 14 одговора; укупан збир је 1222, просек 87,3, медијана 50, а максимум 350.	Обим аудио-фонда је неуједначен; поједини већи фондови подижу просек изнад медијане.
Унесите број наслова у аудио формату набављених у последњој години:	14 важећих одговора од 133 анализирана упитника. Бројчани податак наведен је у 14 одговора; укупан збир је 1039, просек 74,2, медијана 27, а максимум 350.	Набавка аудио-књига је обимнија него код осталих формата, али се њен обим значајно разликује међу библиотекама.

Брајев фонд је пријављен у малом броју одговора, а разлика између медијане од осам примерака и максимума од 113 показује неравномерну расподелу расположиве грађе.

Аудио-књиге су заступљеније у условној групи: 17 од 23 одговора потврђује њихову доступност.

Поред обима фонда и набавке, за корисника је важно где се грађа може пронаћи, како се позајмљује и које могућности навигације нуди. Размена и заједнички каталошки опис могу проширити приступ постојећим ресурсима, без захтева да свака библиотека развија подједнако велики специјализовани фонд.

Приступачна електронска грађа и лако читљив језик

Питање	База и резултат	Аналитичка напомена
Да ли библиотека поседује електронске публикације, припремљене у складу са стандардима приступачности за кориснике са оштећењем вида (нпр. Accessible EPUB 3, PDF/UA, DAISY)	23 важећих одговора од 133 анализирана упитника. Најчешћи одговор је „Не” - 20 од 23 важећих одговора (87,0%).	Приступачна електронска издања ретка су и међу библиотекама које нуде алтернативне формате.
Унесите укупан број наслова електронских публикација припремљених према стандардима приступачности у претходној години:	2 важећих одговора од 133 анализирана упитника. Бројчани податак наведен је у 2 одговора; укупан збир је 702, просек 351, медијана 351, а максимум 700.	Од два бројчана одговора, један обухвата готово цео пријављени фонд.
Унесите број наслова у приступачном електронском формату набављених у последњој години:	2 важећих одговора од 133 анализирана упитника. Бројчани податак наведен је у 2 одговора; укупан збир је 73, просек 36,5, медијана 36,5, а максимум 73.	Цео пријављени обим набавке потиче из једног одговора; просек не описује типичну библиотеку.
Да ли библиотека поседује књиге и материјале на лако читљивом језику (easy-to-read формат) за особе са когнитивним/интелектуалним потешкоћама?	23 важећих одговора од 133 анализирана упитника. Најчешћи одговор је „Не” - 20 од 23 важећих одговора (87,0%).	Лако читљива грађа представља врло ограничен део понуде за кориснике са тешкоћама у разумевању текста.
Унесите укупан број примерака у лако читљивом формату у претходној години:	3 важећих одговора од 133 анализирана упитника. Бројчани податак наведен је у 3 одговора; укупан збир је 14, просек 4,7, медијана 3, а максимум 10.	Фонд је малог обима, а већина примерака концентрисана је у једној од три библиотеке.

Питање	База и резултат	Аналитичка напомена
Унесите број примерака у лако читљивом формату набављених у претходној години:	3 важећих одговора од 133 анализирана упитника. Бројчани податак наведен је у 3 одговора; укупан збир је 6, просек 2, медијана 3, а максимум 3.	Пријављена набавка је скромна и не обухвата све три библиотеке које су дале бројчани одговор.

Приступачне електронске публикације и грађу на лако читљивом језику пријављују по три библиотеке у групи од 23 одговора на ова потпитања. Два бројчана одговора о електронском фонду дају збир од 702 наслова, од којих је 700 у једном одговору. Зато просек ове мале и неуједначене групе не описује типичну библиотеку.

Код лако читљиве грађе три одговора дају укупно 14 примерака. Развој ове понуде може започети пажљиво одабраним фондом и јасним информацијама о услузи. Електронски формат и лако читљив језик остају различити захтеви: први се односи на приступ дигиталном издању, а други на разумљивост садржаја.

Публикације са увећаним словима, знаковни језик и други формати

Питање	База и резултат	Аналитичка напомена
Да ли библиотека поседује публикације са увећаним словима (large print) у којима је величина фонта знатно већа него обично, у циљу прилагођавања особама којима је потребан увећан текст?	23 важећих одговора од 133 анализирана упитника. Најчешћи одговор је „Не” - 21 од 23 важећих одговора (91,3%).	Публикације са увећаним словима ретко су заступљене у овој групи библиотека.
Унесите укупан број примерака са увећаним словима у претходној години:	1 важећи одговор од 133 анализирана упитника. Бројчани податак наведен је у 1 одговора; укупан збир је 5, просек 5, медијана 5, а максимум 5.	Један одговор са пет примерака описује локални фонд, не просечну понуду библиотечке мреже.
Унесите број примерака са увећаним словима набављених у претходној години:	1 важећи одговор од 133 анализирана упитника. Бројчани податак наведен је у 1 одговора, укупан збир је 0, дакле није било набавки оваквих публикација	У јединој библиотеци која је дала бројчани одговор није забележено обнављање овог фонда.
Да ли библиотека поседује публикације у видео формату на знаковном језику, прилагођене заједници глувих особа?	23 важећих одговора од 133 анализирана упитника. Најчешћи одговор је „Не” - 23 од 23 важећих одговора (100,0%).	Видео-публикације на знаковном језику нису пријављене ни у једној библиотеци из условне групе.

Питање	База и резултат	Аналитичка напомена
Да ли библиотека поседује неки други приступачан формат публикација за особе са инвалидитетом који није изнад наведен?	23 важећих одговора од 133 анализирана упитника. Најчешћи одговор је „Не” - 20 од 23 важећих одговора (87,0%).	Други формати јављају се спорадично и захтевају јасно именовање.
Наведите назив формата:	3 важећих одговора од 133 анализирана упитника. Забележено је 3 текстуалних одговора. Најчешћа тематска група је „Дигитално увећање / штампа”.	Увећање и штампа описују начин прилагођавања, а не нужно засебан формат библиотечког фонда.

Публикације са увећаним словима потврђују два од 23 одговора, док видео-публикације на знаковном језику није пријавила ниједна библиотека у том блоку. Код бројчаних питања важно је разликовати одговор „нула“ од изостанка одговора.

Наводи о дигиталном увећању и штампању описују начине прилагођавања услуге, а не нужно посебне формате фонда. Раздвајање формата публикације, технолошког помагала и услуге прилагођавања олакшало би праћење у наредним циклусима.

Опрема, пултови и оријентација

Питање	База и резултат	Аналитичка напомена
Да ли библиотека поседује инклузивну технолошку опрему (Брајев штампач, Брајев ред, Брајеву тастатуру, читач екрана, говорни софтвер за српски језик, индукционе петље, појачиваче звука и друго)?	129 важећих одговора од 133 анализирана упитника. Најчешћи одговор је „Не” - 122 од 129 важећих одговора (94,6%).	Технолошку подршку пријављује врло мали број библиотека, што сужава приступ дигиталној и штампаној грађи.
Наведите коју инклузивну технолошку опрему библиотека поседује:	6 важећих одговора од 133 анализирана упитника. Забележено је 6 текстуалних одговора. Најчешћа тематска група је „Говорни читач екрана / говорни софтвер” (4 одговора).	Међу малобројним описима предњаче читачи екрана и говорни софтвер.

Питање	База и резултат	Аналитичка напомена
Да ли су у одељењима за рад са корисницима информативни пултови приступачни (висина до 80 цм, ширина приступа најмање 120 цм)?	128 важећих одговора од 133 анализирана упитника. Најчешћи одговор је „Да, у појединим одељењима” - 47 од 128 важећих одговора (36,7%).	Најчешћи одговор је делимична приступачност, што указује на различите услове по одељењима исте библиотеке.
Да ли библиотека има јасно видљиве ознаке које указују на приступачан улаз/излаз?	127 важећих одговора од 133 анализирана упитника. Најчешћи одговор је „Да” - 66 од 127 важећих одговора (52,0%).	Ознаке улаза постоје у нешто више од половине одговора, али нису праћене једнако честим мапама.
Да ли библиотека нуди мапу простора са назначеним приступачним зонама и садржајима?	128 важећих одговора од 133 анализирана упитника. Најчешћи одговор је „Не” - 101 од 128 важећих одговора (78,9%).	Већина библиотека не пружа преглед приступачних зона и садржаја.
Да ли су информације о приступачним садржајима и услугама (тоалети, лифтови, читаонице) јасно обележене?	127 важећих одговора од 133 анализирана упитника. Најчешћи одговор је „Да” - 65 од 127 важећих одговора (51,2%).	Потврдни и одрични одговори готово су изједначени, па јасно означавање услуга још није уједначена пракса.

Асистивну и комуникациону опрему пријављује 7/129 библиотека. Међу шест описа опреме најчешће се наводе читачи екрана и говорни софтвер. Њихову набавку треба повезати са доступним садржајем, обученим особљем и начином коришћења.

Ознаке улаза и услуга чешће су присутне од мапа приступачних зона. Код пултова је најчешће наведена приступачност само у појединим одељењима, што показује зашто информације треба везати за конкретан простор и корисничку услугу.

Прилагођени програми

Питање	База и резултат	Аналитичка напомена
Да ли сте у 2024. години имали културна дешавања (промоције, изложбе, пројекције, презентације и сл.) прилагођене особама са оштећењем вида, уз обезбеђен звучни опис?	129 важећих одговора од 133 анализирана упитника. Најчешћи одговор је „Не” - 125 од 129 важећих одговора (96,9%).	Звучни опис је изузетно редак у библиотечким културним програмима.

Питање	База и резултат	Аналитичка напомена
Наведите број таквих програма и њихове називе:	4 важећих одговора од 133 анализирана упитника. Забележено је 4 текстуалних одговора. Најчешћа тематска група је „Сарадња са удружењима/установама” (2 одговора).	Део навода упућује на сарадњу са удружењима и установама као ослонац за прилагођавање.
Да ли сте у 2024. години реализовали програме (радионице, читања) са обезбеђеним тумачењем на знаковни језик?	129 важећих одговора од 133 анализирана упитника. Најчешћи одговор је „Не” - 127 од 129 важећих одговора (98,4%).	Тумачење на знаковном језику забележено је у само две библиотеке.
Наведите број таквих догађаја и њихове називе:	2 важећих одговора од 133 анализирана упитника. Забележено је 2 текстуалних одговора. Најчешћа тематска група је „Сарадња са удружењима/установама” (2 одговора).	Оба описа упућују на партнерства, што показује улогу сарадње у постојећој пракси.
Да ли сте у 2024. години имали програме/радионице за особе са аутизмом, различитим развојним потешкоћама и/или интелектуалним инвалидитетом?	128 важећих одговора од 133 анализирана упитника. Најчешћи одговор је „Не” - 99 од 128 важећих одговора (77,3%).	Ови програми чешћи су од звучног описа и знаковног језика, али и даље обухватају мањину библиотека.
Наведите број таквих програма и њихове називе:	28 важећих одговора од 133 анализирана упитника. Забележено је 28 текстуалних одговора. Најчешћа тематска група је „Сарадња са удружењима/установама” (12 одговора).	Сарадња је најчешћа тема описа; број текстуалних одговора није укупан број реализованих радионица.

Програми са звучним описом и тумачењем на знаковни језик ређи су од програма за особе са аутизмом, развојним тешкоћама или интелектуалним инвалидитетом. У описима програма честа је сарадња са удружењима и установама, што представља ослонац за даљи програмски развој.

Наредни циклуси могу прецизније пратити која су прилагођавања обезбеђена, колико је програма реализовано и како су учесници користили понуду. Тако би се постојећи подаци о присуству програма допунили подацима о његовом домету.

Прилаз, улаз и кретање кроз објекат

Питање	База и резултат	Аналитичка напомена
Да ли је јавни простор који окружује зграду библиотеке приступачан?	133 важећих одговора. Најчешћи одговор је „Да” - 97 од 133 важећих одговора (72,9%).	Прилаз библиотеци је чешће решен од услова унутар зграде.
Да ли постоји приступачан паркинг у близини библиотеке за особе са инвалидитетом?	133 важећих одговора. Најчешћи одговор је „Да” - 72 од 133 важећих одговора (54,1%).	Паркинг је доступан у нешто више од половине одговора, уз неуједначене услове доласка.
Да ли су улазна врата библиотеке приступачна за кориснике колица?	133 важећих одговора. Најчешћи одговор је „Не” - 72 од 133 важећих одговора (54,1%).	Врата су неприступачна у већини одговора, што може ограничити коришћење повољно оцењеног прилаза.
Да ли је барем један улаз у објекат библиотеке приступачан за кориснике инвалидских колица?	133 важећих одговора. Најчешћи одговор је „Да” - 77 од 133 важећих одговора (57,9%).	Приступачан улаз је много чешћи од испуњеног целог архитектонског прага.
Да ли библиотека има обезбеђен барем један тоалет приступачан за особе са инвалидитетом?	132 важећих одговора од 133 анализирана упитника. Најчешћи одговор је „Не” - 115 од 132 важећих одговора (87,1%).	Тоалет је једна од највећих просторних препрека, нарочито за дужи боравак и рад у читаоници.
Да ли библиотека има приступачан путнички лифт?	133 важећих одговора. Најчешћи одговор је „Немамо лифт и није потребан” - 72 од 133 важећих одговора (54,1%).	„Лифт није потребан“ треба разликовати од непостојања потребног лифта; одговор зависи од распореда услуга.
Да ли су ходници и пролазне просторије кроз које се крећу корисници библиотеке приступачни за неометано кретање корисника инвалидских колица?	132 важећих одговора од 133 анализирана упитника. Најчешћи одговор је „Не” - 71 од 132 важећих одговора (53,8%).	Унутрашњи пролази су препрека у више од половине одговора, и после уласка у зграду.
Да ли у згради библиотеке постоје тактилне стазе водиље за особе са оштећењем вида?	132 важећих одговора од 133 анализирана упитника. Најчешћи одговор је „Не” - 131 од 132 важећих одговора (99,2%).	Тактилна стаза је забележена само изузетно.

Питање	База и резултат	Аналитичка напомена
Да ли у библиотеци постоје звучна обавештења која особама са оштећењем вида олакшавају кретање кроз простор?	132 важећих одговора од 133 анализирана упитника. Најчешћи одговор је „Не” - 132 од 132 важећих одговора (100,0%).	Звучна оријентација није пријављена, па овај облик подршке самосталном кретању изостаје.

Приступачно окружење библиотеке чешће је пријављено од приступачног унутрашњег простора. Бар један доступан улаз наводи 77/133 библиотека, али се приступачан тоалет потврђује у 17/132 одговора. Зато просторне мере треба усмерити и на услове за дужи боравак.

Тактилна стаза је забележена у једном од 132 одговора, а звучна обавештења за оријентацију нису пријављена. Одговор „немамо лифт и није потребан“ чита се према распореду простора: одсуство лифта не представља исту препреку у приземном објекту и у објекту чије су услуге на спрату.

Читаонице, фонд, програмски простори и безбедност

Питање	База и резултат	Аналитичка напомена
Да ли је приступ читаоницама и позајмним одељењима библиотеке омогућен корисницима инвалидских колица?	133 важећих одговора. Најчешћи одговор је „Делимично, неке од читаоница и позајмних одељења су приступачни корисницима инвалидских колица” - 63 од 133 важећих одговора (47,4%).	Преовлађује делимична доступност. Она може испунити основни праг, али не значи једнак избор свих простора и услуга.
Да ли постоје посебно одређена радна места у читаоницама библиотеке за кориснике инвалидских колица?	82 важећих одговора од 133 анализирана упитника. Најчешћи одговор је „Не” - 78 од 82 важећих одговора (95,1%).	Посебна радна места су ретка и међу библиотекама које су одговориле на ово питање.
Упишите број таквих радних места:	4 важећих одговора од 133 анализирана упитника. Бројчани одговор су дале 4 библиотеке; укупан збир је 15, просек 3,8, медијана 2,5, а максимум 9.	Већина пријављених места концентрисана је у једној од четири библиотеке.
Да ли је размак између полица у библиотеци минимално 90 цм како би се омогућило неометано кретање корисника колица?	129 важећих одговора од 133 анализирана упитника. Најчешћи одговор је „Не” - 75 од 129 важећих одговора (58,1%).	Уска растојања између полица ограничавају самостално коришћење фонда у већини одговора.

Питање	База и резултат	Аналитичка напомена
Да ли је простор намењен културним програмима у библиотеци приступачан за кориснике инвалидских колица?	130 важећих одговора од 133 анализирана упитника. Најчешћи одговор је „Не” - 66 од 130 важећих одговора (50,8%).	Одговори о приступачности програмског простора готово су изједначени, што указује на различите услове присуствовања догађајима.
Да ли у читаоницама библиотеке постоје рачунари/таблети који су хардверски и/или софтверски прилагођени и намењени корисницима са оштећењем вида?	131 важећи одговор од 133 анализирана упитника. Најчешћи одговор је „Не” - 124 од 131 важећи одговор (94,7%).	Прилагођени рачунари су ретки и не прате у довољној мери развој дигиталних услуга.
Наведите број таквих рачунара/таблета у читаоницама библиотеке:	7 важећих одговора од 133 анализирана упитника. Бројчани податак наведен је у 7 одговора; укупан збир је 9, просек 1,3, медијана 1, а максимум 2.	Библиотеке које имају опрему најчешће располажу једним прилагођеним уређајем.
Да ли у библиотеци постоји успостављен пут за евакуацију прилагођен за особе са инвалидитетом?	130 важећих одговора од 133 анализирана упитника. Најчешћи одговор је „Не” - 113 од 130 важећих одговора (86,9%).	Прилагођена евакуација је слабо заступљена и представља засебан услов безбедног коришћења библиотеке.

Делимична приступачност читаоница и позајмних одељења најчешћи је одговор. Она је довољна за тај елемент основног прага, али истовремено показује да сва одељења и фондови нису подједнако доступни. Размак између полица, распоред намештаја и приступ програмском простору одређују обим самосталног коришћења услуге.

Четири библиотеке са прилагођеним радним местима пријављују укупно 15 места. Седам библиотека са прилагођеним рачунарима или таблетима пријављује девет уређаја. Број места и уређаја треба посматрати уз распрострањеност услуге и услове безбедног боравка, укључујући пријављене путеве евакуације.

Приоритети и коментари

Питање	База и резултат	Аналитичка напомена
Шта бисте издвојили као приоритет за унапређење приступачности простора, услуга и програма ваше библиотеке:	110 важећих одговора од 133 анализирана упитника. Забележено је 110 текстуалних одговора. Најчешћа тематска група је „Физичко и архитектонско прилагођавање” (59 одговора). Затим набавка опреме и асистивне технологије — 24 одговора (21,8%); и развој приступачних програма и садржаја — 15 одговора (13,6%).	Просторна прилагођавања преовлађују, док су опрема и приступачни садржаји следеће најчешће потребе.
Коментари и примедбе:	50 важећих одговора од 133 анализирана упитника. Забележено је 50 текстуалних одговора. Најчешћа тематска група је „Нема додатних коментара” (25 одговора).	Половина уноса не садржи додатни коментар; тај изостанак не значи да су услови приступачности задовољавајући.

Међу 110 текстуалних одговора библиотека о приоритетима најчешће је наведено физичко и архитектонско прилагођавање — у 59 одговора, као и у посебној библиотечкој публикацији. Уз простор, истичу се опрема, програми и кадрови. Коментари о старим и ненаменским објектима, ограницима и непосредној помоћи запослених објашњавају услове у којима се услуге пружају. Организационе мере могу олакшати коришћење услуге одмах, док трајна просторна побољшања захтевају договор са оснивачем.

10.4. Закључак и препоруке

Приступачност библиотеке захтева повезивање простора, фонда и услуга. Уз доставу публикација, потребно је унапређивати читаонице, тоалете, каталоге, приступачне формате и подршку особља. Пошто мало библиотека располаже специјализованим фондовима, сарадња са матичним и специјализованим установама може омогућити да корисник доступну грађу пронађе и користи преко своје библиотеке.

Носилац	**Препорука**	Приоритет и рок
Оснивачи	Приоритетно финансирати функционални ланац улаз–читаоница/позајмно одељење–тоалет–евакуација, са посебним планом за објекте под заштитом.	висок / 12–24 месеца
Руководство библиотеке	Именовати контакт особу/тим, објавити страницу „Приступачност“, увести протокол подршке и годишњи план приступачности.	висок / 12 месеци
Матичне/централне библиотеке и набавка	Развити мрежни приступ грађи у приступачним форматима, усклађен каталошки опис и међубиблиотечку размену; приступачност предвидети већ при набавци и уговарању електронских издања.	висок / 12 месеци
Запослени/ програмски тимови	Увести обуке, лако читљиве информације и редовне инклузивне програме; коришћење опреме и услуга пратити уз повратне информације публике.	висок / 12 месеци

11. Заједнички налази и приоритети јавне политике

11.1. Налази и правци деловања

Заједнички налаз	Основа у подацима	Правац деловања
Основни услови физичког приступа нису свуда повезани	93/498 (18,7%) прелази минимални архитектонски праг	Инвестиције водити по корисничком путу и објекту, а не по листи изолованих радова.
Комуникациона подршка је неуједначена	121/498 (24,3%) прелази праг ≥2 релевантна елемента	Повезати информацију пре доласка, приступ садржају, опрему и подршку особља.
Когнитивни праг је најређе достигнут	77/498 (15,5%) испуњава дефинисани праг	Развијати лако читљиве информације, прилагођене формате и припрему посете; у наредним циклусима пратити и искуства корисника.
Обучено особље је недовољно заступљено	У више делатности само мали део испитаника пријављује подршку обученог особља.	Развијати обуку повезану са конкретним услугама, одговорностима и протоколима подршке.
Сензорна оријентација је ретко обезбеђена	Тактилне стазе и звучна обавештења ретко су пријављени у одговорима по делатностима.	Стандарде оријентације интегрисати у реконструкције и текуће одржавање.

11.2. Препоруке по носиоцима

Носилац	Препоручени задаци	Показатељ праћења
Министарство културе	Ускладити праћење показатеља по делатностима и повезати конкурсно и инвестиционо финансирање са јасним планом приступачности.	број делатности са утврђеним стандардом приступачности; удео финансираних пројеката са приступачним планом
Оснивачи (РС/АП/ЈЛС)	Планирати и финансирати повезана просторна решења; за заштићене објекте предвидети студије изводљивости.	удео објеката са техничким подацима, планом и финансираним мерама
Руководство установа	Одредити одговорну особу или тим, усвојити годишњи план и поступак за подршку и примедбе корисника; објавити јасне информације.	удео установа са одговорном особом, планом, информацијама о приступачности и извештајем о спроведеним мерама

Носилац	Препоручени задаци	Показатељ праћења
Запослени/ програмски тимови	Планирати приступачност од почетка програма; примењивати алтернативне формате; водити евиденцију коришћења и повратних информација.	број редовних приступачних термина и подаци о коришћењу и повратним информацијама
ИТ/ПР/набавка	Приступачност интернет страница, докумената и метаподатака укључити у захтеве набавке и одржавања; обезбедити тачне информације пре посете.	удео тестираних интернет страница и платформи и приступачних дигиталних докумената
Организације особа са инвалидитетом и корисници	Учествовати у осмишљавању услуга, разговорима о потребама и, у наредним истраживачким циклусима, тестирању корисничког пута.	број установа са документованим корисничким тестирањем/консултацијама

11.3. Организационе мере и већа улагања

Краткорочно: 0–3 месеца	Средњорочно: 3–12 месеци	Већа улагања: 12–36 месеци
Одредити контакт особу; објавити информације о приступачности; уклонити покретне препреке; пописати формате, опрему и приоритетне просторне потребе.	Обучити особље; увести поступак подршке; унапредити дигиталне услуге; обезбедити редовне приступачне програме и начин прикупљања утисака публике.	Реконструисати просторе, решити потребно вертикално кретање и сензорну оријентацију; проширити доступност приступачних формата и садржаја.

Рокови су оријентациони и зависе од обима радова, стања објекта и расположивих средстава. Организационе мере могу започети пре већих улагања, али не замењују потребне просторне интервенције.

12. Закључак

Одзив од 89,7% у оквиру планираног истраживања пружа широк увид у приступачност објеката, простора и услуга јавних установа културе. Забележене су бројне појединачне мере подршке, али услови потребни за целовиту посету често нису повезани.

Мање од једне петине анализираних одговора о објектима, просторима и услугама јавних установа културе потврђује испуњеност основног архитектонског прага (18,7%), приближно четвртина комуникационо-информационог (24,3%), а око једне шестине когнитивног (15,5%). Ово није само инфраструктурно питање: важна ограничења су и недостатак информација пре доласка, комуникационе подршке, приступачних формата, сензорне оријентације, обученог особља и редовно доступних прилагођених програма.

Потребе се разликују по делатностима: у архивској је у средишту приступ читаоници и грађи, у музејској и галеријској простор и интерпретација, у позоришној и биоскопској приступ сали и праћење извођења или пројекције, а у библиотечкој веза простора, фонда и услуга. Зато су заједнички показатељи разрађени кроз критеријуме и питања која одговарају тим функцијама.

Приоритет је да приступачност постане део редовног управљања установом: планирања простора и програма, инвестиција, одржавања, набавки, дигиталних услуга, рада са публиком и безбедности. Базне вредности за 2024. годину представљају полазиште; у наредним циклусима мериће се настале промене према утврђеним показатељима. Тако се почетни пресек развија у континуирано праћење напретка у равноправном учешћу особа са инвалидитетом у културном животу.

Извори и литература

Попис обједињује истраживачку документацију Завода, научну и стручну литературу, прописе, стандарде и ресурсе за примену препорука. Непосредни извори анкетних резултата издвојени су у првој целини; остала литература служи за појмовни, нормативни и упоредни оквир и за даљи развој приступачности.

Референтна година података је 2024. Новија истраживања, издања смерница и измене прописа не мењају накнадно питања, критеријуме, прагове или резултате овог истраживања. Библиографски описи уређени су по систему аутор–година. Наслови страних извора задржани су на изворном језику, а ознака „б. г.“ значи да година објављивања није наведена. За динамичке интернет ресурсе датум приступа је 21. септембар 2026.

Истраживачка и документациона основа

Необјављене базе, евиденције и радни рукописи наведени су одвојено од објављених публикација. База е-Култура служи за опис и формирање обухвата, док су вредности показатеља изведене из анкетних одговора.

Завод за проучавање културног развитка. (2026а). *Евиденција упућених упитника и добијених одговора по делатностима.* [Интерна истраживачка документација; радни рукопис од 24. марта 2026].

Завод за проучавање културног развитка. (2026б). *Комуникационо-информациона приступачност.* [Радна индикаторска документација; одељак 5.2 — скупови критеријума по делатностима].

Завод за проучавање културног развитка. (б. г.-а). *Приступачност јавних установа културе у Републици Србији: секторске анкетне базе за архиве, музеје, галерије, позоришта, биоскопе и библиотеке; подаци за 2024. годину.* [Необјављене базе података и истраживачка документација].

Завод за проучавање културног развитка. (б. г.-б). *е-Култура.* [Информациони систем и база података о култури]. Приступљено 21. септембра 2026. е-Култура — информациони систем Завода

Миланков, М., Опачић, Б., Дончић, Б., и Мрђа, С. (2026). *Приступачна библиотека: практични приручник за приступачан простор, услуге, програме и библиотечку грађу.* [Радни рукопис, септембар 2026]. Завод за проучавање културног развитка.

Миланков, М., Опачић, Б., и Мрђа, С. (2026). *Приступачност јавних библиотека у Србији.* [Истраживачка студија, рукопис; подаци за 2024. годину]. Завод за проучавање културног развитка.

Миланков, М., Опачић, Б., и Субашић, Б. (2022). *Култура приступачности: истраживање о приступачности музеја и галерија у Републици Србији.* Завод за проучавање културног развитка. Култура приступачности — публикација Завода

Научна и стручна литература

Радови о другим земљама и појединим групама корисника представљају упоредну и допунску литературу за тумачење баријера, развој услуга и наредна истраживања. Нису извор статистичких резултата о установама у Србији.

Avni, Y., Danial-Saad, A., & Kuflik, T. (2026). *Design for inclusion: A systematic review of technologies and frameworks for enhancing the museum experience of blind and low-vision visitors.* International Journal of Human–Computer Interaction. [Онлајн издање, 4. март 2026]. DOI: 10.1080/10447318.2026.2623227

Daskalakes, D. T. M., Stormont, M., Adkins, D., Gooden, C., Long, B. S., Russell, C., & Cahill, M. (2024). *How can we better serve children with disabilities? Public library accessibility recommendations from early intervention coordinators.* Public Library Quarterly, 43(3), 402–433. DOI: 10.1080/01616846.2023.2267961

Eardley, A. F., Thompson, H., Fineman, A., Hutchinson, R., Bywood, L., & Cock, M. (2022). *Devisualizing the museum: From access to inclusion.* Journal of Museum Education, 47(2), 150–165. DOI: 10.1080/10598650.2022.2077067

Fortuna, J., Dean, J., Estelle, H., Ross, S., & Cantwell-Jurkovic, L. (2025). *Staff training on disability awareness in museum settings: A scoping review.* Curator: The Museum Journal, 68(4), 588–601. DOI: 10.1111/cura.12673

Kaeding, J., Velasquez, D. L., & Price, D. (2017). *Public libraries and access for children with disabilities and their families: A proposed inclusive library model.* Journal of the Australian Library and Information Association, 66(2), 96–115. DOI: 10.1080/24750158.2017.1298399

Mrva-Montoya, A., Kaeding, J., & Chen, H. (2025). *Print disability and public libraries in Australia: Challenges and opportunities.* Journal of the Australian Library and Information Association, 74(2), 238–254. DOI: 10.1080/24750158.2025.2467471

Sandell, R. (Ed.). (2002). *Museums, society, inequality.* Routledge. Museums, society, inequality — Routledge

Sandell, R., Dodd, J., & Garland-Thomson, R. (Eds.). (2010). *Re-presenting disability: Activism and agency in the museum.* Routledge. Re-presenting disability — Routledge

Schulze, F., & Berget, G. (2024). *Inclusive public libraries: How to adequately identify accessibility barriers? In K.* S. Fuglerud, W. Leister, & J. C. Torrado Vidal (Eds.), Universal Design 2024: Shaping a sustainable, equitable and resilient future for all (Studies in Health Technology and Informatics, Vol. 320, pp. 141–148). IOS Press. DOI: 10.3233/SHTI240995

Svaler, T. B. (2024). *On making libraries and museums more accessible for autistic people.* IFLA Journal, 50(1), 42–52. DOI: 10.1177/03400352231202516

Међународни оквир: права, култура и учешће

Committee on the Rights of Persons with Disabilities. (2014). *General comment No. 2 (2014): Article 9 — Accessibility.* (CRPD/C/GC/2). United Nations.
UN: General comment No. 2 — Accessibility

Committee on the Rights of Persons with Disabilities. (2018). *General comment No. 7 (2018) on the participation of persons with disabilities, including children with disabilities, through their representative organizations, in the implementation and monitoring of the Convention.* (CRPD/C/GC/7). United Nations.
UN: General comment No. 7 — Participation

UNESCO. (2005). *Convention on the protection and promotion of the diversity of cultural expressions.* [Усвојена 20. октобра 2005].
UNESCO: Convention on cultural expressions (2005)

UNESCO. (2019). *Culture | 2030 indicators.*
UNESCO: Culture | 2030 indicators

United Nations. (2006). *Convention on the rights of persons with disabilities.* (A/RES/61/106).
UN: Convention on the rights of persons with disabilities

World Health Organization, & World Bank. (2011). *World report on disability.* World Health Organization.
WHO: World report on disability

Прописи и стратешка документа Републике Србије

Прописи су наведени са пуним називима и бројевима службених гласила. За оцену поступања у 2024. години меродаван је текст који се тада примењивао; накнадне измене и стратегија за 2025–2030. представљају оквир за даље деловање, а не основу за промену базних резултата.

Влада Републике Србије. (2025а). *Акциони план за спровођење Стратегије унапређења положаја особа са инвалидитетом у Републици Србији за период од 2025. до 2030. године, у периоду од 2025. до 2027. године.*
Акциони план 2025–2027 — Републички секретаријат за јавне политике

Влада Републике Србије. (2025б). *Стратегија унапређења положаја особа са инвалидитетом у Републици Србији за период 2025–2030. године.* Службени гласник РС, бр. 6/2025.

Закон о архивској грађи и архивској делатности. (2020). Службени гласник РС, бр. 6/2020.

Закон о ауторском и сродним правима. (2009). Службени гласник РС, бр. 104/2009, 99/2011, 119/2012, 29/2016 – одлука УС и 66/2019.

Закон о библиотечко-информационој делатности. (2011). Службени гласник РС, бр. 52/2011 и 78/2021.

Закон о електронској управи. (2018). Службени гласник РС, бр. 27/2018 и 80/2026.

Закон о забрани дискриминације. (2009). Службени гласник РС, бр. 22/2009 и 52/2021.

Закон о кинематографији. (2011). Службени гласник РС, бр. 99/2011, 2/2012 – исправка, 46/2014 – одлука УС и 76/2023 – други закон.

Закон о кретању уз помоћ пса водича. (2015). Службени гласник РС, бр. 29/2015.

Закон о култури. (2009). Службени гласник РС, бр. 72/2009, 13/2016, 30/2016 – исправка, 6/2020, 47/2021, 78/2021 и 76/2023.

Закон о културном наслеђу. (2021). Службени гласник РС, бр. 129/2021.

Закон о музејској делатности. (2021). Службени гласник РС, бр. 35/2021 и 96/2021.

Закон о планирању и изградњи. (2009). Службени гласник РС, бр. 72/2009, 81/2009 – исправка, 64/2010 – одлука УС, 24/2011, 121/2012, 42/2013 – одлука УС, 50/2013 – одлука УС, 98/2013 – одлука УС, 132/2014, 145/2014, 83/2018, 31/2019, 37/2019 – други закон, 9/2020, 52/2021, 62/2023, 91/2025 и 80/2026.

Закон о потврђивању Конвенције о правима особа са инвалидитетом. (2009). Службени гласник РС – Међународни уговори, бр. 42/2009.

Закон о потврђивању Маракешког уговора за омогућавање приступа објављеним делима од стране лица која су слепа, слабовида или на други начин онемогућена да користе штампане материјале. (2020). Службени гласник РС – Међународни уговори, бр. 1/2020.

Закон о професионалној рехабилитацији и запошљавању особа са инвалидитетом. (2009). Службени гласник РС, бр. 36/2009, 32/2013 и 14/2022 – други закон.

Закон о спречавању дискриминације особа са инвалидитетом. (2006). Службени гласник РС, бр. 33/2006 и 13/2016.

Закон о употреби знаковног језика. (2015). Службени гласник РС, бр. 38/2015.

Правилник о ближим условима за обављање библиотечко-информационе делатности јавних библиотека. (2013). Службени гласник РС, бр. 13/2013.

Правилник о националним стандардима за обављање библиотечко-информационе делатности. (2013). Службени гласник РС, бр. 39/2013.

Правилник о техничким стандардима планирања, пројектовања и изградње објеката, којима се осигурава несметано кретање и приступ особама са инвалидитетом, деци и старим особама. (2015). Службени гласник РС, бр. 22/2015 и 10/2026.

Уредба о ближим условима за израду и одржавање веб презентације органа. (2018). Службени гласник РС, бр. 104/2018.

Прописи и стратешка документа Европске уније — упоредни оквир

Европски документи служе као упоредни нормативни и развојни оквир. Њихово навођење не значи да се непосредно примењују на све установе у Србији нити да замењују домаће прописе.

Council of the European Union. (2024). *Council conclusions on improving and fostering access to culture.* Official Journal of the European Union, C/2024/7446, 13. децембар 2024. EUR-Lex: Council conclusions C/2024/7446

European Commission. (2018). *Commission Implementing Decision (EU) 2018/1523 of 11 October 2018 establishing a model accessibility statement in accordance with Directive (EU) 2016/2102 of the European Parliament and of the Council on the accessibility of the websites and mobile applications of public sector bodies.* Official Journal of the European Union, L 256, 103–107. EUR-Lex: Implementing Decision (EU) 2018/1523

European Commission. (2021). *Union of equality: Strategy for the rights of persons with disabilities 2021–2030.* (COM(2021) 101 final).
European Commission: Disability rights strategy 2021–2030

European Parliament & Council of the European Union. (2016). *Directive (EU) 2016/2102 of 26 October 2016 on the accessibility of the websites and mobile applications of public sector bodies.*
EUR-Lex: Directive (EU) 2016/2102

European Parliament & Council of the European Union. (2017a). *Directive (EU) 2017/1564 of 13 September 2017 on certain permitted uses of certain works and other subject matter protected by copyright and related rights for the benefit of persons who are blind, visually impaired or otherwise print-disabled and amending Directive 2001/29/EC on the harmonisation of certain aspects of copyright and related rights in the information society.*
EUR-Lex: Directive (EU) 2017/1564

European Parliament & Council of the European Union. (2017б). *Regulation (EU) 2017/1563 of 13 September 2017 on the cross-border exchange between the Union and third countries of accessible format copies of certain works and other subject matter protected by copyright and related rights for the benefit of persons who are blind, visually impaired or otherwise print-disabled.*
EUR-Lex: Regulation (EU) 2017/1563

European Parliament & Council of the European Union. (2019). *Directive (EU) 2019/882 of 17 April 2019 on the accessibility requirements for products and services.*
EUR-Lex: Directive (EU) 2019/882

Простор, музејске изложбе и приступ архивској грађи

Међународни стандарди и стручне смернице допуњују домаћи нормативни оквир. Музејски и архивски документи обухватају и приступ садржајима и грађи, а не само улазак у објекат.

Historic England. (2015). *Easy access to historic buildings.* (HEAG010).
Historic England: Easy access to historic buildings

International Council of Museums (ICOM). (2022). *Museum definition.* [Дефиниција усвојена 24. августа 2022].
ICOM: Museum definition (2022)

International Council on Archives (ICA). (2012). *Principles of access to archives.*
ICA: Principles of access to archives

International Organization for Standardization (ISO). (2021). *Building construction — Accessibility and usability of the built environment.* (ISO 21542:2021, 2. издање).
ISO 21542:2021 — Accessibility of the built environment

Smithsonian Institution, National Museum of Asian Art. (б. г.). *Accessibility toolkit.* [Стручни алати за планирање приступачности музејских садржаја].
Smithsonian: Accessibility toolkit

Smithsonian Institution. (2011). *Smithsonian guidelines for accessible exhibition design.* [Издање наведено у званичном прегледу Codes and Standards].
Smithsonian guidelines for accessible exhibition design

Библиотечке смернице и приступачне услуге

Савез слепих Србије. (б. г.). *Библиотечко-издавачка делатност.* [Библиотека „Др Милан Будимир“]. Приступљено 21. септембра 2026.
Библиотека „Др Милан Будимир“ — Савез слепих Србије

International Federation of Library Associations and Institutions (IFLA), & UNESCO. (2022). *The IFLA–UNESCO public library manifesto 2022.*
The IFLA–UNESCO public library manifesto 2022

International Federation of Library Associations and Institutions (IFLA). (2024). *IFLA guidelines for making libraries accessible for people with disabilities.* Equitable and Accessible Library Services Section.
IFLA: Guidelines for making libraries accessible (2024)

International Federation of Library Associations and Institutions (IFLA). (2025). *Guidelines for inclusive library services for persons with print disabilities.* Libraries Serving Persons with Print Disabilities Section.
IFLA: Inclusive library services for persons with print disabilities (2025)

International Federation of Library Associations and Institutions (IFLA). (б. г.). *Guidelines for library services to persons with dyslexia: Knowledge base.* [База стручних ресурса]. Приступљено 21. септембра 2026.
Guidelines for library services to persons with dyslexia: Knowledge base

Дигитална приступачност, публикације и метаподаци

Формални ISO стандарди, препоруке W3C и практичне технике наведени су према врсти документа. Навођење дигиталног формата само по себи не подразумева усаглашеност са стандардом приступачности.

DAISY Consortium. (б. г.-а). *DAISY.* [Стандарди приступачних дигиталних публикација]. Приступљено 21. септембра 2026.
DAISY — стандарди приступачних публикација

International Organization for Standardization (ISO). (2014). *Document management applications — Electronic document file format enhancement for accessibility — Part 1: Use of ISO 32000-1 (PDF/UA-1).* (ISO 14289-1:2014).
ISO 14289-1:2014 — PDF/UA-1

International Organization for Standardization (ISO). (2024). *Document management applications — Electronic document file format enhancement for accessibility — Part 2: Use of ISO 32000-2 (PDF/UA-2).* (ISO 14289-2:2024).
ISO 14289-2:2024 — PDF/UA-2

Library of Congress. (б. г.-а). *MARC 21 format for bibliographic data: 341 — Accessibility content.* [Опис поља библиографског формата]. Приступљено 21. септембра 2026.
MARC 21 format for bibliographic data: 341 — Accessibility content

Library of Congress. (б. г.-б). *MARC 21 format for bibliographic data: 532 — Accessibility note.* [Опис поља библиографског формата]. Приступљено 21. септембра 2026.
MARC 21 format for bibliographic data: 532 — Accessibility note

World Wide Web Consortium (W3C). (2024а). *EPUB accessibility 1.1: Conformance and discoverability requirements for EPUB publications.* [W3C Recommendation, 17. октобар].
EPUB accessibility 1.1: Conformance and discoverability requirements for EPUB publications

World Wide Web Consortium (W3C). (2024б). *Web Content Accessibility Guidelines (WCAG) 2.2.* [W3C Recommendation, 12. децембар].
Web Content Accessibility Guidelines (WCAG) 2.2

World Wide Web Consortium (W3C). (б. г.-б). *Images tutorial.* Web Accessibility Initiative (WAI). Приступљено 21. септембра 2026.
Images tutorial

World Wide Web Consortium (W3C). (б. г.-г). *Techniques for WCAG 2.2.* [Збирка техника; одељак о PDF документима]. Приступљено 21. септембра 2026.
Techniques for WCAG 2.2

Когнитивна, сензорна и аудио-визуелна приступачност

Ова целина обухвата лако читљиве садржаје, подршку комуникацији, прилагођене пројекције и приступ сценским садржајима. Смернице W3C о когнитивној приступачности су допунски документ, а не засебан WCAG стандард усаглашености.

Aragonese Center of Augmentative and Alternative Communication (ARASAAC). (б. г.). *AAC materials: Communication boards.* Aula abierta de ARASAAC. Приступљено 21. септембра 2026.
ARASAAC: Communication boards

Baltà Portolés, J., & Ellingsworth, J. (2023). *Time to act: Two years on.* Data-led insights on performing arts and disability in Europe. On the Move; British Council.
Time to act: Two years on (2023)

Baltà Portolés, J., Ellingsworth, J., & Floch, Y. (2021). *Time to act: How lack of knowledge in the cultural sector creates barriers for disabled artists and audiences.* British Council.
Time to act: Barriers for disabled artists and audiences (2021)

Inclusion Europe. (б. г.). *Information for all: European standards for making information easy to read and understand.* [Европски стандарди и пратећи материјали за лако читљиве информације]. Приступљено 21. септембра 2026.
Information for all: European standards for making information easy to read and understand

Inclusive Cinema. (б. г.). *Autism-friendly screenings.* [Водич за биоскопске приказиваче].
Autism-friendly screenings

Nomura, M., Nielsen, G. S., & Tronbacke, B. (2010). *Guidelines for easy-to-read materials.* (Revised edition; IFLA Professional Reports, No. 120). IFLA.
Guidelines for easy-to-read materials

World Wide Web Consortium (W3C). (2021). *Making content usable for people with cognitive and learning disabilities.* [W3C Working Group Note, 29. април].
Making content usable for people with cognitive and learning disabilities

World Wide Web Consortium (W3C). (б. г.-в). *Making audio and video media accessible.* Web Accessibility Initiative (WAI). Приступљено 21. септембра 2026.
Making audio and video media accessible

Управљање приступачношћу, обука и ресурсни центри

Званични приручници, модели услуга и материјали за обуку наведени су као допунски ресурси за спровођење препорука. Услови приступа страним услугама проверавају се код организације која их пружа.

Centre for Equitable Library Access (CELA). (б. г.). *Public libraries.* [Услуге и ресурси за јавне библиотеке]. Приступљено 21. септембра 2026.
CELA: Public library services

DAISY Consortium. (б. г.-б). *Webinar series.* [Серија стручних обука о приступачном издаваштву]. Приступљено 21. септембра 2026.
DAISY: Webinar series

Library of Congress, National Library Service for the Blind and Print Disabled (NLS). (б. г.). *NLS for public libraries.* Приступљено 21. септембра 2026.
NLS for public libraries

National Endowment for the Arts (NEA). (б. г.). *Accessibility planning and resource guide for cultural administrators.* [Водич за планирање приступачности у културним организацијама].
Accessibility planning and resource guide for cultural administrators

World Wide Web Consortium (W3C). (б. г.-а). *Accessibility perspectives videos.* [Серија видео-прилога, укључујући Keyboard compatibility и Captions]. Web Accessibility Initiative (WAI). Приступљено 21. септембра 2026.
W3C: Accessibility perspectives videos

CIP - Каталогизација у публикацији
Народна библиотека Србије, Београд

061.1:008]:342.726-056.26(497.11)(0.034.4)
316.723-056.26/.36(497.11)(0.034.4)
364-787.52-056.26/.36(497.11)(0.034.4)
727.052(497.11)(0.034.4)

МИЛАНКОВ, Маријана, 1981-
Приступачност јавних установа културе у Србији [Електронски извор] : архитектонска, комуникационо-информациона и когнитивна приступачност : обједињена аналитичка студија по делатностима / Маријана Миланков, Богдана Опачић, Слободан Мрђа. - Београд : Завод за проучавање културног развитка, 2026 (Београд : Завод за проучавање културног развитка). - 1 електронски оптички диск (CD-ROM) : текст ; 12 cm

Системски захтеви: Нису наведени. - Насл. са насловног екрана. - Тираж 30. - Садржи библиографију

ISBN 978-86-82170-32-7

1. Опачић, Богдана, 1979- [аутор] 2. Мрђа, Слободан, 1970- [аутор]
а) Културне установе -- Србија -- Истраживање б) Особе са инвалидитетом -- Културни живот -- Србија -- Истраживање

COBISS.SR-ID 202924809

